ABD ÜSLERİNDE RADYASYON TEHLİKESİ

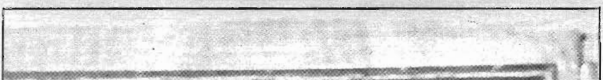
ABD üslerinde uzun süre çalışan işçilerde, başta kanser olmak üzere, çeşitli hastalıklara rastlandı. Nükleer silahlardaki radyoaktif maddelerden yayılan X ve Gamma ışınları, insan sağlığını tehdit ediyor. ABD makamları ise, Türkiye'deki üslerde, uzmanlık kuruluşlarının konu ile ilgili araştırma yapmalarına izin vermiyor. *(Sayfa: 6)*

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ 15 23 TEMMUZ-5 AĞUSTOS 1989 1500 LİRA

adımlar

12 EYLÜL'ÜN EN BÜYÜK DAVASINDA KARAR

'REDDEDİYORUZ'

Devrimci-Yol davası sanıklarının yakınları içeri alınmışlardı ki, kulakları patlatacak şiddette bir alkış duyuldu. Ardından da gür, dolu dolu bir ses: "Bugün karar verilecek. Biz bu kararları daha şimdiden reddediyoruz. Çünkü bu kararlar karakollarda, işkence tezgahlarında alınmış ifadeler üzerine kurulmuştur. Çünkü bu kararlar, yasal ve anayasal dayanaklardan yoksundur. Çünkü bu kararlar, hukuksal bir temele oturmamıştır. Ve çünkü bu kararlar, bir faşist cunta mahkemesinin vereceği kararlardır. 12 Eylül cuntasının bu kararlarını sildirmek, onların geçersizliğini ilan ettirmek üzere bütün yasal yolları kullanacağız. Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne kadar gideceğiz..." *(Sayfa: 3)*

▶ ŞEVKET YILMAZ: DEMOKRASİ VARSA, BİZ DE VARIZ

Türk-İş'in 37. kuruluş yıldönümünde, Genel Başkan Şevket Yılmaz geçmişinden bugüne Türk-İş'i ve işçi hareketinin güncel sorunlarını değerlendirdi. *(Sayfa: 4)*

▶ "MÜLTECİLERE YARDIM İNSANİ BİR SORUNDUR"

Mehmet Ali Aslan, Iraklı kürtlerin kamplarda nasıl yaşadıklarını, neden bu insanlara hâlâ 'mülteci statüsü' tanınmadığını, Daniela Miterand'ın bölgeye yaptığı gezi sonrasındaki gelişmeleri anlattı. *(Sayfa: 12)*

▶ BALDIRI ÇIPLAKLAR, DEVRİMİ BÖYLE KUTLAR

Johnny Clegg son şarkısını Mandela için söylerken Bastille meydanında 200 bin "baldırı çıplak" yumrukları sıkılı, çakmakların titrek ışığında gür sesle haykırıyorlardı: "Yaşasın bizim bayramımız, lanetlilerin bayramı!" *(Sayfa: 15)*

Yeniden temyiz edilecek

TSİP Davası'nda karar 21 Kasım'a kaldı

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi davası murafası, 27 Haziran 1989 günü Askeri Yargıtay'da yapıldı. Avukatların konuşmalarından sonra söz alan, davanın sanığı, TSİP yöneticisi **Çağatay Anadol**, yedi sayfalık bir metni mahkemeye sundu. Askeri Yargıtay'a bu mektubu sunan Çağatay Anadol ayrıca şunları söyledi:

"Sayın başkan, sayın üyeler,

Emniyet ve savcılık sorgumu ve mahkemede verdiğim ifadeyi incelediğinizde bir meydan okuma tavrının farkına varacaksınız. Bunu şimdi de sürdürüyorum. Bu tavrın özü şudur: bizim düşüncelerimiz, savunduğumuz şeyler doğru ve güzeldir. Eğer kanunlar bu doğru ve güzel şeyleri cezalandıracak nitelikteyse demek ki kanunlar yanlış ve haksızdır. Bir insan ve bir sosyalist olarak emekçi halka karşı başka, adli mercilere karşı başka şeyler söylemeyi meşru görecek bir ahlaka sahip değilim.

1985 yılında tutuklandığım zaman gazeteler Türkiye sorumlusu olduğumu yazmışlardı. Bu doğruydu. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'ni gizli çalışmaya mecbur edildiği 12 Eylül 1980 tarihinden sonra partimizin yürüttüğü çalışmaların birinci dereceden sorumlularından biriyim. Ancak yargılama safahati bu sorumluluk derecesine ilişkin olarak tuhaf bir seyir izlemiştir. Ne emniyet sorgumda, ne savcılık ve mahkeme sorgumda bana sizin şöyle bir tüzüğünüz var mı diye sorulmamıştır. Mahkemede okunan deliller, savcılık iddianamesi de bir tüzükten sözetmemiştir. Hatta esas hakkındaki mütalaa'da da tüzük konusu bulunmamaktadır. Oysa mahkeme tarafından ağır cezalara çarptırıldıktan sonra açıklanan gerekçeli kararda bu cezalandırmanın tüzüğün amaç maddesine dayandırıldığı anlaşılmaktadır. Açıktır ki sanıklardan, partimizin en sorumlu insanlarından gizli tutulan bir delille cezalandırılmış olduk. Oysa tüzük bir delil olarak karşımıza çıkarılsaydı, mahkemede söyleyeceklerimiz olacağı gibi Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 1984 yılı Aralığında dördüncü baskısı yapılan programını mahkemeye bir karşı delil olarak sunmak fırsatını bulacaktık.

Görüldüğü gibi belki de yargı tarihinde ilk defa sanıklar gizli tutulan bir delile dayanılarak mahkum edilmiş olmaktadır.

Heyetinizin hakkımızda verilen ceza kararını esastan bozmasını diliyorum."

Askeri Yargıtay, karar tefhimi için 21 Kasım 1989 tarihini belirleyerek duruşmaya son verdi.□

Tutuklu ve hükümlü aileleri Kızılay'da gösteri yaptı

Adımlar (Ankara)-Eskişehir Özel Tip Cezaevi'ndeki tutuklu ve hükümlülere karşı yoğunlaştırılan baskıları protesto etmek üzere, Ankara'da bir grup tutuklu yakını, 19 Temmuz günü öğle üzeri Kızılay'da gösteri yaptı. **"İnsanlık onuru işkenceyi yenecektir"** yazılı bir pankartı Kızılay'da asan aileleri polis zor kullanarak dağıttı.

Bu arada, polisin yurttaşları dövmesine müdahale eden SHP Ankara milletvekili **Tevfik Koçak**'ın da polislerce tartaklandığı bildirildi. Olayın tanıkları, bir polisin **Tevfik Koçak**'a, **"Senden hesap soracağız"** dediğini belirttiler.

Polisin elinden kurtulan tutuklu ve hükümlü yakınları, daha sonra İnsan Hakları Derneği'nin Ankara Şubesi'ne gittiler. Ancak, bir süre sonra dernek lokaline gelen polis, kimlik kontrolü yaptı ve lokalde bulunanlardan 3 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlardan ikisi daha sonra serbest bırakıldı. Ancak, **Ercan Baydar** adlı kişinin sorgulanması Adımlar baskıya verildiğinde sürüyordu.

Gözaltına alınma olayından sonra, tutuklu ve hükümlü yakınları, cezaevlerindeki baskıları ve polisin tutumunu protesto için açlık grevine başladılar.

İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi Başkanı **Muzaffer İlhan Erdost**, olaylara ilişkin açıklamasında, **"Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nde 280 tutuklu ve hükümlünün sürdürdüğü açlık grevinin 22. gününde, 2 tutuklunun durumunun kritik olduğunu, çok sayıda tutuklunun mide kanaması geçirdiğini"**, bildiriyordu.□

Aydınlar ve işçiler TÜDAY'ı kurdu

Adımlar (Ankara)-Federal Almanya'nın Köln kentinde yaşayan Türkiyeli aydınlar ve işçiler, kısa adı **TÜDAY** olan "Türkiye Demokrasi ve İnsan Hakları Dayanışma Derneği"ni kurdular. **TÜDAY**'ın 52 kurucu üyesi arasında, TÖB-DER yöneticilerinden **Gültekin Gazioğlu, Kemal Uzun, Bayram Ayaz, Enver Karagöz**'ün yanı sıra, tanınmış ozanlardan **Yaşar Miraç** ve **Nihat Behram**, ressam **İsmail Çoban**, müzisyen **Nedim Hazar**, Köln Öğretmenler Derneği Başkanı **Hayati Bektaş** ile Berlin-GEW Başkanı **Safter Çınar** da bulunuyor. Ayrıca Prof. **Server Tanilli, Fakir Baykurt, Dursun Akçam, Ömer Polat, Yücel Feyzioğlu, Metin Gür, Sümeyra Çakır, Melike Demirağ, Fuat Saka, Şanar Yurdatapan, Doğan Özgüden, Dr.Tarık Ziya Ekinci** ile daha birçok yazar ve sanatçının, **TÜDAY**'ı destekledikleri açıklandı.

Partilerdışı ve bağımsız bir politika gütmeyi amaçlayan **TÜDAY**, Türkiye'de yürütülen demokrasi ve insan hakları savaşımıyla dayanışmayı ve demokratik çalışma ilkelerini benimsemiş herkesle işbirliği yapmayı öngörüyor.

Derneğin bir süre önce yapılan kuruluş gecesine, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Masası Şefi **Helmut Oberdiek**, İnsan Hakları Derneği Genel Yönetim Kurulu Üyesi **Bekir Doğanay**, Yeşiller Partisi Almanya yönetiminden **Jürgen Maier** ve Türkiyeli birçok sanatçı katıldı.□

Demir Çelik işçileri yürüdü

İskenderun demir-çelik fabrikalarında iki aydan uzun bir süredir grevde olan demir-çelik işçileri yürüdü. Yürüyüşe aileleriyle birlikte gelen işçilerin sayısı on beş bini aşıyordu.

Yürüyüş sırasında en önde yer alan işçi çocukları ellerinde, "Baba üzülme artık, güç veriyoruz sana", "Babamız er geç bizi sevindirecek" gibi döviz ve pankartlar taşıdılar.

8 Temmuz'da İskenderun'da yapılan yürüyüş ve mitingde konuşan Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı **Metin Türker**, Devlet Bakanı **Cemil Çiçek'i Bulgaristan** Devlet Başkanı **Todor Jivkov'a** benzeterek, **"Bunlar da ülkemizde çelik işçisine ezlyet ve zulüm yapıyorlar"** dedi.

Ayrıca Çelik-İş Sendikası, **"Grevci işçinin çorbasında sizin de tuzunuz bulunsun"** sloganıyla, demir-çelik işçileriyle dayanışma kampanyası başlattı. Dayanışmaya katılmak isteyenler için şu hesap açıldı: **Türkiye Vakıflar Bankası Küçükesat Şubesi Hesap No: 2004253.**□

Dil Bayramı'nı kutlamaya izin yok

Adımlar (Ankara)-Panel, açık oturum, toplantı yasaklarından sonra, Karaman Kaymakamlığı şimdi de "Dil Bayramı"nı yasakladı. Karaman Belediyesi'nce düzenlenen geleneksel **"Türk Dili ve Yunus Emre Bayramı"**'nın yasaklanış gerekçesi olarak, toplantıya çağrılan kimi yazarların "uygun bulunmayışı" gösterildi. Karaman Belediye Başkanı **Yaşar Evcen**, konuyla ilgili olarak yaptığı yazılı açıklamada, 23, 24, 25 Haziran günleri gerçekleştirilmesi önceden programlanan Dil Bayramı'nın önce 6 Temmuz'a ertelendiğini, sonra da tümüyle ortadan kaldırıldığını açıkladı. **Yaşar Evcen**, toplantıya konuşmacı olarak çağrılan gazeteci ve yazarlardan bir bölümünün, Karaman Kaymakamlığı'nca "sakıncalı" görüldüğünü de sözlerine ekledi.

Adımlar muhabirinin belirlediğine göre, Dil Bayramı'na; **Prof.Dr. A.Bican Ercilasun, Prof.Dr. Fahrettin Kırımzıoğlu, Ahmet Kabaklı, Nazlı Ilıcak, Nezihe Araz** gibi kişilerin yanı sıra, **Aziz Nesin, Mustafa Ekmekçi, Prof.Dr. Şerafettin Turan, Prof.Dr. Bahri Savcı, Prof.Dr. Cevat Geray, Dr. Haldun Özen, Oktay Akbal, Ali Sirmen, Gülten Akın, Ali Püsküllüoğlu, Ayla Kutlu, Sevgi Özel, Ahmet Telli, Rahmi Saltuk** ve bir süre önce yitirdiğimiz **Tahsin Saraç** da çağrılıydı. Kaymakamlığın "sakıncalı" bulduğu yazar ve sanatçıların, bu ikinci gruptakiler oldukları öğrenildi.

Karaman Belediye Başkanı **Yaşar Evcen**, Dil Bayramı'nın engellenmiş olmasından duyduğu üzüntüyü belirterek, **"Karaman Kaymakamlığı'nın bu yasadışı tavrını Türk kamuoyu önünde kınıyoruz"**, dedi.□

"Yasal bir KP neden gereklidir?"

Adımlar (Şişli)-Adımlar Şişli Temsilciliği'nin, geçtiğimiz 1 Temmuz günü gerçekleştirdiği açılıştan sonra sürdürdüğü bir dizi etkinliğin sonuncusu **"Yasal bir komünist partisi neden gereklidir?"** konulu panel oldu. Tartışmaya Sosyalist Birlik dergisi sahibi **Atilla Aytemur**, Sosyalist Parti Şişli İlçe Başkanı **Yakup Yalçın**, Yeni Açılım dergisinden **Serhat Baysan**, TBKP Programı'nın yayıncısı **Saffet Ersanlı** ve **Hasan Kayım** katıldılar.

Yaklaşık 20 izleyicinin katıldığı panele, SHP, DYP, RP, Yeşiller Partisi bölge yöneticilerinin de çağrılı oldukları, ancak sonradan katılmadıkları öğrenildi. Konuşmacı olarak panele katılanlar ise, kısaca şu görüşleri belirttiler:

Atilla Aytemur: "Tartışma yasal bir komünist partisi kurulsun mu, kurulmasın mı olayı etrafında süren bir tartışma değildir. Aslında tartışma bugün nasıl bir parti tartışmasıdır... Demokrasileri milli mutabakatlara dayalı olarak geliştirme ve bunu esas alma fikrinin büyük ölçüde hayaller yaratma tehlikesini içerdiğini ifade etmek istiyorum."

Yakup Yalçın: "TBKP'nin yasallaşması Türkiye'de demokrasinin yerleşmesi anlamına gelmiyor... Türkiye'de TBKP'nin yasallaşması meselesi Türkiye'nin iç dinamikleri ile gerçekleşecek bir olay olarak görülmelidir. Yani Türkiye halkının diğer ihtiyaçları ile birlikte TBKP'nin yasallaşması meselesi ele alınmalıdır."

Serhat Baysan: "Nasıl bir anayasa istediğimizi ülkenin her tarafında fabrika fabrika, mahalle mahalle, okul okul tartışmaya başlatabilirsek, seçeceğimiz delegelerin toplayacağı bir anayasa kurultayı, ülke ilericilerinin, sosyalistlerin, marksistlerin önerilerinin gündeme geldiği bir platform olacaktır."

Saffet Ersanlı: "Eğer bir politik akım yasaksa, politik arenada yer almıyorsa, bunun dışındaki tüm politik akımlar da yasaktır... Toplumda komünistlere karşı uygulanan bütün çağdışı tutumlar aynı zamanda diğer güçlere de aynı baskı ve şiddeti getirmektedir."

Hasan Kayım: "Komünistler kendi öz kimlikleriyle toplumun karşısına çıkmalı, kendini izah etmelidir... TBKP geniş marksist partiye ulaşmaya programı ve bugünkü mevcut partisi ile katılıyor."□

Sendika işçilere karşı

Adımlar (Kayseri)-Köy-Tür Holding A.Ş. Türkiye Kalkınma Vakfı öncülüğünde, kırsal alanlarda kalkınmayı sağlamak amacıyla kurulduğu söylenen bir şirket. Kırsal kesimde kalkınmayı sağlayıp sağlayamadığı tartışmalı olan bu şirket, kendi kalkınmasının faturasını işçilerine ödetmeye çalışıyor.

Köy-Tür'de çalışma süresi 7.5 saat olmasına karşın, işçiler 10-16 saat arasında değişen sürelerle çalıştırılıyor. "Bütçede fazla mesai ödeneği yok" gerekçesiyle de mesai ücretleri ödenmiyor. 12 kişilik servis otolarına 25-30 kişi bindiriliyor. İşçilerin her türlü demokratik hak alma girişimleri boğulmaya çalışılıyor.

Köy-Tür işçileri iki yıldan beri ekonomik, demokratik ve insani haklarını alabilmek için sendikalaşmaya çalışıyorlar. İki yıl kadar önce Tek Gıda-İş şube yöneticileri, işçilerin bu eğilimini belirlediler. İşçilerin kendi yöntemleriyle örgütlenmeleri pek hoşlarına gitmediğinden olsa gerek, doğrudan şirket müdürüne giderek, "Biz burada örgütlenmek istiyoruz", diyerek, ilginç bir sendikacılık anlayışı da ortaya koydular. İşçiler bu hesapsız girişimin bedelini bir arkadaşlarının iş aktinin fesh edilmesiyle ödediler.

Köy-Tür işçilerinin sendikalaşma sancıları Hak-İş'e bağlı Öz Gıda-İş sendikasının işyeri düzeyinde örgütlenip yetki almasına karşın, bitmedi. Tek Gıda-İş Sendikası yeniden ortaya çıktı ve işyerinde tek bir üyesi olmamasına karşın, yetki itirazında bulundu. Bu itiraz Öz Gıda-İş Sendikası'nın toplu iş sözleşmesi yapmasına engel oldu. İşçiler, Tek Gıda-İş yöneticilerini, "işçi hareketi ve sendikal mücadeleyi baltaladıkları" için, telgraf çekerek protesto edeceklerini söylediler.□

12 Eylül'ün en büyük davası, Devrimci Yol davasında karar açıklandı

"BİZ BU KARARLARI REDDEDİYORUZ"

***M**ahkeme Başkanı kalemini kırdığı sırada tüm salondan "1 Mayıs Marşı" yükselmişti bile. Onu çeşitli devrimci marşlar izledi. Sanıklar ve yakınları karşılıklı olarak, el-ele, omuz-omuza, gırtlaklarının bütün gücü ile haykırıp durdular: "Ancaaak bu böyle gitmeeezz..."*

► *Devrimci Yol davası bitti. Ardında devletten yıllarca alacaklı insanlar bırakarak.*

Adımlar (Ankara)-Duruşmanın saat 9.30'da başlayacağı bildirilmişti. Ve çocuklarının karar duruşmasında bulunmak üzere sabahın saat 7'sinde Mamak'taki Askeri Cezaevi'nin kapısında birikenler, çilelerinin bitmesine az kaldığını düşünerek avunuyorlardı. Haklıydılar, çünkü pekçoğu Ankara dışından gelmiş ve bütün geceyi bir otobüs koltuğunda geçirmiş, sabahleyin de Mamak yolunu tutmuştu. Oysa bu yorgun ana-babalar kapıda tam bir saat fazladan bekletildiler. Hattâ birçoğu birbuçuk saat.

Sonra belediye otobüsleri, tutuksuz sanıkları, sanık yakınlarını, avukatları ve basın mensuplarını duruşma binasının önüne taşıdılar. Sanık yakınları içeri alınmışlardı ki, kulakları patlatacak şiddette bir alkış duyuldu. Ardından da gür, dolu dolu bir ses:

"Bugün karar verilecek. Biz bu kararları daha şimdiden reddediyoruz. Çünkü bu kararlar karakollarda, işkence tezgahlarında alınmış ifadeler üzerinde kurulmuştur. Çünkü bu kararlar, yasal ve anayasal dayanaklardan yoksundur. Çünkü bu kararlar, hukuksal bir temele oturmamıştır. Ve çünkü bu kararlar, bir faşist cunta mahkemesinin vereceği kararlardır.

12 Eylül cuntasının bu kararlarını sildirmek, onların geçersizliğini ilan ettirmek üzere bütün yasal yolları kullanacağız. Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne kadar gideceğiz.

Analar, babalar, bacılar, kardeşler, sıkı durun, sağlam basın. Kendinize iyi bakın. Kararlar ne olursa olsun üzülmeyin, sizler daha bize lazımsınız."

Ses sustu, alkışlar yükseldi. Hem de bir öncekinin en az iki katı olarak. Belliydi ki sanıklar ve yakınları karşılıklı olarak birbirlerini alkışlıyor ve sloganlar atıyorlardı. Tam bu sırada bir hamle yapıp gazeteciler içeri daldılar. Konuşanın, sanıklardan **Oğuzhan Müftüoğlu** olduğu anlaşıldı.

Şaşılası şeyler yaşandı bir anda. Salonu dolduran yüzlerce asker görevliden konuşma ve slogan atmalar sırasında ne bir ses ne bir nefes... çıt çıkmadı. Ve bir anda sanıklarla yakınları, aradaki tahta parmaklıklara karşın, sarılıp öpüştüler.

Ve üç savcı, dört yargıçla, bir mahkeme başkanından oluşan heyet yerini aldı. Tam o anda Oğuzhan Müftüoğlu'nün yerinden kalkıp, **"Kısa bir açıklama yapıyorum"** diyerek konuşmaya başladığı görüldü. Hiçbir şeyi umursamaz bir hava ile, sanık yakınları içeri girdiği sırada söylediklerini aynen yineledi. Sonra bir orkestra şefinin güveni içinde elini kaldırıp 'başla' işareti verircesine yargıçlara seslendi: **"Buyurun okuyun kararları."**

Mahkeme başkanı sanıklara ve yakınlarına taşkınlık yapılmaması için uyarıda bulunduktan sonra sözlerine başladı:

"1982 Ekim'inde başlayan 723 sanıklı Dev-Yol davasında HEYETİMİZ TAMAMEN VİCDAN İLE BAŞBAŞA KALARAK..."

Ve gereği düşünüldü. Yasa gereği bütün salon ayakta, gereğini dinliyorlar.

Havada sayılar uçuştu önce. Ardından adlar... Sanıkların numaraları ve adları okunuyordu. Daha sonra artık ezbere bildiğimiz maddeler ve ceza tutarları:

141-146-168-59-1402 vb.

teşuıden..Neticeden..İndirilerek...Toplam...

3 yıl..5 yıl..8 yıl..11 yıl..12 yıl..14 yıl..16 yıl..Müebbet..İdam..

Askerler nöbet değiştiriyor...

15 dakika geçmişti ki, Oğuzhan'ın önce yerinde kıpırdandığı görüldü, sonra sesi duyuldu:

"Burada bağımsız türk adaletinin avukatları var. Onları bu kadar zamandır niçin ayakta tutuyorsunuz?"

Yargıcın yanıtı sakin ve kısa oldu: **"Sözümü kesmeyin efendim".**

Sayılar, maddeler, sözcükler, çeşit çeşit cezalar uçuşmaya devam etti. İnsanların kulakları bunlarda gibi görünüyorsa da, bütün benlikleriyle sanıklara yöneldikleri apaçık ortadaydı.

Peki, ya sanıklar? Onlar hiç de umursamaz havada ve gülerek birbirleriyle konuşuyorlardı. Sanki kendi yaşamlarıyla ilgili birşeyler değildi salonda yayılan sözler. Ne var ki bu hava "ünlü itirafçı" sanık **İsmail Ayar**'a 15 yılı aşkın ceza verilmesinin duyulmasıyla birlikte bozuldu. Sanıklardan ve yakınlarından yükselen **"Ooouuuu, oho"** sesleri pekçok şey anlatıyordu. Ardından bir cümle bütün salonu dolandı:

"İtirafçı olduğuna da değmedi be.."

1982 Ekim'inden bu yana süregelen Devrimci Yol Davası 18 Temmuz 1989 günü açıklanan 7 idam 39 müebbet, 4 tahliye ve çeşitli sürelerdeki hapis cezalarıyla noktalandı.

İdam cezaları okunurken, sanık yakınlarının, **"Sizden ancak bu kararlar beklenir"** diye haykırdıkları duyuldu.

Mahkeme başkanı kalemini kırdığı sırada tüm salondan **"1 Mayıs Marşı"** yükselmişti bile. Onu çeşitli devrimci marşlar izledi. Sanıklar ve yakınları karşılıklı olarak, el-ele, omuz-omuza, gırtlaklarının bütün gücü ile haykırıp durdular:

"Ancaaak bu böyle gitmeeezz.."

"Cuntacı Katiller..Devrimciyiz.. Yolumuz Devrim Yoludur..Kahrolsun Cuntacı Katiller..Kahrolsun Faşizm..Mahir Hüseyin Ulaş, Kurtuluşa Kadar Savaş.." Bu seslere binanın dışında bağrı yanık bir ananın, bir idamlık anasının ince çığlığı karışıyordu:

Bulgarları kınıyorsunuz, sizin ne farkınız var Bulgarlardan? Ama durun bitmedi: Bir gün, bir gün, bir..."

Dava bitti.. Bitti ama, ardında devletten yıllar, yıllar, yıllarca alacaklı insanlar bırakarak...

Davadaki kararlar

Tahliye edilenler

Melih Pekdemir, Yaşar Kambur, Yusuf Yıldırım, İsmail Ayar.

Müebbet hapis cezası alanlar

Oğuzhan Müftüoğlu, Nasuh Mitap, Ali Başpınar, Mehmet Ali Yılmaz, Ali Alfatlı, Bülent Forta, Baba Çetintaş, Levent Yakış, Seyit Kocakuşak, Hüseyin Cihan, Levent Saçılanateş, Mehmet Katlandur, Necmettin Özdemir, Nevzat Cömert, İsmail Tümay, Selçuk Yıldırım, Mustafa Aslan, İbrahim Aslan, İsmail Şahiner, Özgür Ovacık, Özgür Şahin, Naci Zaman, Mehmet Fatih Şahin, Kasım Sezer, Muharrem Akça, Abdullah Evcil, Mustafa Gümüş, Abdullah Şengörenoğlu, Mustafa Önçler, Hasan Yorulmaz, Mehmet Öreşin, Yılmaz Ergül, Nesimi Aydın, Mehmet Acar, Metin Şahin, M.Ali Can, Fikret Doğan, Nevzat Solmaz ve Mustafa Yalgın.

İdam cezası alanlar

Sadettin Kahraman, Atilla Kılıç, Tevfik Güneş, Erol Kartal, Ertuğrul Ak, Kemal Özer ve Memduh Uyan.□

Muzaffer İlhan Erdost

Kaygıyla izledik

İnsan Hakları Derneği Ankara Şube Başkanı Muzaffer İlhan Erdost, Devrimci Yol davasının karara bağlanmasından sonra bir açıklama yaptı. Kararı "kaygıyla izlediklerini" belirten Erdost, açıklamasında şunları belirtti:

"723 sanıklı ana Dev-Yol davasında, Askeri Mahkeme tarafından verilen idam ve müebbet hapis kararlarını kaygıyla izledik.

İdam cezasının, yalnızca bir "ceza" biçme değil, aynı zamanda, siyasal bir baskı aracı olarak gündemde tutulduğu kanısındayız.

İdam cezalarının kaldırılmasını, 12 Eylül'ün işkenceye dayalı delillendirme sisteminden kaynaklanan hükümlerden doğan haksızlıkların giderilmesi için genel af çıkarılmasını, toplumsal esenliğimiz açısından önemli ve gerekli buluyoruz."□

Şevket Yılmaz

“DEMOKRASİ VARSA BİZ DE VARIZ”

Toplumun her ferdinin rahatını, mutluluğunu amaçlamayan ekonomik politikalar hiçbir anlam taşımaz. Karşımızdaki sorun, nasıl edip de insanı kalkınmanın odak noktası haline getireceğimizdir.

■ Jülide Gülizar

Ankara İşçi Sendikaları Federasyonu-Bursa İşçi Sendikaları Birliği-Eskişehir ve Sakarya Bölgesi İşçi Sendikaları Federasyonu-Adana Güney İşçileri Federasyonu-İstanbul İşçi Sendikaları Birliği-İzmir İşçi Sendikaları Birliği-Karadeniz Bölgesi İşçi Sendikaları Federasyonu-Türkiye Taşıt İşçileri Federasyonu-Oleyis-Teksif.

Federasyon ya da birlik durumunda tam on işçi kuruluşu. 31 Temmuz 1952'de Ankara'da Vilayete verdikleri bir dilekçeyle Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu, Türk-İş'i kuruyorlar. **Ömer Akçakanat**'ı da geçici olarak Başkanlığa getiriyorlar. Akçakanat'ın günü gününe beş ay süren Başkanlığında, kendisine **Şaban Yıldız** Genel Sekreter olarak yardım ediyor, **Seyfi Demirsoy** Sayman, **Mehmet İnanlı** Denetçi, **Adil Boğakaptan** da üye olarak. Daha sonra Türk-İş başkanlıklarına sırasıyla **İsmail İnan, Naci Kurt, Nuri Beşer, Seyfi Demirsoy, Halil Tunç, İbrahim Denizcier** ve **Şevket Yılmaz** seçiliyorlar. Bu yedi başkan içinde en kısa süre rekorunu dokuz ayla Naci Kurt, en uzun süre rekorunu da 14 yılla Seyfi Demirsoy ellerinde tutuyorlar.

Türk-İş'in nasıl bir gereksinmeden doğduğunu, amacın ne olduğunu, 1982'den bu yana Başkan olan Şevket Yılmaz'la konuşuyoruz.

''1947'lerde ve sonrasında sendikalar bir bakıma yardım sandıkları gibi çalışırlardı. Zaten yerel sendikalar olarak kurulmuşlardı ve bölgesel birlikler veya federasyonlar halinde örgütlenmişlerdi. Sendikalar yasası falan da olmadığı için, çalışmalarını Dernekler Kanunu'na uygun olarak yaparlardı. Tabii böyle bir çalışmanın pek çok eksik ve aksak yanları vardı. 15 Temmuz 1952'de bu federasyon ve birliklerin başkanları Bursa'da, Bursa Mensucat Sanayii İşçileri Sendikası'nda bir araya geldiler. Hedef bir konfederasyondu. Amaç ise güçlü bir işçi kuruluşunun oluşturulması, işçi hak ve özgürlüklerine ilişkin mücadelenin, sağlıklı, çağdaş bir yöntemle yapılmasıydı. Gerekli çalışmalar yapıldı, tüzük hazırlandı, 31 Temmuz 1952'de vilayete başvuruldu ve Türk-İş kuruldu.''

— Bu amacın gerçekleştiğini söyleyebilir misiniz?

— Böyle bir kuruluş oluşturulurken, amaca giden yollarda epeyce engeller çıkar. Amaca ulaşmak sanıldığı kadar kolay olmaz yani. Ben bu aşamalardan sözetmek istiyorum. 1952-61 dönemi, toplu sözleşme ve grev haklarının kullanılması için uğraşmakla geçti. 1963-12 Eylül 1980 dönemi ise, 1961 Anayasası'nın getirdiği grev ve toplu sözleşme yasalarında gerekli küçük değişiklikler için. Sonunda da toptan kaldırıldı. 1980-82 dönemi Türk işçi hareketinde tam bir duraklamadır. Sonra 1982 Anayasası geldi. Ardından da bu Anayasa'nın ürünü olan 2821 ve 2822 sayılı yasalar. Bu yasalarla işçi hak ve özgürlükleri çok büyük ölçüde kısıtlandı. Daha sonraları bazı iyileştirmelere gidilir gibi olduysa da, bunlar söz konusu yasalardaki makyajdan öteye gitmedi. Yüksek Hakem Kurulu, grev yasağı kapsamına giren sendikaların çokluğu, Çalışma Bakanlığı'nın yetki alanlarının genişliği, sendikacılıkla bağdaşmayan konular. Bunların aşılması, bunların aşılmasına inanan bir iktidar döneminde olur ancak.

— Türk çalışma yaşamında durum pek iç açıcı görünmüyor, değil mi?

— Elbette... İşsizlik oranı bu kadar yüksek, sosyal güvenceler bu kadar yetersizken, SSK'nın, Bakanlık güdümünde olduğu apaçık ortadayken, enflasyon böylesine tırmanıştayken ve işsizlik sigortası sorunu dağ gibi ortada duruyorken içiniz neyle açılacak ki?

— Bir de ILO'daki olumsuz durum var. O da üstüne üstlük...

— Türkiye ILO'nun hem kurucusu, hem üyesi. Kapısını zorladığımız AT bu konularda son derece hassastır. Bu hassasiyeti idrak etmek gerek. Ama nerdeee. ILO'da bizi iyi günler beklemiyor. ILO'da çalışma yaşamımızı savunmakta zorlanıyoruz. Hele de Aplikasyon Komitesi'nin gündemine alındıktan sonra.

— ILO'dan nasıl bir sonuç çıkar hakkımızda?

— Efendim, ILO bir mahkeme değildir, elbette yargılayıp mahkum edemez, etmez. Ama 164 ülkenin olaya bakış açısı çok önemlidir, bu 164 ülke karşısında bizim düşeceğimiz durum çok önemlidir. ILO'dan elbette elle tutulur bir sonuç çıkmaz. Ama ILO'daki sonuçlar, uluslararası politikalarda, uluslararası kuruluşlarda çıkar. Orada yaptığım konuşmada da söylediğim gibi, Genel Direktör Fransis Blancher, konferansa sunduğu raporda bizi bir kez daha, her ekonomik politikanın odak noktası olması gereken İNSANA ve SOSYAL HEDEFLERE yönelmeye davet etti. Toplumun her ferdinin rahatını, mutluluğunu amaçlamayan ekonomik politikalar hiçbir anlam taşımaz. Karşımızdaki sorun, nasıl edip de insanı kalkınmanın odak noktası haline getireceğimizdir. Sendikal hak ve özgürlüklerden sözetmek iyi de, bunları çiğnemekle hiçbir yere varılmaz. Çalışan kesimlerin, emekçilerin beklenti ve isteklerini iyi değerlendirmemiz gerekir.

Şevket Başkan dertli ve öfkeli. Hele de ILO'daki durum söz konusu olunca. Bıraksanız 40 gün 40 gece konuşacak ama bırakmıyoruz. Daha başka sorularım var çünkü. Örneğin asgari ücret. Toplantı üstüne toplantı yapılıyor ama, daha bir rakam bile belirlenebilmiş değil ki üzerinde tartışılsın. Yılmaz, ''Biz şimdiye kadar hiçbir rakam telaffuz etmedik'' diyor ve sürdürüyor:

''AMA tek işçi için 3500 kalori hesabını da kabul etmiyoruz. Bu adamlar ağaç kovuğundan çıkmadılar. Hepsinin bir ailesi, bir evi var. Onun için bu evin kirasının da hesaba katılmasını ve hiç değilse iki kişi için 3500'er kalorinin dikkate alınmasını istiyoruz. Besin içi ve dışı fiyatların yanısıra piyasa koşullarının da hesaba katılması gerektiğine inanıyoruz. Haa, bak bu konuda bir müjdem var. Şimdiye kadar başarılamayan bir şeyi gerçekleştirdik. Sanayi kesimindeki işçilerle tarım işçilerinin ücretlerini eşitledik. Bu çok önemli bir sorundu.''

— Ek zam konusu var bir de...

— Bu konuda, 30 Nisan 1988'deki zirvede Özal'ın ''enflasyonun altında işçi ücreti kalmayacak'' sözünün tutulmasını, bir de 1989'da birinci yılı biten 286 bin işçinin bir yıllık enflasyon' altında kalan haklarını istiyoruz.

— Sayın Başkan, son zamanlarda işçi çıkarmalarından sözettiniz...

— Aslında bunun kökü 8-10 yıl öncesine kadar gidiyor. 12 Eylül'den bu yana, kamu kesiminde, ölüm, emeklilik veya istifa yoluyla boşalan yerlere işçi almıyorlar. Çünkü buna Başbakanlığın izin vermesi şart. Elbette kamu kesimi, özel kesime de yol gösterici oluyor. Her iki kesimde de öteden beri hep ucuz işçi tercih edilir. Ama bu defa epeyce fazla oldu. Bir örnek vereyim. Yalnız Bursa'da, Ocak'tan 27 Haziran'a kadar çeşitli iş kollarında 1017 işçi çıkartıldı. Altı ay sonunda aynı işçiyi almak mecburiyeti de kalkıyor. Ondan sonra gelsin asgari ücretli işçi.

— Ben bu soruyu başka nedenle sormuştum. Siz, sözleşmeli işçilerin çıkarılıp, yerlerine Bulgaristan'dan göçedenlerin alındığını söylemiştiniz.

— Evet, doğru, öyle demiştim. Onun da sebebi aynı. Elbette bu soydaşlarımız da bir iş sahibi yapılmalı ama bunun için başka yollar aramalı. Bu, bizim de gündemimizde olan bir sorun. Okullar açılmadan önce, soydaşlarımızın iş ve ev sahibi olmaları şart. Henüz bunun çarelerinin bulunmadığını görüyoruz.

— İskenderun İSDEMİR'de iki buçuk aya yaklaşan bir grev var...

— Yalnız İskenderun'da değil. İskenderun ve Karabük'te Çelik-İş'e bağlı 24 bin işçi grevde.

— Tam da bunu soracaktım. Çelik-İş bağımsız bir sendika. Size bağlı olmadığı için...

— Şevket Başkan sorumun arkasını getirmeme fırsat vermeden kükrüyor. ''Efendim, beni şu veya bu sendikanın bağımsızlığı vs.. ilgilendirmez, beni işçinin sefil perişan hali ve bundan nasıl kurtulacakları ilgilendirir. Gittim gördüm Osmaniye'deki işçileri. Hepsi beterin beteri durumda.''

— Peki ne yaptınız onlar için, daha ne yapacaksınız?

— Çalışma Bakanı nezdinde her girişimi yaptım. Ama siz gazeteciler lütfen, bunca demir çelik işçisinin grevine soğuk bakılmasının sebeplerini araştırırken, Romanya'dan getirtilen demirin maliyetine bakın, bu ithalden hangi firmaların ve kimlerin zengin olduğuna dikkat edin. Bunları araştırırsanız, sorun kendiliğinden çözülüverir.

— Sayın Başkan Çalışma Bakanı'yla ilişkileriniz nasıl?

— Bayram biteli iki gün oldu, ama daha bayramlaşmadık.

— DİSK'e bakışınızı sorsam?

— DİSK'in açılması için çeşitli kuruluşların yaptığı faaliyetlere karşı çıktığımızı kimse söyleyemez. DİSK'in parasının veya mal varlığının hiçbir başka sendikal kuruluşa örneğin bize verilmesinin mümkün olmayacağını da açıkça ifade ettim.

— Ama DİSK binası Anayasa Mahkemesi'ne verildi

— Satın aldıklarını söylüyorlar.

— Sayın Başkan, 12 Eylül'den sonra uzunca bir süre Türk-İş alabildiğine suskun ve pasif kaldı. Hatta, bu konfederasyonu mumla aradığımız zamanlar oldu. Ve bir ara tabanınızla ilişkileriniz kopmuş gibiydi...

— Kopmuş gibi gösterildi. İşverenler, o günün politikası neyi gerektiriyorsa onu yaptılar.

— Sözümün arkasını getirmek istiyorum. Türk-İş'in mücadelesinde her zaman biraz politika vardır ama, şimdilerde 12 Eylül öncesinden bile daha hızlı ve daha politiksiniz. Sizi böyle olmaya zorlayan nedir?

— Bizim yaptığımız demokrasi mücadelesidir. Çok iyi bildiğimiz bir şey var. Bu ülkede demokrasi varsa, biz de varız. Bu ülkede dar ve sabit gelirliler sıkıntıya düşerse demokrasi de sıkıntıya düşer. Bizim politik çabamız, temsil ettiklerimizin hak ve menfaatleri neyi gerektiriyorsa onu yapmaktır.

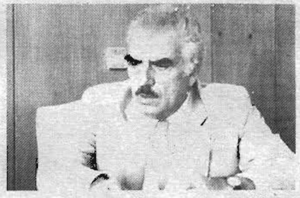
— Geleceğin, örneğin 2000'li yılların Türk-İş'i için bir hazırlığınız var mı?

— 2000'li yılların Türk halkına neler getireceğini bugündene bilmek zor değil. Önümüzde her şeyden önce bir Ortak Pazar'a girme sorunu var. Biz buna elbette karşı değiliz. Ama bunun, ancak o ülkelerdeki işçi hak ve özgürlüklerinin seviyesine gelmekle mümkün olacağına inanıyoruz. 2000'li yıllara bunları sağlayabilmiş ve sürdürebilecek bir Türk-İş'le girmemiz gerektiğini hesabediyor ve çabamızı bu yönde yoğunlaştırıyoruz. □

Şevket Yılmaz

1929'da Rize'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Zonguldak'ta tamamladı. 1944'de 107176 sicil numarası ile bir yıl Zonguldak Çaydamar'da çalıştı. Ekim 1945'de Bursa Merinos fabrikasında işe başladı. 1948'den 50'ye kadar süren askerliğinden sonra gene aynı yere döndü. İki yıl sonra Bursa Mensucat İşçileri Sendikasının Denetim Kurulu Başkanı oldu. Bunu 1957'deki yönetim kurulu başkan vekilliği izledi. Mart 1964'de profesyonel olarak Bursa Teksif başkanlığına getirildi. Ağustos 1965'de Teksif Genel Başkanı oldu.

1966-1980 arasında Türk-İş başkan vekili olarak çalışan Şevket Yılmaz 1982'den bu yana da aynı kuruluşun genel başkanlığını yapıyor. □

Memur maaşları açıklandı

YA ENFLASYON?..

Maaşların ödendiği gün büyük bir şok yaşandı. Maaşların ödendiği veznenin önünde sinirden ağlayanlar, veznedarla kavga edenler, bordrosunu kaptığı gibi gazetelere, haber ajanslarına gidenler...

■ Gül Tekeli

Bu ülkede yaşayan insanlar birçok şeyden yakınabilirler. Örneğin insan haklarına uyulmamasından yakınabilirler. Ya da her gelen bakanın yaptığı değişiklikler sonucu içinden çıkılmaz hale gelen eğitim sisteminden. Ya da korkutucu bir hal alan gelir dağılımından. Yakınmak için sayısız neden bulunabilir. Ama dürüst olmak gerekir, bu nedenler içinde "tekdüze bir yaşam" bulunamaz. Bir düşünün şöyle; ülkenizin bırakın bir yılını belki on, belki yirmi belki de daha fazla yılı planlanmış. Nüfus, işgücü, işsizlik, üretim, üretim, nasıl artacak gelir nasıl bölüşecek, eğitim düzeyi nereye gelecek. Eh, beş aşağı on yukarı da gerçekleşiyor. Ne renksiz bir yaşam. Oysa bu ülkede, Türkiye'de yaşam öyle mi? Her yeni gün yaşamınızı tümden değiştirebilecek sürprizlerle dolu. Örneğin eğitim fakültelerimizin birinde öğrenime başlıyorsunuz. Amacınız öğretmen olmak. Öğreniminizin üçüncü yılında minik bir sürpriz. Bölümünüz mezunlarının öğretmen olma hakları ellerinden alınıyor. Siz alacağınız diploma ile başbaşa kalıyorsunuz. Ya da bankadan biraz kredi alarak küçük bir işyeri açıyorsunuz. Kazancınız belli, yapacağınız ödemeler belli. Sonra bir gün kredi faizleri 20 puan birden artıyor. İşte maceranın tadı.

Memur maaşları açıklandı, lotolar yattı

Memur maaşlarına yapılan zam geçtiğimiz günlerde Başbakan tarafından açıklandı. Bu açıklamayla birlikte de, **"katsayı 200'ü bulur", "katsayı 150'yi geçmez", "katsayı önemli değil, maaşlar yakacak yardımının artırılması yoluyla yükseltilecek"** yolunda yazılıp çizilenler havada kaldı. Çünkü herşey bir yana, memur maaşlarının belirlenmesindeki sistem tamamen değiştirildi.

Başbakan **Özal**, İstanbul'da yaptığı açıklamada, memur maaş katsayısını 205, yan ödeme katsayısını 80 ve taban aylık katsayısını 220 olarak belirlediklerini ve buna göre en düşük memur maaşının 300 bin lirayı aşacağını bildirdi. **Bu açıklama nedeniyle de maaşların ödendiği gün büyük bir şov yaşandı. Maaşların ödendiği veznenin önünde sinirden ağlayanlar, veznedarla kavga edenler, bordrosunu kaptığı gibi gazetelere, haber ajanslarına gidenler... Çünkü verilen maaşlar Başbakan'ın açıkladığının çok gerisindeydi. Herkes "en düşük maaş şu kadar olduğuna göre, benim maaşım da şu kadar olmalı" yolunda yaklaşık bir hesap yapmıştı. Öyleyse hata neredeydi. Hata yoktu tabi, ne yapılan hesaplarda, ne de ödenen maaşlarda. Yalnızca Sayın Başbakan açıklamasında küçük bir kurnazlık** yaparak, açıkladığı en düşük maaşın evli, eşi çalışmayan, iki çocuklu memurların en düşük maaşı olduğunu söylememişti. Bütün kargaşa da burdan çıkmıştı.

Maaş artışları beklenenin üzerindeydi

Memur maaşlarında yapılan artış daha çok üst düzeyi etkilemesine rağmen, genel olarak beklenenin üzerindeydi. Bu artışın Başbakanımızın memur sevgisi nedeniyle mi, bir Cumhurbaşkanlığı seçimi nedeniyle mi, yoksa bir erken seçim nedeniyle mi yapıldığı ya da varsa başka gerekçeleri önümüzdeki günlerde açıklığa kavuşur. Şimdi gündemdeki konu enflasyon.

Başbakan Özal maaş artışlarını açıklarken, "Maaşlarınızı artırıyorum ama, bunları harcamayın, tasarruf yapın" şeklinde çok anlamlı bir konuşma yaptı. Ardından Maliye ve Gümrük Bakanı Ekrem Pakdemirli Ankara'da bir basın toplantısı düzenleyerek artışın sağlam kaynaklardan finanse edildiğini ve ek bir enflasyona neden olmayacağını açıkladı. Açıklamasında fiyat artışlarında psikolojik faktörlerin, beklentilerin etkisine de dikkat çekti.

Ve Temmuz ayı fiyat artış rakamına ilişkin beklentiler yüzde 10 oranına yükseldi. Emisyon rakamının Bayram öncesinde maaşların ödenmesinin de etkisiyle iki günde 1.4 trilyon lira artarak 8 trilyonu aşması bu beklentileri destekliyor. Öte yandan piyasaya çıkan bu paranın kısa sürede geri çekilmesi de pek beklenmiyor. Önümüzdeki günlerde memur maaşlarındaki artışla ilgili farklar ödenecek, buğday için peşin ödeme yapılacak ve hemen ardından aybaşı gelecek. Bu gelişmelerin ardından enflasyonun ciddi bir tırmanma sürecine gireceği beklentisinde olan ekonomik çevrelerde yıl sonu enflasyon rakamının üç haneli bir rakam olabileceği yolundaki tahminler gittikçe yaygınlaşıyor.

Artışlar enflasyonu artırır

Ne Başbakan'ın "tasarruf yapın" ne de Maliye ve Gümrük Bakanı'nın "artışlar enflasyonu etkilemeyecek" yolundaki sözleri anlamlı değildir. Yıllardır tüketimleri en geri düzeye indirilmiş büyük bir kesime para veriliyorsa, bu harcanacaktır. Açlık sınırında olan bu insanlara, tüketmeyin tasarruf edin, demeyi anlamak mümkün değildir. Böylesine bir tüketim artışı ise, fiyatları artırır. Bunun istisnası, tüketim artışıyla birlikte üretimi de artırmaktır. Türkiye'de bu olmadığına göre de fiyatlar artacaktır.

Enflasyondan en kötü etkilenen kesim ise emeğiyle geçinenler. Bu durumda yapılacak şey, hem maaş-ücret artışı istemek hem de enflasyonun önlenmesini istemektir. Eğer enflasyon önlenemiyorsa, emeğiyle geçinen insanların ücretlerinin bu oranın üzerinde artırılması gerekir. Enflasyonu önlemek emekçi insanların değil, hükümetlerin sorunu olmalıdır. Bu hükümet, enflasyonun düşürülmesi için tüketimin kısılması yolunun kapandığını artık anlamalıdır.

TİSK'ten ders almak

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Başkanı **Halit Narin** şunları geçtiğimiz yıl yaptığı bir toplantıda söylemişti:

"Bize hükümetin verdikleri yetmez. Biz işadamıyız. Hükümet ne kadar çok verirse versin, daha fazlasını isteriz."

Belki de emeğiyle geçinen insanların TİSK'ten ders almaları gerekir. Sayın Narin büyük bir açıkl[illegible] bunları söyleyebiliyorsa, emeğ[illegible] karşılığı olan insanca bir yaşamı isterken daha kararlı olmak gerekmez mi?□

Çalışanlar üzerinde yıkım

80'Lİ YILLARDA KRİZ

■ Ümit Köseoğlu

Gelişmiş endüstri ülke tekelleri, bir yanda devlet-tekelci kapitalizmini içinde bulunduğu krizden kurtarabilmenin yollarını ararken, diğer yandan da, kapitallerini değerlendirme biçimlerini temelden yenileyip, kalıcı hale getirebilmenin uğraşısını vermektedirler.

Bu durum dünyamız somutunda kendisini; bilimsel-teknik gelişmelerin (BTG) tek yönlü olarak çalışanlar aleyhine kullanılması, sömürü ve sömürü oranının giderek artması, böyle bir yönetimin doğal sonucu olarak da yığınsal işsizliğin artarak kalıcılaşması, kazanılmış bir dizi sendikal, sosyal, ekonomik ve demokratik hakların budanması ve ulusal gelir (UG) dağılımının yukarıdan aşağıya, tekellerin istemleri doğrultusunda yapılması biçiminde gösteriyor. Yığınsal kalıcı işsizlik bu hedeflere ulaşmada araç olarak kullanılıyor.

Endüstri ülkelerindeki göreceli de olsa izlenen "gelişme" dönemlerinde işsizliğin azalmaması, tam aksine artması, tekellerin yıllardır dillerinden düşürmedikleri, **"işsizliğin azaltılarak yok edilmesi, yatırımların artırılması ve yeni işyerlerinin açılmasıyla orantılıdır. Yatırımların artırılabilmesi de, kârların artmasıyla bağlantılıdır"**, tezlerini çürütüyor.

Gelişmiş endüstri ülkelerin tekelleri kârları, İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllarının tüm rekorlarını kıradursun, çalışanların yıllık ücret gelişmelerinde gerileme kaydedilirken, (Tablo: 2), işsizler sayısında artışlar gözlenmekte (Tablo: 1), emekçi ücretlerinin UG'deki payı hızla düşmektedir.

Tablo: 1
Belirli kapitalist ülkelerde işsizler sayısı: (Bin olarak)

Yıl	ABD	Japonya	FAC	Fransa	İngiltere	İtalya
1980	7638	1140	889	1451	1668	1698
1981	8273	1259	1272	1173	2566	1896
1982	10678	1359	1833	2008	2793	2052
1983	10717	1561	2258	2041	2970	2264
1984	8539	1608	2281	2310	3047	2391
1985	8312	1563	2305	2396	3163	2471
1986	8538	1695	2344	2445	3217	2666
1988	8923	1807	2544	2550	3386	2793

Tablo: 2
İşçi ücretlerinde gelişme: (Yılda, yüzde ve brüt olarak)

Yıl	ABD	Japonya	FAC	Fransa	İngiltere	İtalya
1980	—5.9	—0.4	—0.5	+0.8	—0.5	—1.4
1981	—1.5	+0.7	—1.5	—1.7	+1.4	+1.1
1982	—1.2	+2.0	—2.4	+1.4	+2.4	—0.6
1983	+1.9	+1.9	—1.0	+2.0	+4.1	+0.4
1984	+1.3	+2.3	—0.8	+0.1	+3.9	+2.4
1985	—1.1	+1.9	—0.5	+0.4	+2.7	+1.7
1988	—1.5	+1.1	—0.8	+0.1	+1.2	+1.3

Ücret artışlarının brüt olduğunu ve az da olsa enflasyonun ve hayat pahalılığının bu artışı götürdüğünü düşünecek olursak, işçilerin reel ücretlerinde düşme olmuştur.

Tekeller, kâr alanları genişlemesine rağmen, "Net kâr" düşmesi sorunuyla karşı karşıyadırlar. 80'li yılların başlarında varolan, işin verimlilik hacmindeki büyüme oranının gerilemesi, yatırılan kapitalin değerlendirilmesi konusunda "eksiklikler" olduğunu göstermektedir. Tekellere göre, bu olumsuz gelişmeyi önlemenin başlıca üç yolu vardır.

Bilimsel teknik gelişmenin en geniş alanlarda, en yoğun bir biçimde kullanılması yoluyla, en az işgücü ve üretim araçlarıyla, en yoğun verimliliğin sağlanması, yani üretimde rasyonelleşme.

Bunun olumsuz sonuçlarını, BTG'de Japonya ve ABD'ye oranla henüz işin "başlangıcında" olan Federal Almanya'dan (FAC) örnekleyecek olursak, ortaya çıkan tablo şudur: FAC otomobil işkolunda 1990 yılına kadar her 4 işyerinden biri ortadan kaldırılarak, 152.000 işçinin işine son verilecektir. 1974'de 330.000 işçinin çalıştığı demir-çelik işkolunda bu sayı, 1986'da 203.000'e düşmüştür. 1990'a kadar 40.000 işyeri daha yok olacaktır.

ABD, İngiltere, Fransa ve Japonya'da da durum aynı, hatta daha kötüdür. Bu ülkelerde ve FAC'de azalan işçi sayısına rağmen, üretimde belirgin bir biçimde artış kaydedilmektedir. Örneğin, 10 yıl önce FAC'de bir televizyon 750 dakikada yapılırken, bugün 150 dakikada yapılabilmektedir.

Gelişmiş endüstri ülkeleri tekelleri, yeni tekneğin yoğun bir biçimde kullanılmasını, işgücünün, **"işyerinin ihtiyacına ve siparişlerin durumuna göre, farklı, değişken ve esnek"** olarak kullanılmasıyla, pahalı robot ve teknik aygıtların çalışma süresinin azaltılmasıyla birleştirmektedirler.

Bunun çalışanlara yansıması: Günlük ve haftalık çalışma süresinin toplu sözleşmelerden koparılıp, hafta sonu ve tatil günleri de dahil olmak üzere, patronun ihtiyaç'larına göre belirlenmesidir. Böylece insan, yaşamın ana noktası olmaktan çıkarılmakta, yeni tekniğin insan yaşamının akışını belirlemesi gerçekleşmektedir.

Bu metod son dönemlerin en fazla tercih edilen sömürü biçimine dönüştürülmüştür.

Bütün bunlara ek olarak, günlük iş süresinin birden fazla kişiye bölünmesi, farklı ücretlendirme, kiralık işçi ve anlaşmalı personel kullanımı gibi çağ dışı metodlar, tekellerin, kendilerinin yarattıkları krizden kurtulma çabalarında seçtikleri yollardan birkaçıdır.□

İşçilerin yaşamı sudan ucuz

ABD ÜSLERİNDE RADYASYON TEHLİKESİ

Üslerde uzun süre çalışan işçilerde, başta kanser olmak üzere, çeşitli hastalıklara rastlandı. Nükleer silahlardaki radyoaktif maddelerden yayılan X ve Gamma ışınları, insan sağlığını tehdit ediyor.

■ Ali Altın

ABD yönetimli NATO üslerinde çalışan işçiler, üye oldukları sendikalara çeşitli sağlık sorunlarını yıllardır iletiyorlardı. Türk-İş'e bağlı Türk Harb-İş Sendikası, başta **Pirinçlik** olmak üzere, radar üslerinde çalışanlardan topladığı verileri bir rapor haline getirerek, Sağlık ve Çalışma bakanlıklarının soruna ivedi çözüm bulmasını istedi.

Konunun yıllardır gizlenmesinin de etkisiyle, bugüne değin İşçi Sağlığı-İş Güvenliği (İSİG) konusunda çeşitli işkollarındaki etkenlere dikkat çeken Tabip Odaları, NÜSHED, TMMOB'ye bağlı ilgili mühendis odaları ve bilim adamlarımız, "milli güvenlik" zırhı ardındaki işyerlerinde insanlarımızın sağlığını bozan koşullara ilişkin araştırmalar yapamadılar.

Doktorlarımızın işçileri üsler dışında muayene etmesini engelleyen bir durum olmamakla birlikte, meslek odalarının zararlı etkenleri saptamak amacıyla üslerde yapacağı bir inceleme için birden fazla bakanlığın izin vermesi ve iktidarın bunu gerekli görmesi gerekiyor.

Kanser tehdidi

Sendika araştırmasından anlaşıldığı kadarıyla, üslerde uzun süre çalışmış işçiler eninde sonunda **kan kanseri, yumuşak doku organlara bağlı kanser türleri, beyin fonksiyonlarında ve cinsel faaliyetlerinde aza! ma** ile yüz yüze geliyorlar. Buna bir isim de bulundu: Radyo-frekans etkisi...

Öncelikle üslerdeki çalışma koşullarına bakmak ve buralarda depolanan maddelerin özelliklerini ve içlerinde insan sağlığı açısından zararlı olanlar varsa, bunların zararlı etkilerini yoketmek ya da kabul edilebilir en alt düzeye indirmek için ne gibi önlemler alındığını, askeri amaçlarla sürekli çalıştırılan radar cihazının ve dev anteninin özelliklerini, etkilerini, yapısını bilmek gerekiyor.

Kuşkusuz, 'askeri üs' denilince akla ilk gelen nükleer ve kimyasal silah depoları oluyor. Şu da bilinen bir gerçek ki, ABD, teknolojisi eskiyen, dolayısıyla koruyucu özellikleri daha az, ya da hiç olmayan silah türlerini ve cihazları, Türkiye gibi bekçi görevi yapan ülkelere yığıyor.

Nükleer silahlardaki radyoaktif maddelerden yayılan ışınlar gözle görülmezler, özel yöntem ve cihazlarla saptanabilirler. Yayılan ışınlardan **X** ve **Gamma** ışınları insan sağlığı açısından zararlıdır ve **Geiger Sayacı** denilen bir cihazla saptanabilir. Radyoaktif maddelerin içinde bulundukları kapların zırhları yeterli koruyuculukta değildir ve duvarları özel kalınlıkta kurşun, çelik gibi metallerden yapılmış depolarda bulundurulmaları gerekir.

İŞTE RADYASYONUN KANITI

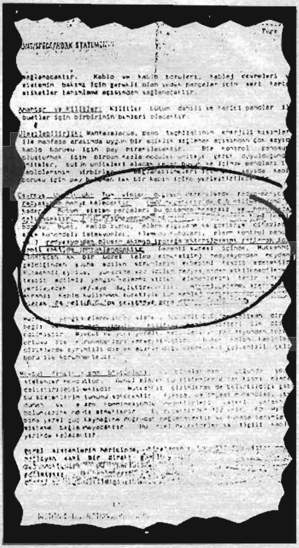
ABD'nin Diyarbakır **Pirinçlik** üssündeki komutanlığın 26 Şubat 1988 tarihli ve 8 sayılı resmi bülteninde, işyerinde "Radyo Frekans Radyasyonu"nun varlığı, aşağıdaki belgeden de anlaşılacağı gibi, şu tümceyle açığa vurguluyor:

"Tüm sistem, değişen derecelerde radyo-manyetik radyasyona maruz kalacaktır."

Sonra da önlem olarak şu ekleniyor:

"...radyasyondan oluşan akımın toprağa aktarılmasını sağlamak için sabit şekilde topraklanacaktır."

Ve sistemi kuran müteahhitin **"radyasyondan meydana geldiğinden şüphe edilen sorunları sebebini tesbit edeceği"**, **"mevcut ve yeni yeraltı kablolarının radyasyondan toprak örtüsü ile korunacakları"**'nın varsayıldığı, bu nedenle **"bütün kolon kabloları çizimlerde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere sert galvanizli çelik boru ile korunmaktadır"** hatırlatmaları, vs. vs...

Kablo ve kablo boruları, kablaj devreleri ...

Anahtar ve Kilitleri: Kilitler bütün dahili ve harici panolar ... için birbirinin benzeri olacaktır.

Kimyasal silahların ise gaz sızıntısı tehlikesi vardır. Bunlardan bazıları, aynı silahın iki ayrı bölmesine yerleştirilmiş iki ayrı gazdan oluşur ve biraraya geldiklerinde, yani patlatıldığında, öldürücü olur. Katı durumda olanlar ise genellikle temaşla tehlikeli olabilirler. Sağlıksız depolanan bu tür maddelerden uzun dönemde çevreye olabilecek sızıntının olumsuz etkileri insanlar, hayvanlar ve bitki örtüsü üzerinde kendini belli eder. Bir de ansızın olabilecek boşalmalar, kaçaklar söz konusudur ki, o zaman da Hindistan'ın Bhopal kentinde yaşadığı gibi, aynı anda binlerce ölüm olayı gündeme gelebilir.

Üslerdeki zararlılar bunlarla bitmiyor. Elektronik gözetleme ve izleme cihazı radarın yaydığı elektromanyetik dalgaların da insan üzerinde uzun sürede yarattığı zararlı etkiler biliniyor.

Askeri radarlarda üretilen elektromanyetik dalgaların frekans ve ona bağlı dalga boyu, elektromanyetik tayfta kısa dalga radyo yayın frekansları sınırının bittiği ve kızılötesi (enfraruj) yayılımın başladığı alanın başlangıç bölümüne dayanıyor. Bu ışınlar, son zamanlarda atmosferde görülen ozon deliğinden geçeceği belirtilen güneşin zararlı ışınlarının bir bölümüyle aynıdır. Kısa sürede vücudun yoğun ışınımdan edineceği zararlı etki ile, emekli oluncaya değin geçen uzun sürede alınacak yoğunluğu az ışınların etkisi eşit kabul edilebilir. Sözü geçen tayfta daha sonra görünen ışık, morötesi ışınlar, X ışınları ve uzaydan gelen kozmik ışınlar birbirine sınırdaş olarak yer alıyorlar. Askeri radarlar üreten ABD firması Millitech'in kataloğunda frekans bandı 30-3000 GHz (Gigahertz) olarak veriliyor. Bu değer dalga boyu cinsinden mikrodalga olarak adlandırılıyor.

Herkesin bildiği bir örnekle tehlikenin boyutunu gözler önüne serebiliriz. Bugün mikrodalgaların belli bir güçte kapalı bir fırın içinde yönlendirilmesiyle tüm besinler pişirilebilmektedir. Bu pişirme işlemi bildiğimiz klasik yöntemlerdeki ısıtma ile değil, mikrodalganın besinlerdeki sıvı moleküllerini birbirine sürtündürmesiyle gerçekleştiriliyor.

Burada iki şey akla geliyor: Birincisi, insan yapısının büyük oranda sıvı madde içerdiği; ikincisi ise, her ne kadar radarın dev anteni göğe yönlendirilmiş olsa da, yanlara dağılan, engellere çarparak yansıyan ve kırılan ışınımların yıllarca bu tür üslerde çalışan insanlara ulaşabildiği gerçeğidir. Ayrıca bu insanlar, bilinen teknik korunma yöntemlerinin hiçbirine sahip değillerdir.

Radyo dalgaları birbirine dik yönde yayılan elektriksel ve manyetik alanlardan oluşur. Elektriksel ve manyetik alanların insan organizması üzerindeki etkilerinin araştırılması 1930'lu yıllarda başlamış ve 1950'lerde yoğunlaşmıştır.

Sovyet bilim adamlarından **D.Biryukov**, elektriksel alanın yaşayan organizma ve insan dokusu üzerindeki etkilerinden hareketle hastalıklarda ve insan psikolojisinde ne gibi değişimler oluşturduğunu saptamaya çalışmıştır. Araştırmalarda sinir uçlarını etkileyen elektrokimyasal tepkimelerle, etken salgıların oluştuğu bulunmuştur.

SSCB ve birçok batı ülkesi araştırmacılarının verilerine göre, canlı organizma 15-20 gün elektriksel alanda kaldığında, dokularda oksijen eksilmesi ve direnç artışı görülmüştür. **A.Kartus'ienko** hayvanlardaki deneylerinde büyük alan şiddetlerinin etkisinde kalanların bir süre, daha düşük şiddettekilere karşı duyarsızlığını kanıtlamıştır.

Dünyanın manyetik alanı ve güneş lekeleri ile bazı hastalıkların ilişkisi üzerinde **A.Presman** (ABD), **Chiznevsky** (SSCB), **Wohlhover** (Alm) ve **Tokatı** (Jap.) çalışmışlardır. **Shults** ise güneşin kan yuvarları miktarında değişikliğe yol açtığını bulmuştur.

Bir grup bilim adamı da grip, kolera, veba gibi bazı epidemik enfeksiyon hastalıklarının yayılma ve şiddetlenmesinin güneşin etkisiyle olan ilişkisini ortaya çıkarmışlardır. Bu hastalıkların hızla yayılması ile yüksek güneş etkisinin periyodları arasında bir uyum olduğu bulunmuştur.

Alvares (Avusturya) ve **Dull** (İng.) 1957-62 arasında 68 bin sinir hastalığı üzerinde çalıştılar ve bunların 67 manyetik fırtınayla ilişkisini saptadılar. **Berg** (Danimarka) 62 manyetik fırtınaya rastlayan 4899 ölüm olayı saptadı. Benzer sonuçlar **A. Podshebekin** tarafından da saptandı. Bu araştırmacı ayrıca köpeklerde, güneşteki değişikliklerin koşullu refleksleri etkilediğini buldu. 1966'da ise **N.Chernyshev** manyetik fırtınaların, böceklerin hareketlerini etkilediğini gözledi. **G.Evtushenko** ise alan şiddeti etkisinde bırakılan hayvanlarda doku tahribi olduğunu gördü.

1966-67'de **Beckman Instruments** firması radyo ve elektronik cihazlardan yayılan çeşitli etkenlerin insanlardaki etkilerini inceledi. Personel üzerinde yapılan araştırmalarda solukta 130 çeşit, deri salgılarında 210 çeşit bileşik ortaya çıktığı bulundu. Radyo komponentlerinden çıkan gaz ve diğer etkenler, insanların yaşamı sonucu oluşan bileşiklerle biraraya gelerek, **Mandelooff'a** göre (FAC) indole, metan ve creotine gibi çok zehirli 22 kimyasal grupla ilişkili 400 çeşit kimyasal bileşiğe dönüşmektedir.

İnsan açısından önemli olan, alan şiddetinin yoğunluğu, max. ve min. değerleri ve etki süresidir.

Dokulardan akciğerlere karbondioksit ve akciğerlerden dokulara oksijen taşıyan ana kan fermentlerinden hemoglobin, sayısı normal kan dolaşımını belirleyen alyuvarlar içinde bulunur. Alan şiddeti bunların elektriksel özelliklerini olumsuz etkileyerek, işlevlerini durdurabilir. Bu da belli bölgelerdeki dokuların ölmesi demektir.

Başka araştırmalar, bağışıklıkla görevli akyuvarların mikrodalga alanlarında tümör yoketme işlevlerini yitirdiklerini, aynı durumun bazı enzimler için de geçerli olduğunu, genelde hücre ve özelde kemik büyüme hızının etkilenmesiyle tümör oluşabileceği ve kanserli hücrelerin çoğalma hızının arttığını ortaya koymuştur.

Bir yaklaşıma göre, hücre zarına ulaşan alan enerjisi, birkaç kalsiyum iyonunu, bağlandıkları protein demetinden ayırarak, domino taşlarının peşpeşe devrilmeleri gibi hücre zarı boyunca diğer iyonların da hareketine ve sonuçta hücre iç yapısının bozulmasına yol açmaktadır. Bu da hem yapının, hem de metabolizma gibi ritmlerin bozulması demektir. Ayrıca alan etkisiyle vücuttaki demir normal dışı bir yönelime girebilir.

ABD'de **Kouwenhoven** ve SSCB'de **Tüm Sendikalar İşçi Koruma Enstitüsü** (Leningrad) araştırmalarında elektromanyetik alan nedeniyle insanlarda iş kazalarını arttırabilecek kuvvet değişikli saptamışlar; 3,5 yıl böyle bir ortamda çalışanlarda ürolojik değişimler, vücut sıcaklığı ve artedial basınçta normların altına düşüş gözlemişlerdir.

Vücuttaki bazı değişikliklerin gidişi ve zararlı boyutlara ulaşıp, ulaşmadığı elektrokardiyoğram, biopsi ve ansefaloğram ile izlenebilir. Çevredeki alan şiddeti ise Gradient metre ile ölçülmelidir.

Tüm bu belirtilen bulgulardan sonra, başta değinilen mikrodalga fırınların çalışması ve sonuçlar akla getirilirse vücutta dolaşan sıvılar olan kan, lenf ve testesteronun bundan nasıl etkileneceği ve ilk etapta bunlarda kanserojenlerin oluşacağı açıktır. Sıvı taşıyan organlar ise beyin, sindirim sistemi, karaciğer, sidik kesesi, akciğer ve omuriliktir.

Üslerde çalışanlarda ise, hemen tümüyle bu organlarda kanser görülmesi ve kalıtımla beyin yapısı bozukluklarının çocuklarına geçmesi bir rastlantı değildir.

Yine, Amerikalıların içme suyunu dışarıdan getirmeleri, sık sık değiştirmeleri ve uzun süre depolamamaları, tersi yapıldığı takdirde iyonizasyona uğramış suyun içilmesini önlemek içindir. Ayrıca aynı yerde genellikle bir yıldan fazla görev yapmamakta, 6 ayda bir genel sağlık kontrolünden geçirilmektedirler.

Bu durumda başta sendikalar ve ilgili kamu kuruluşlarına düşen görev, üslerde çalışan işçilerimize Amerikalıların yaşam tarzının sağlanması, periyodik olarak tüm sağlık kontrolünden geçirilmeleri, alan şiddetinin ölçülmesi ve antene yaklaşılmamasıdır.

En önemli önlem de, bu ışınımların metal engellere çarptıklarında kırılma özelliklerinden yararlanılarak her işçiye anti-alan ekranlama sağlayacak ve metalize edilmiş, uzay elbisesine benzeyen tulum biçiminde güvenlik elbiseleri yaptırılmasıdır.

Sentetik fiber veya emprenye edilmiş kumaşa okside olmayan metal tozları emdirilerek bu sonuca ulaşılabilir. Aynı biçimde; başlık ve camı ile eldiven ve ayakkabıların da yaptırılması zorunludur. Bu elbiselerle kesine yakın, olumlu sonuçlara ulaşılabilir.□

13. BÜTÜN PERSONEL : Bu tesiste radar RF radyasyon tehlikesi yaşamın bir gerçeğidir. Sizi korumak amacıyla tesis civarı RF radyasyon tehlike ikaz işaretleri yerleştirilmiş 79 radarın arkasındaki yolda joging yapıyorsanız tel örgüden mümkün olduğu kadar uzakta kalınız. Gereğinden fazla bu bölgede durmayınız. Hatırlatma olarak, tehlikeli bölgeye girmek veya 40 fitin üzerine tırmanmak korunda... ...sanız ... ...ğin : Su kulesi ... lamb

"RADYASYON TEHLİKESİ YAŞAMIN GERÇEĞİ" İMİŞ!

Adana İncirlik üssünde asılan Türkçe ve İngilizce uyarı levhalarının yanı sıra, "Bütün Personele" dağıtılan bildirilerde "Bu tesiste radyasyon tehlikesi, yaşamın bir gerçeğidir" deniliyor. Peki bu gerçeğe karşı hangi önlemler alınmış ya da hangi önlemler öneriliyor?

Erken seçim, anayasa değişikliği ve yasallık

OLANAKLAR ŞİMDİ DAHA SOMUT

■ Saffet Ersanlı

Ülkemizde canlı, ancak o ölçüde tartışmalı ve sancılı bir politik süreç yaşanıyor. Canlanan anayasa tartışmaları, erken seçim istemleri ve bunların da ötesinde, **nasıl bir rejim sorunu** ile ilgili arayışlar politik gündemin en sıcak konuları haline geldi.

Bir "askersel talimat" niteliği taşıyan 1982 Anayasası'nı baskıcı ve yasakçı bir ortamda halkımıza dayatan mantık neyi hedefliyordu?

Hedeflenen sözümona "istikrar", Anayasa'yı dayatmakla kalmadı. Bu mantık aynı zamanda "seçim yasası"'nı da belirledi. "Koalisyonlar ülkeye zarar veriyor" aldatmacasıyla, halkımızın iradesinin parlamentoya yansıması engellendi.

Gerçekte, istikrar adına halkımıza dayatılan "anayasa" ve "seçim sistemi"nin kendisi, daha baştan istikrarsızlık tohumlarını saçıyordu. Yaşamına "istikrar" getirilecek olan emekçiler, yığın örgütleri, politik güçler ve aydınlar bu süreçlerden dışlanmıştı. Toplumsal gelişmenin taşıyıcıları olan halk kitleleri, edilgen bir nesne durumuna getirilerek, toplumsal-politik dinamikler zapt-ı rapt altına alınmalıydı ki, otoriter, antidemokratik rejim yeşerebilsin.

Ayrıca, özgürlük, hümanizm, demokratik katılım ve denetim istemlerinin toplumsal yaşamın nesnel temeli olarak gerçeklik kazanmaya başladığı günümüzde, düşünce, örgütlenme özgürlüğü kısıtlıdır. Bu kısıtlılık, istikrarsızlığın bizatihi kendisidir de.

Barajda birikecek suyun gücünü bilenler, akan suya kilit vurdular. Ancak bu kilit vurma, Heraklit'in belirtmesi gibi, ne derece olanaklı? Su birikene kadarki süreçte yaşananları, suların geniş alanları, canlı doğayı kaplayıp egemenliği altına almasının sonuçlarını (canlı türleri oluşana dek) dikkate almadan da, bugünün süreçlerine yanıt vermek güç. Sular altında kalan topraklarda, yeni yerleşim birimlerimizde yepyeni bir yaşama başlamak ve yeni doğal-toplumsal çevre ile uyum sağlamak gibi bir görevle karşı karşıya bulunuyoruz. Bunun dinamikleri vardır.

Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün önündeki tüm sınırlamaların kaldırılmasını isteyen politik güçler, kendi demokratik kitle örgütleri aracılığıyla ülkenin kaderinde etkili rol oynamak isteyen yığın örgütleri (sendikalar, meslek kuruluşları, gençlik ve kadın hareketleri), sendikal örgütlenme ve grev hakkı isteyen **memurlar, öğretmenler**, ulusal haklarına kavuşma uğraşı veren **Kürtler** karşılarında bu rejimin baskılarını, yasaklarını gördüler. Yasakların doğurduğu şiddeti gördüler.

Bu Anayasa'nın halkımıza dayatılmasından kısa bir süre sonra bizzat hazırlayıcıları tarafından da delinmeye başlandı. Suskunluk döneminin ardından bu Anayasa kendisini tartışmanın sorgulanmanın ve değiştirilme istemlerinin ortasında buldu.

Dayatılan politik rejimin istikrarsızlığın kaynağı olduğu, toplumsal sorunları daha da ağırlaştırdığı gerçeği 26 Mart Yerel Seçimleri'nde de bir kez daha kanıtlandı. Bu anayasa ve seçim sistemidir ki, yüzde 20 gibi bir oranla ülkenin geleceğiyle oynama olanağını, hükümet edebilme olanağını veriyor. Bu oran aynı zamanda istikrarsızlığın rakamlarla bir ifadesini de gözler önüne seriyor.

Bugün baskıların uygulayıcısı, antidemokratik rejimin yürütücüsü ANAP azınlığı ve rejimin diğer baskıcı organlarıdır.

Görünüm şudur: bir yanda en doğal toplumsal-politik haklarını arayan ezici çoğunluk (rejim karşıtları), diğer yanda istemleri yasaklarla, kısıtlamalarla, şiddetle engellemeye çalışan iktidar ve diğer baskıcı kurumlar (rejim yandaşları).

Şimdi, toplumsal-politik yaşamın tüm alanları sancılıysa; ekonomik sorunlar (enflasyon, dış borçlar) giderek ağırlaşıyorsa, bunları baskı ve yasaklarla çözümlemek o denli olanaksızdır.

Sorunların yaratıcıları farklı olsa da, sorunların sahipleri ortaktır. Sorunlar, tüm ulusun, halkın sorunlarıdır. Sorunun sahipleri çözümler konusunda gerekli inisiyatifi kullanmaktan yoksun oldukları sürece, sorunların çözümünün olanaklı olmayacağı artık açıkça görülmelidir.

Üretici güçlerde belirgin bir çeşitlilik, ekonomik, politik ve genel insanlık değerleri açısından yaşanan, uluslararasılaşma, toplumsal-politik sorunların çözümünde tepkici ve zora dayalı yaptırımların hem nesnel, hem de öznel koşullarının olmadığının açık, somut göstergeleridir. Bunlara bağlı olarak, toplumsal yaşamda insancıl ögelerin artması, tek tek bireylerin düşünce, duygu ve kişiliklerinin gelişimi açısından; düşünce özgürlüğünün kazanılıp, yasal güvence altına alınması giderek vazgeçilmez bir gereksinim haline geliyor.

Çağımızın yaşam biçimi, hiçbir sınır ve sistem tanımadan, demokrasi, özgürlük, insan haklarına saygı ve hümanizmi, insan ilişkilerinin doğal normları haline getiriyor. Bu normların zedelenmesi, özgürlük ve demokratikleşme yönündeki gelişmelerin önünün kesilmeye çalışılması, tüm toplumun gelişmesini olumsuz etkilemiş, bağlı olarak düşünsel, sanatsal, politik ve kültürel yaşamı da zehirlemiştir. Bu kangrenleşmeyi neşterle kesip atmak ve bu sorunlar yumağında radikal bir gedik açmak yönünde, yasal komünist partisi istemi nesnel bir gereksinim olarak kendini ortaya koymaktadır.

Yasallığı kazanmak, tek başına **toplumun bir tüm olarak demokratikleşmesini** getirmeyecek, ancak bu kazanım demokratik bir rejimin kazanılmasında önemli bir dönüm noktası olacaktır.

Demokrasinin kazanılmasından yana olan kesimlerin kendi demokratik hakları için savaşımları da, yasallaşma doğrultusunun bir başka boyutu olarak işlev görmektedir. Tüm **sol güçlerin birliği**, baskı altındaki diğer toplumsal güçlerin hareketlenmeleri de, 12 Eylül rejimi'nin kalıntılarının temizlenmesi yönündeki çabalara ivme kazandıracaktır.

Önümüzde, **Cumhurbaşkanlığı seçimi, erken genel seçim ve yeni bir anayasa** hazırlanması gibi çözümlenmesi gereken konular var.

Üzerinde mutabakata varılarak **sivil** bir adayın Çankaya'ya gönderilmesi, bu Anayasa'nın yerine gerçekten halkın katılımıyla oluşacak bir Anayasa'nın konulması, seçim sisteminin halkın iradesinin engelsiz Parlamento'ya yansıyabileceği bir şekilde düzenlenmesi etrafındaki tartışmayı, toplumun tüm kesimlerine sahiplendirip, canlı bir şekilde gündemin başında tutmayı başarabilmemiz, şimdi her zamankinden önemli.

Yasal çalışma istemimizin, buna uygun faaliyet ve çalışmalarımızın bir ileri adımı, bu tartışmaların örgütlenmesine katkıdır.

Tüm bunları yaparken, faaliyetimizi politik düzeyde, ete-kemiğe büründürme olanağını yakalamış, toplumsal meşruiyet zeminimizin sağlamlaşmasını sağlamak olanaklıdır.

Öyleyse, yeni bir anayasa, demokratik, katılımcı bir seçim yasası, erken seçim ve Cumhurbaşkanlığı seçimi konularında toplumsal ve demokratik güçler arasında diyalog ve işbirliği ivedilikle yükseltilmelidir. Tüm bu güncel politik konuların, işyerlerinde, üniversite ve okullarda, mahallelerde (tüm alanların, öncelikle kendi özgül istemleriyle uyumu içinde) tartışılmasını örgütleyebildiğimiz ölçüde süreci etkilemenin olanaklı olduğunu daha somut olarak görebileceğiz.

Şimdi, güncele müdahale edip, süreci etkilemek doğrultusunda politik faaliyetimizi yükseltmenin zamanıdır.

Olgun politikalar üretip ısrarla savunduğumuz ölçüde; toplumsal gelişme sürecinde yer alan ve nesnel olarak bu süreçle yeri olan tüm güçleri hareketlendirebilir, sorunların çözümünü demokratikleşme yönüne çevirebiliriz.

Bu olanak her zamankinden daha somut ve daha zorunlu olarak önümüzde duruyor...□

Yasallığa geçiş sürecinde

"GİZLİ KOMÜNİST PARTİSİ"NE KİMİN İHTİYACI VAR!

Türkiye'de komünist partisinin yasallığı sorunu, başka hiçbir ülkedekine benzemiyor. Ne İspanya, ne Portekiz, ne de Yunanistan deneyi Türkiye'ye ışık tutabilir. Bizde sorun, onlarca yıldır süren tek parti rejiminden çoğulcu bir rejime geçiş ve soğuk savaş döneminden silahsızlanma ve işbirliği dönemine geçiş sorunlarıyla yüzlerce biçimde içiçe geçmiş bulunuyor. Giderek ulusal sorunla içiçe geçiyor.

■ Zülfü Dicleli

Bazı politikacılar zamanın daha henüz komünist partisi için erken olduğunu söylüyor, 141-142'nin kaldırılmasına karşı çıkıyor. Oysa, açık komünist partisine karşı çıkmak, ister istemez, gizli komünist partisinden yana olmak anlamına geliyor. Çünkü komünist hareket 20. yüzyılın bir realitesi. Her ülkede var. Açık olmazsa gizli oluyor.

Bizim ülkemizde hep iki tür gizli komünist partisi oldu. Biri, komünistlerin varlıklarını sürdürebilmek için başvurmak zorunda kaldıkları bir örgütlenme biçimiydi. Bu, birçok örgütün, marksist politik etkinliğin bugüne kadar gelmesini sağladı.

Öteki, gerçek yaşamda değil, bilinçlerde varolan "gizli komünist partisi"ydi. Hakkında net, açık hiçbir şey bilinmeyen, ne zaman ne yapacağı hiç belli olmayan, her taşın altından çıkabilecek korkutucu bir hayalet!

Birinci tür gizli komünist partisi, uzun yıllar politik yaşamda etkili bir rol oynayamazken, ikinci tür gizli komünist partisi politik yaşamın en etkili unsurlarından biri olageldi. Birinci tür ortada görünmezken, ikinci tür her önemli politik gelişmenin içindeydi. "Komünizm hayaleti", hep komünistleri, ilericileri, demokratları ezmek için kullanıldı. "Gizli komünist partisi", bir dönem bu düşman imajını yaratanların kendi gizli politikalarını yürütmede başvurdukları bir araç oldu.

"Gizli komünist partisi", gerici, antikomünist, demokrasi düşmanı gizli politik odakların ikiz kardeşidir. Bunlar bir madalyonun iki yüzüdür. Açık politikayı göze alamayan, hep gölgede kalmayı tercih eden, politik gelişmeleri dışarıdan yönlendirmeye çalışan güçlerdir, söz konusu ettiğimiz.

141-142, belli bir rejim anlayışının, belli bir politika tarzının temel unsurudur. Bu, geçmişteki tek parti diktatörlüğünün politik yaşama düşen gölgesidir. Otoriter, keyfi, kumandacı yönetim tarzının, "devlet benim" diyen anlayışın gelişen demokratikleşme eğilimine karşı varolmayı zorlamasıdır. 1946'dan beri çoğulcu demokrasi yolundaki her girişime bu gölge karıştı, her şeyi biraz siyaha boyadı, çarpıklaştırdı. Ama, 12 Eylül boyunca gösterilen bütün koyultma çabalarına karşın, gölge kaçınılmazlıkla silikleşiyor.

"Gizli komünist partisi"ne ilişkin yıllardır çizilen imaj, aynı zamanda "gölgedeki adamlar"ın iç yapılarını düzenleyen, onları birarada tutan ideolojik-politik öğedir. İmajın çökmesi, gizli politikanın, müdahaleciliğin, politik şantaj ve komploculuğun bu merkezinin de çökmesini getirecektir.

Türkiye'de komünist partisinin yasallığı sorunu, başka hiçbir ülkedekine benzemiyor. Ne İspanya, ne Portekiz, ne de Yunanistan deneyi Türkiye'ye ışık tutabilir. Bizde sorun, onlarca yıldır süren tek parti rejiminden çoğulcu bir rejime geçiş ve soğuk savaş döneminden silahsızlanma ve işbirliği dönemine geçiş sorunlarıyla yüzlerce biçimde içiçe geçmiş bulunuyor. Giderek ulusal sorunla içiçe geçiyor.

Sorun, Türkiye'de politik ve toplumsal yaşamda askeri düşünce ve davranış tarzından sivil düşünce ve davranış tarzına geçilmesinin kilit sorunlarından birisidir. Yasal komünist partisi gizli politika döneminden açık politika dönemine geçilmesinde çok önemli bir kilometre taşı olacaktır.

Sorunu bu kapsamda görmek, her iki tür gizli komünist partisinin varlığına son vermeyi amaçlamayı gerektiriyor. Sorun yalnızca komünistlerin yasal örgütlenmesi sorunu olsaydı, 141-142 varken de, şu ya da bu biçimde görece kolay çözülebilirdi. Ama, sorun aynı zamanda "gizli komünist partisi" imajını silmek, antikomünizmin politik yaşamı biteviye zehirleyen bu aracını etkisizleştirmek, gizli politika odaklarının dağılmasının koşullarını yaratmak olunca, merkezi bir karakter kazanıyor. Yalnız marksistlerin değil, açık politikadan, çoğulculuktan, enformasyonun serbest dolaşımından, insan haklarından dışa açılmadan yana olan herkesin sorunu haline geliyor.

Birinci tür gizli komünist partisinde örgütlenmek zorunda kalmış olanların gerçek politik kimlikleriyle açığa çıkıp ikinci tür gizli komünist partisinin, komünizm hayaletinin karşısına dikilmesiyle gizli politika erbablarının bütün oyunları bozuldu. Görülebilir ki, şimdi ne kadar çok marksist, açık komünist bir kimlikle tutum alırsa, gerici, gizli politika odakları o kadar çabuk dağılabilecektir. 141-142'ye karşı genişleyen hareket şunu gösteriyor.

Açık komünist partisi için çalışmak, gizli politikanın etkisizleştirilmesi için çalışmaktadır. 21. yüzyıl aklın, sağduyunun, açıklığın yüzyılı olacak. Türkiye bu yüzyıla akıldışılıklardan olabildiğince arınmış girebilecek mi, sorun budur!

Komünistler bütün dünyada kendi geçmişleriyle hesaplaşıyorlar. Demokratik, insancıl bir sosyalizmden, sivil düşünceden, uygarlığın genel gelişme çizgisinden kendilerini uzaklaştıran stalinizmi tekrar tekrar analiz ediyorlar. Şu ortaya çıkıyor: Karşıtlarının özellikleri, düşünce ve davranış tarzları büyük ölçüde komünistlerin düşünce ve davranışlarını koşullandırmıştır. Keyfiliğe karşı keyfilik, teröre karşı terör, gizliliğe karşı gizlilik...

Bu gidiş tersine çevrilemez mi? önce marksistler kendilerini değiştirerek, karşıtlarının davranışlarını, hatta giderek düşüncelerini koşullandıramazlar mı?

Her yanıyla açık bir politika, çoğulcu kendi iç yaşamıyla ve çevre ilişkileriyle tam demokratik bir hareket, her konuda uygar, sivil bir politik tutum, silah ve şiddetin politikadan dışlanması, ahlakın, insani değerlerin üstünlüğü için aralıksız bir çaba, demokratizmi ve hümanizmi, komünizmin bu özelliklerini her dokusunda içselleştirmiş bir marksist parti, bugün ülkede politik kültürün ve iktidarın her düzeyde ve her alanda demokratikleşmesinin zorunlu bir önkoşulu gibi görünüyor.

Yasal komünist partisi için mücadelenin her iki boyutunu, marksistlerin örgütlenme özgürlüğünü, örgütsel güvenliğini elde etme ile çağdaş demokratik bir rejimi gerçekleştirme boyutlarını organik bir şekilde birleştirebilmek, ancak ülkemizin bütün marksistlerinin açık, legal, demokratik, birleşik, çağdaş bir komünist partisi girişiminde birleşmesiyle olanaklı olabilir. Marksistlerin elbirliğiyle kendi partilerine çağdaş bir biçim verme çabaları, doğrudan rejime çağdaş bir biçim verme çabasına dönüşerek gizli politika döneminden açık politika dönemine geçilmesine büyük bir ivme kazandırır. Kitlelerle kucaklaşmak ancak orada olanaklı olacaktır.□

TKP ANKARA DAVASINDA 36 MAHKUMİYET

Adımlar (Ankara)-Askeri Yargıtay'ın bozma kararı üzerine 4. Kolordu Komutanlığı Ankara 1 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yeniden yargılanan 144 kişiden 36 sanığa, **Türkiye Komünist Partisi (TKP)** üyesi olmak ve yasadışı çalışmalarda bulunmak suçundan, 1 yıl 4 ay ile 9 yıl 4 ay arasında değişen hapis cezaları verildi. Askeri Mahkeme, 96 sanık hakkında Yargıtay ilanına uyarken, 2 sanık hakkındaki davanın da ortadan kaldırılmasını kararlaştırdı.

Hüküm giyenler

Askeri Mahkeme'nin çeşitli hapis cezalarına çarptırdığı sanıkların adları ve aldıkları cezalar şunlar:

Selahattin Koçak (9 yıl 4 ay), Hasan Çapçu, Nur Gürkan, Ali Lenger (8 yıl 10 ay 20'şer gün), Ayşe Eren (Yalçın), Mehmet Kayabaş, Ahmet Özhalı, Ahmet Özgül (8'er yıl), Nuri Gazibeyoğlu, Ramis Doğan, Senem Doğan (7 yıl 4 ay 26'şar gün), Hilmi Yusuf Işık, Atilla Aşut, İsmail Aykaç, Sezgin Türk, Mehmet Yılmaz, Özlem Karakurt, Meltem [illegible]zek, Mehmet Kopan, Meral Se[illegible]el, Selami Kıymaç (6 yıl 8'er ay), [illegible]ettin Özdinç, Mevlüt Doğan, Mehmet Nuri Büyükhatipoğlu, Kemal Kıyak, Okay Başak, Ümmihani Canan Öztürkçü, Nabi Özdoğan, Yaşar Özcan (5 yıl 6 ay 20'şer gün), Teoman Ata, Cemal Tuğluk, Seyfi Değirmenci (4 yıl 2 ay), Cemal Özsaygı (3 yıl 8 ay 13 gün), Ali İhsan Aktaş (4 yıl 2 ay), Yaşar Bakbak, Murat Bakbak (1 yıl 4 ay).

Aklanan sanıklar

Cengiz Yılmaz, Seyfi Ünver, Dinçer Akbal, Yaşar Aksoy, Haydar Güngör, Aydın Özesen, Mükremin Bedir, Ahmet Sağlam, Yaşar Balak, Mehmet Gül, Sahir Eroğlu, Yüksel Çağlayan, Hasan Evci, İmam Başıbüyük, Oğuz Uyanık, Haşim Kanar, Sadettin Serin, Hasan Güngör, Osman Koçak, Adem Tosun, Sebahattin Şen, Zehra Zeyrek (İsmailoğlu), Sevinç Cangür (Ertan), Seniye Nazik Yakuphanoğullarından, Özen Aşut, Hayrullah Arslantürk, Mustafa Benal Tanıl, Cemal Cömert, Ahmet Saraoglu, Birgül Piyal, Yaşar Bülent Piyal, Mustafa Vural, Mehmet Ali Gürsoy, Nazım Koçak, Meral Caba (Diri), Nadire Tomris Gündoğdu, Nuriye Meral, Erol Eroğlu, Sabire Hale Çavuşoğlu, Nurten Gazibeyoğlu, Ayşe Ünal, Erkin Kanar, Mehmet Danışman, Ali Kemal Gümrükçü, Temel Alpsoy, Ali İhsan Yalçın, Gülcan Sezer Eyüboğlu, Mustafa Lehlebici, Osman Şen, Yılmaz Topçu, Yücel Zengin, Meral Yılmaz, Süleyman Düzgün, Fatih Kaplan, Ali Kanıkara, İlyas Tekin, İlgi Varış, Vahdeti Değirmenci, Nedet Can, Kerim Çelikkaya, Ali Balkan, Yılmaz Erbay, Ömer Faruk Yenigün, Erol Karaca, Bahattin Aslan, Hasan Ayhan, Cemal Güngör, Savaş Mehmet Dizdar, Zekeriya Al, Kenan Basat, Mustafa Tekin, Muharrem İkitimur, Eyüp Sıhhatli, Ömer Aybaz, Muharrem Ölçer, Şükran Şakir, Mehmet Şimşek, Seyyare Cansız, Necati Karadağ, Barbaros Tanç, Gazel Aksel, Selahattin Yılmaz, Ümit Önder, Halit Çelimli, Osman Yılmaz, Mustafa Kemal Dinçer, Yaşanur Aras, Halil Cengiz, Edip Mohanoğlu, Abdüşşekül Değer, Necati Hatiboğlu, Erdoğan Ünal, Rüştü Apaydın, Hüsnü Nüvit Bayurgil.

Edinilen bilgiye göre 4. Kolordu Komutanlığı Ankara 1 No.lu Askeri Mahkemesi'nde hüküm giyen TKP Ankara Davası sanıkları kararın temyizi için yeniden Askeri Yargıtay'a başvuracaklar.□

Alpay Durduran ile, KKTC nerden nereye geldi...

"KKTC ÇÖKÜNTÜ İÇİNDEDİR"

BRT: *Önce TRT'nin yavrusu durumundaydı. Şimdi ise, Türkiye'den gönderilen kontur propaganda uzmanlarının denetimindedir.*

Turizm: *Beş yıldızlı otellerin yıldızı düştü. Sahiller Asil Nadir, ENKA gibi kişi ve kuruluşlarca kapatıldı.*

■ Hasan Uysal

Alpay Durduran Toplumcu Kurtuluş Partisi'nin 1976-83 yılları arasında ana muhalefet partisi konumuna ulaştığında, partinin genel başkanıydı. Şimdi aynı partinin Lefkoşa milletvekili ve kesin ihraç istemiyle disiplin kurulunda. **"Partisinin temel ilkelerinden uzaklaşan parti yönetimini parti programını uygulamaya zorlayan"** Durduran'ın disiplin kuruluna sevk gerekçesi ise, **"parti programına aykırı demeç vermek."**

Özellikle 12 Eylül askeri darbesinden sonra ekonomisinden kültürüne, televizyonundan politikasına kadar Türkiye'nin müdahaleleri ile yüzyüze kalan KKTC'nin bugün ne durumda olduğunu açık açık anlatan Durduran **"Türk hükümeti KKTC'den elini çek"** diyor. **"Kıbrıs Türkü şikayetçidir. Kendi yurdunda yaşayamaz hale gelmiştir. Türkiye'nin Kıbrıs politikası yanlıştır. Kaş yaparken göz çıkarılmıştır"**, diyen Durduran, Türkiye'den Kıbrıs Türkünün kendi kendini yönetmesine izin vermesini talep ediyor.

Dengeli gelir dağılımına, ikibin doların üzerinde kişibaşına düşen gelir, dışsatım olanağına sahip tarım ve hayvancılık üretimine, enfes turistik tesis ve kıyılara, giderek güçlenen sendikal harekete, ortalamanın çok üstünde eğitim ve kültür düzeyine, hareketli bir işyaşamına sahip KKTC'nin bugünki gerçek yüzü, Özal Hükümetinin müdahale ve baskıları sonucu ne alemde? Türkiye'yi ne hale çeviren Özal politikasının "eyalet" gözüyle bakılan KKTC'ye uygulanması nasıl sonuç vermiş?

TKP Milletvekili Alpay Durduran'la uzun uzun KKTC'nin siyasi tablosunu, bu konudaki gelişmeleri tartışırken sık sık **"KKTC hükümetinin ve Meclisin Özal hükümetinin memuru gibi davrandıklarını"** işaret ediyor. Kıbrıs'da esas güvencenin askerlerle değil, iki toplumun ortaklaşa alacakları siyasal çözümde olduğunu vurgulayan Durduran'a, komünist partinin desteğiyle seçilen Vasilliu'nun gelişinin barış içinde birlikte yaşama umudu verip vermediğini soruyoruz:

"— Önce şunu söyleyeyim Vasilliu komünist değildir. Komünist partisi onu barış yanlısı ve Türkler'e taviz verilmemesinden yana oluşu nedeniyle desteklemiştir. Vasilliu'nun tavrı cesaret isteyen bir tutumdu. Nitekim seçildikten sonra Türk kesiminin sorunlarını BM'ye getirdi, bunların çözülmesi gerektiğini cesaretle açıkladı. Hatta çözüm önerilerini sundu. Bu tavrı tabii ki bizi umutlandırdı. Ancak Türk hükümeti ve onun memuru gibi görev yapan bizim koalisyon hükümeti Vasilliu'nun bu barışçı tavrını tehlike olarak gördüler. Oysa Rum kesiminin Cumhurbaşkanının yaklaşımı çok önemlidir, bütün dünya bu yaklaşımı benimsemiştir. Türk hükümeti buna olumlu karşılık vermezse, tüm dünyanın tepkisini görecek."

TKP milletvekiline çözümün ne olduğunu soruyoruz bu kez:

"— Türkiye'nin KKTC'ye yaptığı yatırım ve yardımlar çare değildir. Örneğin bir havaalanı yerine iki, bir liman yerine iki limana kavuştuk. Bir kısmı yılan hikayesine döndü ama daha başka yatırımlarda var. Türk Hükümeti bu yatırımların sonucunu görmeli, araştırmalıydı. Bu kadar yatırım yaptım ne oldu, ne işe yaradı diye. Bu araştırmayı yapmadığı gibi bizim kendi kendimizi yönetmemize de izin vermedi. Bu işin sonu yok. Bıraksınlar Kıbrıs Türkleri kendi kendilerine yönetsinler, müdahalesiz seçim yapsınlar. Durum daha da kötü bile olsa, kendimiz ettik kendimiz bulduk deriz. Kendi çözümümüzü kendimiz bulalım, yanlışlığımızı düzeltelim, Kendi kendimizi yönetmeyi öğrenelim. Yarın bir Federasyon kurulursa biz nasıl yönetime gireriz? Hangi deneyim, hangi birikimle? Ayrıca biz Kıbrıs'ı, Türkiye'de sorunları olan, iş bulamayan insanların sığınağı haline gelmesini de istemiyoruz."

Türk Elçiliğinden kontur propaganda uzmanı

Alpay Durduran'la konuşurken Kıbrıs'a ilişkin ne kadar az bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum. İtiraz ediyor ve **"Bu sizin hatanız değil. Bizlerin sesi kısılıyor. Basın ve TV tek taraflı yanlış bilgi üretiyor, gerçekleri saklıyor ya da çarpıtıyor"**, diyor. Ardından Bayrak Radyosu ve TV'den örnek veriyor:

"— Cem Duna dönemine kadar BRT, TRT'nin yavrusu idi. Kendi kişiliği yoktu. Cem Duna ile TRT'de bazı değişiklikler gözlenmeye başlandı Ancak BRT bu olumlu değişiklikten etkilenmedi. Bir türlü Kıbrıs halkının denetimine girmeyen BRT, şimdi kontur propaganda uzmanlarının denetiminde. Bizim Meclis'de bunlar sık sık gündeme geliyor. Türk Elçiliğinde çalışıyor gözüken Metin Güneri isimli bir kontur propaganda uzmanı, elçilikten BRT'nin programını çizmektedir."

Kimdir bu Metin Güneri? "Dışişleri mensubu mu?" diye soruyorum:

"— Dışişleri mensubu değil ama, Türk Elçiliğinde görevli. MİT midir, yoksa bir başka kurumdan mı, bilmiyoruz. Öte yandan bu adamın yardımcısı gibi çalışan BRT Genel Müdürü'nün tüm yolsuzlukları Meclis'de ortaya döküldü. Ama kimse dokunamadı. Tabii bu bilinen bir yöntem: Yolsuzluklara bulaşmış birisini yönlendirmek çok kolay. "Bırakırız seni kurtlar yer", derler, Her şey açık yapılıyor. Sonuçta BRT'de uyduruk programları, laikliğe aykırı propagandalar, sözde Kıbrıs Türkü'nün manevi mukavemetini artırıcı düzülmüş filmler, gerçekleri saklayan haberler, muhalefeti tamamen ortadan silmeye yönelik yayınlar vs..."

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın olan bitene karşı tavrının ne olduğunu merak etmemek elde değil. Durduran gülüyor:

"— Sayın Denktaş Kıbrıs'ı kurtulmuş, sorunlarından arınmış olarak defterine yazdı. Şimdi tek görevi 24 saat Türk dış politikasının sözcülüğünü yapmak. Bunun dışında hiçbir etkinliği yok. İşte çevreyi koruyalım, temiz tutalım, duvarlarımızı boyayalım gibi demeçlerle vakit geçiriyor. Kaldı ki bu demeçlerin bile peşinden gitmediğinden, hiçbir yararı olmuyor."

Özal'ın dikte ettirdiği politikalar KKTC'de hemen her şeyi tersyüz etmiş. KKTC'liler de çağ atlamışlar. Atlanan çağın görüntülerini rica ediyoruz TKP milletvekilinden:

"— Sendikal örgütler tehdit altına girdi. Müdahaleler sonucu üretici işletmeler ve iş alanları çöktü. Sendikalar sadece hizmet sektöründe çok düşük ücretle çalıştırılan insanların sözcüsü durumuna geldi. Hak aramak için grev yapsalar, kimsenin umurunda olmaz, hükümet memnun olur. En azından grev süresince maaş vermeyecek. Yapacakları bir şey yok. Ayakta kalan üretici işletmeler ve işalanlarında ise, Türkiye'den gelen kaçak ya da izinli gelenler çalışıyor. Bunlar da sendikaya katılacak insanlar değiller. Zaten böyle bir şey yapsalar, Türkiye'ye iadeleri hükümetin iki dudağı arasında. Asgari ücretin altında çalışanların sayısı hızla artıyor. Turizm deseniz felaket halde. Kıpırdanma var var olmasına ama, umut vermiyor. Beş yıldızlı lüks oteller kötü servis, bakımsızlık, malzemenin değiştirilmemesi sonucu yıldız kaybettiler. Sözde büyük projelerle Asil Nadir, Enka gibi kuruluş ve kişilerce sahiller kapatıldı. Halka hesap verme gereği duymayan hükümet, Türkiye beni destekler yine seçilirim rahatlığıyla, sorumsuz hareketlerini sürdürmekte. Oysa Rum kesimine bir yılda gelen turist sayışı 1 milyon 200 bini aşınca daha fazla turisti kabul etmediler. Bizde yıldız düşerken, onlarda yıldız artıyor. Öte yandan bavul ticareti her türlü sosyal dengeyi bozdu. Esrarengiz insanlar yüzünden sokağa gece çıkamaz olduk. İki ülke arasında akreditif açılsın, normal ticaret yapılsın isteklerimiz kabul görmüyor. Bunlar Kıbrıs Türküne sadece zarar vermekte."

Bu kadar müdahaleden eğitim de payını almış olmalı. Bunu soruyoruz:

"— Hem de nasıl? diyor Durduran. Türk eğitim sisteminin bize yansıması büyük olumsuzluk yarattı. Her şeyden önce çocuklarımız deforme oldu. Çoğu yanlış ve eksik resmi bilgiler ders diye okutuluyor. Yurt dışında üniversite eğitimi görenler, Kıbrıs'a geri dönmüyorlar. Yetişmiş eleman açığımız büyük. Ücretlerin Türkiye ile eşitlenmesi konusunda bile baskı olduğu için zaten yetişmiş elemana doğru dürüst ücret veremediğimiz için gidiyorlar. Çökmüş bir kamu yönetimi, düşük ücretli elemanlardan oluşan personel, büyük boyutlarda suistimallerle hasta bir devlet örgütü olduk. Üstelik bozuk eğitim, dünyadan uzak, sosyal olarak heryerden izole edilmiş durumda kültürel gelişme tersine döndü. Hele Türkiye'den gönderilen bavul ticaretcileri, işsizler, kaçakların büyük çoğunluğu türkçe konuşmakta bile zorluk çeken, eğitim seviyeleri düşük insanlardan oluşmaktadır. Tarihi ve turistik yerlerde geceleyen, hacetini orada gören, kaçak olarak düşük ücretlerle inşaatlarda çalışan bu insanlar yüzünden lahmacun kültürü giderek genişliyor."

Acı rakamlar

Her beş Kıbrıs Türkünden biri yurtdışında. Nüfusda artma yok. Buna rağmen eskişi gibi 145 bin. Ama bir farkla. Nüfusun 60 bin'ini Türkiye'den gelenler oluşturuyor. En geç 1995'de Kıbrıs Türklerinin kendi yurtlarında azınlıkta kalacağı hesap ediliyormuş. Türkiye'den gelenlerle Kıbrıs'lılar arasında kopukluk ve soğukluk giderek artıyormuş.

Dışsatımı yok düzeyine inen, gelir dağılımı bozulan, kişi başına gelirleri giderek düşen KKTC'de önemli yer tutan tarımı soruyoruz:

"— Serbest piyasa ekonomisi adı altında Türk hükümeti tarafından dikte ettirilen, yanlış ideoloji transferi yüzünden monetarist görüş hakim kılındı. Tarım haksız rekabete açılırken, destek ve plandan mahrum bırakılınca çöktü. Zeytincilik ve zeytinyağı işletmeciliği yıkıma uğradı. Zeytin üretiminde üçte iki oranında azalma oldu. 15-20 yılda yetişen zeytin ağaçları fırınlarda kullanılmak üzere kesildi. Seracılık büyük darbe yedi. Havuç ihraç ürünü olmaktan çıktı. Sanayi ürünü olan ünlü keçi boynuzu yüzde 25'e düştü. Tütün üretiminden vazgeçildi. Narenciye kârsız üretime dönüştüğü için yüzde 50 azaldı. Bakılmadığı için de ürün kalitesi düştü. Üzüm alanlarında daralma oldu. Büyük süt üretimi fazlamız vardı. Hellim peyniri ihraç edilirdi. İhracatı falan unuttuk kendimize süt, peynir bulamaz olduk. Büyükbaş hayvancılık öldü, kasaplık oldu hayvanlarımız. Düşük gelirle yüzyüze gelen küçükbaş hayvan üreticileri bu işten caydılar. Azalma yüzde 40 oranında. Gübre kullanımında düşme yüzde 30'a ulaştı. Tarım makinaları hurdalığına dönüştü Kıbrıs. Traktörleri insanlar av için ya da taksi olarak kullanmaya başladılar."

Son olarak **"Özal hükümetinin değişmesinin KKTC için ne getireceğini"** soruyoruz Durduran'a:

"— Biz şimdiye kadar bizim kendi kendimize yönetmemize olanak verecek, müdahale edilmesine karşı çıkan bir parti yönetimi görmedik. Sadece resmi politikaları, o da kıyısından köşesinden eleştiren yetersiz demeçleri çıkıyor. SHP'de dahil buna. Zaten bir Kıbrıs politikaları bile yok."□

Bülent Uluer

KURTARMAKTAN KURTULMUŞ BİR PARTİ VE PROGRAM

Dokuz yıldır sürmekte olan yenilgi yılları hepimiz için sanırım iyi bir okul olmuştur. Artık geçmiş yılların muhasebesi yapılmaya başlanmıştır. Eğer bu zaman zarfında demokrasi konusunda bir şeyler öğrenmiş isek, geçmiş platformlarımızın da büyük ölçüde sekterizmle belirlenmiş olduğunu görmek zorundayız. Başkalarına ait sekterizmden bahsediyorsak, kendimize ait olanı da görmeliyiz.

Adımlar dergisinin başlattığı "Nasıl bir program" adlı tartışmaya ben, partiyide ilave ederek katılıyorum.

Marksizmin en temel özelliklerinden biri, onun ihtilalci bir hareket oluşudur. Bu özellik, ihtilale ve şiddete duyulan hayranlıktan değil, onun bilimsel analizinden kaynaklanır. Her kim ki, böyle bir teorinin zorunlu sonuçlarından biri olan ihtilalciliği ortadan kaldırır ve bu ihtilali gerçekleştirmenin bir aracı olan savaş örgütünü bir düzen partisi haline getirmeye çalışır ise onun marksizmle ilgisi zayıflamış demektir. Marksizmi sadece dünyayı yorumlamanın aracı zannedenler eski filozoflar çağına aittirler. (Krasin gibileri.) Burada değişeceğinden sözedilen kuşkusuz bugünkü kapitalist dünyadır. Ve bu dünyada birbirleriyle uyum içinde yaşayamayacak iki temel sınıf yeralmaktadır. Bu iki sınıfın politik arenada birbirini saygıyla karşılaması ve "medeni ilişkiler" içerisinde bulunması olanaklı değildir. Burjuvazi bazı durumlarda proletaryanın hakkına saygılı olduğuna, ne de proletaryanın burjuvaziye aynı hakkı tanımak gibi bir ahlaki bir yükümlülük taşıdığına tekabül etmez. Marksizmi burjuvazi için de kullanılabilir bir hale soktuktan, yani onu proletarya mücadelesinin önünü aydınlatan bir eylem kılavuzu olmaktan çıkarıp mücadelesini sonu gelmez labirentlere sokan bir durma geldikten sonra kazanılacak olan legalitenin proletarya açısından hiçbir önemi olmayacaktır. Hele ki, programı da bu mantıkla oluşturulmuş olan bir partinin sömürü toplumunu değiştirebilmesi mümkün olamaz.

Toplumu dönüştürme projesi olan programın ve sosyalizme gitmede araç olan partinin ne olmasını açıklayabilmek ve üzerinde bir mutabakat sağlayabilmek için önce şu sorunun cevabında anlaşıyor olmak gerekir. Nasıl bir sosyalizm istiyoruz? Buna verilecek cevap, parti ve onun programının çerçevesini belirleyecektir. Oluşturulacak olan toplumun nitelikleri konusunda açık görüşler oluşturulmadan sosyalizmin eski toplum nitelikleri konusunda açık görüşler oluşturulmadan sosyalizmin eski toplum biçimine alternatif olabilmesi mümkün değildir. Programımızda proletaryanın sömürü altında olduğunu söylemek yeni bir toplum istemek için yeterli bir alternatif çerçeveyi oluşturmaz. Alternatif olabilmek için bu sömürü denilen olayın yerine geçirilecek olanın tez olarak kendini açık biçimde ortaya koyması gerekir. Bu noktada hiç kimse "iktidara geldikten sonra bunu düşünürüz" deme gafletinde bulunamaz. Ve bunun için de iktidara geldiklerinde ne yapacağını program denelin bir manifesto ile ortaya koyar. "Bireysel kapitalist mülkiyet yerine kollektif mülkiyeti geçireceğiz" demek de kendi başına bir anlam ifade etmez. Ancak oluşturulacak programın perspektifini verir. Sosyalizm yalnızca ekonomik düzeyle ilgili sorulara yanıt getirmekle kalmaz. Tersine siyasal ve ideolojik düzeyin kuruluş açısından taşıdığı önem de gözönünde tutulursa, bunlara ait perspektifler ve bunların açılımlarını ortaya koyar. Resmi ekolün tersine sosyalizm sadece üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki ekonomik ilişkinin değişimi değil, insan ilişkisinin değişmesidir. İşte tam da bu noktada, programımızda yüz kere de işçi sınıfının iktidarından bahsetmiş olsak, belli bir perspektifi ortaya koymuş olmayız. Bu iktidarın açılımının ne olabileceği konusunda yeterli tasarımlara sahip olmadığımız müddetçe burjuvaziye alternatif devrimci bir program üretemeyiz. Bu konuda bu güne kadar değişik görüşler varolsa da şimdiye değin siyasal ve ideolojik düzeye ilişkin olarak ağırlıkla tek yol gösterici olmuştur. Bu da sovyet iktidarı temelinde, işçi sınıfı partisinin hiçbir zaman seçimi kaybetmeyecek olan tek başına iktidarı. Ama işte sorun tam da burada yatmaktadır. Sorgulamamız gereken de budur.

Düşünceme göre şöyle bir iddiada bulunmak hiç de abartılı olmasa gerek. Siyasal düzeyin bu tekci perspektifi içerisinde değil, sosyalizmi benimseyen çerçevede, her düzeyde örgütlenme özgürlüğü olmadan en iyi programlar bile çürümeye mahkumdur.

Hiçbir tanım referans noktaları olmadan yapılamaz. Sosyalist bir örgüt içinde, onun programı içinde birçok başka açıdan olduğu gibi yapısı ve taşıdığı ilişkiler açısından referans noktası sosyalist toplumun bizzat kendisidir. Bu nedenle sosyalist toplumun her türden ilişkileri üzerine olacak olan tartışmalar yarının sorunu değil, doğrudan doğruya bugünkü sorunlarımızı içermektedir. Bazıları bu tartışmalara bitmiş gözüyle baktıkları için bunlar üzerine olan tartışmayı suyu bulandırmak olarak görmektedirler. Bu türden düşünenler için bu tartışmalar çoktan bitmiştir. Ama ne gariptir ki, bittiği sanılan tartışmalar işin bittiği yerde, hatta yerlerde yeniden tartışılır olmuştur. Bugün kendisine devrimci sosyalistim diyen hiç kimse ve hiç bir ülke bu tür tartışmaların dışında kalamaz. Zaten istemeye istemeye de olsa tartışma başlamıştır. Bu tartışmaların birdenbire ortalığı sarmış olması tabii ki bir tesadüf değil, bir zorunluluğun sonucu ortaya çıkmıştır. Çünkü marksizmin yaşayan tüm pratikleri tükenmiştir. Bittiği sanılan tartışmalar aslında oralarda bitirilmeden bırakıldığı içindir ki, bu tartışmalar yeniden geri gelmiştir.

Devrimci parti ve onun programı hem bugünkü mücadelenin öncüsüdür, hem de yarınki toplumun. Bu nedenle bir yıkıcılık, bir de kuruculuk göreviyle yükümlüdür. Burjuva düzenini yıkmak için illede sabit bir biçim gerekmez. Değişik örgüt biçimleri burjuvazi düzenini yıkabilirler. Bundan dolayı da asla proletaryanın partisi olarak adlandırılmazlar. Ama kuruculuk dönemi neyi kurma sözkonusu ise onunla nitelenir. Sosyalist bir toplumun kuruculuğuna öncülük edecek bir partinin ve onun programının yapılanması da kuracağı sosyalizme göre şekillenmek zorundadır. Devrimci bir parti yıkıcılık döneminde ayrı, kuruculuk döneminde ayrı olamaz. Dolayısıyla gelecek toplumun kurucusu olacak olan parti, kuruluşundan itibaren kendisini sosyalizm anlayışına göre kurgular. Yani, sosyalizmden ne anlaşılıyorsa örgüt ilişkileri de buna benzer. Gelecek toplumun özelliği, demokratik olmakla belirlenecek ve bilim dahil her türlü tekçiliği karşı çıkmak olacaksa parti içinde de demokratik ilişkiler hakim olur. Eylem birliğini bozmayacak görüş farklılıkları aynı hiyerarşi altında birbirleriyle iktidar olma mücadelesi sürdürürler. Yok eğer, sosyalizm anlayışı her türden tekçiliği savunuyorsa işte bu yapı içerisinde ne görüş farklılığı olur, ne de demokrasi. Homojen yapı görünümü altında gizli hiziplerin savaşı, anti-demokratik zeminlerde umut kalmayıncaya kadar sürer gider. Böylesi "çelik çekirdek" yapılanmalardan da bilimsel olandan gayrı herşey ürer. Hilebazlık mücadelenin esas şekli olur. Muhalefet edenleri cezalandırma temel yöntem, hayatta merkez komitesi üyesi olmaktan başka yapacak hiçbirşeyleri olmayanların yönettikleri yapılar, işte böyle ortaya çıkmaktadır. Kendi niteliklerinin böylesine farkında olan yöneticiler tabii ki, orayı bırakmak istemeyeceklerdir. O zaman da sosyalizm adına her yöntem meşru olacaktır.

Proletaryanın devrimci bakışı tektir. Eski sistemi yıkmak ve yerine kendisine ait olmayan bir devleti kurmaktır. Bürokrasinin ve militarizmin gelişmesinden sonra sosyalistlerin eski sistemden devralabileceği hiçbirşey kalmamıştır. Dolayısıyla eski sisteme ait olan herşeyi ortadan kaldırmak gerekir. Bunun yerine kurulacak olansa, kendini yoketme mekanizmalarını içinde taşıyacak olan bir devlet biçimi olmalıdır. Bu devlet biçimi daralan bir alanda militer bürokratik yapılarıyla gittikçe kendini güçlendiren değil, tersine gittikçe tabanını yayarak yöneten yönetilen ilişkisinin yokolacağı ana kadar ilerleyen ve toplumun içinde sönen bir yapı olmalıdır. Bu da bizim sosyalizm, parti ve programımızın mantığını ve çerçevesini oluşturmalıdır. Eski sistemin baskı kurumlarının tümünü ortadan kaldırmaya yönelmiş olan bir partinin burjuvazinin icazetini kazanabilmesi elbette kolay değildir. Ancak mücadelenin ağır baskısı altında burjuvazi ister istemez bir denge durumunu benimseyebilir. Ama böylesi dönemler her zaman bir tarafa doğru bozulmaya gebedir. Burjuva devlet mekanizmasını parçalamaya yönelen bir yapılanmanın kendisini barışçı mücadele biçimleriyle sonuna kadar sınırlayabilmesi, hele hele tamamen yasal mücadele biçimlerine bağlı olması olanaklı değildir.

Bu nedenlerle programımızı salt legalde olabilmeye uydurulmuş hale getirirsek buradan çıkacak sonuç kaçınılmaz olarak istenilen olmayacaktır. Sosyalizm ile onun kuruluşuna öncülük etme durumunda olan devrimci partinin arasında bir araç-amaç ilişkisi vardır. Bir toplum biçimine öncülük edecek olanların o topluma ait düşüncelerini değer yargılarını kavrayan veya en azından kavramaya yönelik pratikleri yoksa nasıl olur da öncü olan, önde giden olabilirler. Kim, neyi yapacaksa, ona ait olan bilgiye sahip olmalıdır.

Proletarya partisi de, sosyalizm konusunda net bilgilere sahip olma demek, proletarya diktatörlüğünün ne demek olduğunu bilme, merkezi planlama gerekir demek, sömürüyü ortadan kaldıracağız demek değil, bütün bunların hangi ilişkiler ağı içerisinde gerçekleşeceğini bilmek ve bunlara benzer pratikleri kendi içerisinde gerçekleştirmiş olmak demektir.

Demokratik bir toplum biçimi olan sosyalizmin kuruluşuna öncülük edecek bir parti demokrasiyi değil de "askeri disiplin"i laflarıyla tanımlamış olan bir "merkeziyetçilik" uygulamışsa sözkonusu demokrasiyi nereden bulup çıkaracaktır. Böyle bir partiden daha çok beklenecek olan toplumu da kendi örgütlenmesine benzetmek olur. Eğer toplumun dönüşümünün ne kadar zor bir iş olduğunu düşünecek olursak, değil böyle düşünen bir parti, tam tersini düşünen partiler dahi var olan engellerle kolayca geriye püskürtülebilir.

Durum bu olduğunda savunması ve pratiği "askercil" olan bir parti topluma demokrasinin kendisini değil kelimesini getirir. Demokrasi konusunda araçla amacın uygunluğu tam bir zorunluluktur. Bu uygunluğu taşımayan bir araç olma durumunda proletarya partisi tarihin gidişini hızlandırmak değil, tersine yavaşlatma fonksiyonunu yerine getirir. Kuşkusuz aracın yokluğu amacın gerçekleşme olanağını ortadan kaldırır. Bu anlattıklarımda aracın küçümsenmesi değil tam tersine, amacın yerine getirilmesinde büyük bir ciddiyetle ele alınması gerekliliğini bulmak gerekir.

Dokuz yıldır sürmekte olan yenilgi yılları hepimiz için sanırım iyi bir okul olmuştur. Artık geçmiş yılların muhasebesi yapılmaya başlanmıştır. Eğer bu zaman zarfında demokrasi konusunda bir şeyler öğrenmiş isek, geçmiş platformlarımızın da büyük ölçüde sekterizmle belirlenmiş olduğunu görmek zorundayız. Başkalarına ait sekterizmden bahsediyorsak, kendimize ait olanı da görmeliyiz.

Bugün devrimci bir partinin yaratılması için geçmiş tarihlere göre insan malzemesi ve tecrübe birikimi açısından en uygun denilebilecek şartları yaşamaktayız. Her defasında egemen sınıflar tarafından vurulup dağıtılmış olsa da, sosyalist hareket önemli bir tecrübe birikimi ve insan malzemesini gerçekleştirmiştir. Bugün yerine getirilmesi gereken görev bir yandan hareketin ortaya çıkmış olduğu profesyonel nitelikli belirli ölçülerde gelişmiş devrimcileri tek bir örgüt çatısı altında birleştirmeye uğraşırken, diğer yandan da işçi sınıfının öncü unsurlarının örgüt saflarına kazanılması mücadelesini sürdürmektir. Şurası aşikar ki, bunca devrimci insan malzemesi örgütlerin dışında yeralırken buralara gözlerimizi kapayıp, hepsini biz yeni baştan yaratacağız, yetiştireceğiz diyemeyiz. Bu var olan malzemeyi değerlendirmemek, zamanı boşa harcamak olur. Bu görüş, işçi sınıfının öncülerini saflarımıza kazanmak amacıyla çatışan bir görüştür.

Tüm bunların sonucu olarak, bize kurtarmaktan kurtulmuş olan bir parti ve program gerekir. □

Ayşe Bilge Dicleli

NASIL BİR SOSYALİZM?

Demek ki, sosyalizme yönelik olarak bugünden yapmamız gereken hazırlıklar, bireylerin kendi çıkar ve esenlikleri için bir sürece dolaysız katılımını sağlamayı; farklı fikir ve girişimlerin birbirini zenginleştirip tamamladığı bir çoğulculuğa yönelmeyi, azami demokrasiyi, demokratizmi; dünyaya, her türlü olumlu, yapıcı fikirsel gelişme ve mirasa, değişik akım ve düşünce sistemlerinin ürünlerine açıklığı, globalizmi hedeflemeyi temel almalıdır.

Nasıl bir sosyalizm? Program konusunu tartışırken, bu soruya bugünden vereceğimiz yanıt, mücadelemizin anlamını, yolunu, yöntemini ve örgütünü belirleyecek.

Son dönemlerde sosyalist ülkelerde meydana gelen olaylar birçok kişiyi "sosyalizm bitti!" yargısına yöneltiyor. Öte yandan Bush yönetimi, bu gelişmelere dayanarak, Sovyetler Birliği'ni kendi değerler sistemine bağlamaktan söz etti.

Kapitalizmin değerler sistemi ve uygulamaları, insanlığın umutlarını, özlemlerini karşılayabilseydi, sosyalizme ilişkin arayışlar, bu amaçlı hareketler ve devrimler olmazdı. Sosyalizme ilişkin teorik ve pratik arayışlar, Marksizm öncesine, "ütopik sosyalistler"e dek uzanıyor. Bu çabaların temelinde, insan, onun mutluluğu, esenliği yatıyor. Bugün de kapitalizmin değerler sistemi, insanlığın umut ve özlemlerini karşılayamıyor. Eğer öyle olsaydı, dünyanın en zengin, en gelişmiş kapitalist ülkelerinde "üçte iki toplum"a, kronik işsizliğe, sömürünün eski ve yeni biçimlerine, yabancı düşmanlığına, değişik türden baskıcı ve insan düşmanı uygulamalara, militarizme karşı alternatif arayışları komünistlerden, değişik taban hareketlerinden, Yeşillerden, sosyal demokratlardan kimi liberal çevrelere dek uzanan geniş bir politik yelpazeyi harekete geçirir miydi? Hem de kapitalizmin bilimsel-teknolojik devrimin meyvelerini kullanmaya, kendisini yeni olgulara uydurmaya başladığı ve bunu bir ölçüde başardığı koşullarda? Eğer sosyalizm insanlık için hiçbir şey ifade etmiyorsa, niçin dünyanın en zengin, en gelişmiş kapitalist ülkelerinde milyonlarca insan "Perestroyka-Glasnost" karşısında bu kadar heyecanlanıyor?

Bu ne kadar gerçek ise, şunlar da geçek: Bir ekonomik bunalımdan ötekine sürüklenen Macaristan ve Polonya; Türk olmaktan neredeyse "suç" sayıldığı Bulgaristan; "Enternasyonal" söyleyerek Tien-an-men Alanı'nda politik reform, demokrasi isteyenlerin enselerinden kurşunlanarak idam edildikleri Çin; Stalincilik, dünyayı sarsan Bolşeviklerin de imha edildikleri 1937 katliamları, Sibirya kampları bürokratik yapılar, Özbekistan, Kazakistan, Nagorni-Karabağ...

"Perestroyka-Glasnost" rüzgarı önümüzdeki dönemde daha birçok yeni gelişmeye yol açacak. Sosyalizm dünyası, yeniden yapılanmanın değişik sorunlarıyla çarpışıyor. Arayışlar, yeni yanlışlar, ileri adımlar, yeni kazanımlar, geriye gitmeler olacak. "Nasıl bir sosyalizm?" Bu tartışma orada da sürüyor, sürecek, sürmeli!

Bize gelince, sosyalizmin deneyiminden yalnızca sosyalizm anlayışımız açısından değil, sosyalizme bugünden nasıl hazırlanacağımız açısından da sonuçlar çıkartmak durumundayız. Eğer olumsuzluklardan gereken sonuçları çıkartmayacak ve yapılan hataları, işlenen suçları "pratiğin sorunları" şeklinde nitelendireceksek, varacağımız yer, "iktidar" bile olsak, aynı hata ve suçların kendi özgül koşullarımızdaki tekrarından başka neresi olabilir? Eğer bu deneyimler, bizim mücadelemize ışık tutmayacaksa, geçmişte TKP'nin ve TİP'in yaptıkları gibi reel sosyalizm "toz pembe" gösterilmeye devam edilecekse, kapitalizmin insan ile, onun esenliği ve mutluluğu ile ilgili eksiklikleri konusunda söylediklerimize, kendimiz de dahil olmak üzere, kim inanır?

Türkiye solunda sosyalizme hazırlanma bugüne kadar hemen hemen tüm akımlarca üç aşağı-beş yukarı şöyle bir şemaya bağlandı: İktidar, iktidar olmak için parti, partinin iktidar olması için kitleler, bu amaçla partinin kitlelerin günlük yaşamına girmesi, bunun için güncel demokratik bir program, iktidar olduktan sonra da dönüşümler. Burada da başlangıçtaki amaç insan, ama bu şemanın devamını artık çok iyi biliyoruz.

Partinin kastlaşması ve toplumun tüm yaşamına nüfuz etmesi, toplumsal yaşamın devletleştirilmesi, insanların-örgütlerin-emekçi kollektiflerinin girişimciliğinin dondurulması, demokratik ilkeler ilan edilirken otoriter uygulamalara başvurulması, iktidarın emekçilerin aktif politik faaliyeti ile değil yönetsel-kumanda yöntemleriyle yürütülmesi, teklik, eşitlemecilik, sorunların üzerini örtme, sorunları zorla bastırma, ekonomik durgunluk, bunalım. Ve sonra: İnsanın emek ürünlerine ve iktidara yabancılaşması geliyor.

Hayır, bundan böyle bunlar olmamalı! Yaklaşım, hazırlıklar, herşey değişmeli, şemalar bitmeli!

Sorunu aşmak için uluslararası planda da, ülkemizde de "kapitalizmin değerlerinden bir miktar ya da toptan ödünç alma" önerilerini getirenler, bunun denemesine yönelenler var. Bu çabalar kimilerini ürkütüyor. Oysa tarihsel gelişme süreci içinde insanlık olumlu olarak ne yarattıysa, hepsini sahiplenmek gerek. Ama temelleri atılan sosyalizm binasının etrafında birikmiş çöplere bakarak herşeyi inkâr etmek de sosyalizmin temellerini atmadaki acelecilik ve şematizm kadar yanlış değil mi?

1789 burjuva devriminin 200. yıldönümünün kutlandığı günümüzde, bu devrimin 1830'lardeki, 1848'lerdeki, 1850'lerdeki devrimlerle ilerlediği ve 1871 Paris Komünü'ne dek uzandığı düşünülürse, sosyalizm denilen formasyonun tek bir hamlede tamamlanmasını beklemek mümkün mü? Elbette insanlar olarak ömrümüz kısa, devrimciler olarak acele edebiliriz, ama düşünürler olarak, teoriye yönelik arayışlar içindeki kişiler olarak acelecilik bizleri bedelini yine insanların ödeyecekleri yeni hatalara, bu kez öteki uçtaki tekleşmeye ve kalıplara, perspektifsizliğe götürmez mi?

Gene kendimize, program tartışmalarımıza, sosyalizme bugünden nasıl hazırlanabileceğimize dönelim.

İçinde yaşadığımız kapitalist toplumlarda, altyapı dediğimiz şey, somut pratikte yaşadığımız gibi, politik ve ideolojik ilişkilerde otomatik bir değişikliğe yol açmıyor. Toplumsal ilişkilerin bütünü üstyapıya yansıyor ve bu, insanların yaşadıkları koşulları kavramalarını önleyici özellikler taşıyor. İnsanlar, ancak çıkarları, esenlikleri, mutlulukları ve doyumları için pratik faaliyete girdikleri zaman ve o ölçüde altyapıdaki çelişkilerin farkına varıyorlar. Bunları değiştirmek ihtiyacını duyuyor, bu bilince ulaşıyorlar.

Sosyalist ülkelerin deneyimleri de mülkiyetin toplumsallaştırılmasıyla, sömürüye son verilmesiyle, sosyal bir güvenlik sisteminin oluşturulmasıyla politik-ideolojik ilişkilerde otomatik bir değişimin olamayacağını kanıtlıyor. Yeni toplumun, yeni formasyonun değerlerini, yaşam tarzını, toplumsal normlarını hazırlamak ve yaratmak için bir insan ömrü nedir ki?

O halde hem kapitalizmin çelişkilerinin bilince çıkabilmesi için, hem de geleceğin toplumunun temellerini bugünden atabilmek için uzun bir hazırlık dönemi gereklidir.

Amaç insan, onun mutluluğu, esenliği, refahı... O halde insanın kendi değerini, hayattaki işlevini, hak ve yükümlülüklerini kavraması için çalışmak herşeyin önüne geçmeli. O halde insanın direktifleri yerine getirenden girişimciye, yığından yönlendiriciye, koldan kafa ve iradeye dönüşebilmesi için çalışmayı, başa yazmalıyız. Bunlar olmadıkça, mücadelelerde ortaya atılan ya da realize edilen her istem, ya sömürü ve yabancılaşmanın dayanılması daha kolay bir biçimine ya da tekleşmeye, kalıplaşmaya ve yeni bir tür yabancılaşmaya götürecektir. Onun için mutlaka demokratik bir iktidar, demokratik bir parti!

Demek ki, sosyalizme yönelik olarak bugünden yapmamız gereken hazırlıklar, bireylerin kendi çıkar ve esenlikleri için her sürece dolaysız katılımını sağlamayı; farklı fikir ve girişimlerin birbirini zenginleştirip tamamladığı bir çoğulculuğa yönelmeyi; azami demokrasiyi, demokratizmi, dünyaya, her türlü olumlu, yapıcı fikirsel gelişme ve mirasa, değişik akım ve düşünce sistemlerinin ürünlerine açıklığı, globalizmi hedeflemeyi temel almalıdır.

TBKP Programını, TKP ve TİP Programları da içinde olmak üzere, şimdiye kadarki Marksist programlardan ayıran önemli bir yan, bence, yarını bugünden hazırlamada böylesi bir yaklaşımın ipuçlarını vermesidir. Program tartışmalarında bu yaklaşımı dikkate almalıyız. Çünkü bu yaklaşım, reel sosyalizmin deneyimlerinden sonuçlar çıkarmaya çalışıyor, sosyalizm amacımızın gerçekleşmesi için ömrümüzden de uzun bir dönem gerekmesine karşın, kendimizi tarihin aktif yapıcıları kılabilmemizi sağlıyor, aceleciliğe de umutsuzluğa da karşı geliyor, herkese bugünden yapabilecekleri hakkında perspektif çizebiliyor.□

SHP ve "meşruiyet"

Özcan Kesgeç

Meşru ve meşruiyet sözcükleri, Arapça "şer" kökünden türetilmiş Osmanlıca iki sözcüktür. Ferit Develioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Sözlüğü'nde, meşru: şeriatın izin verdiği, şeriata uygun; meşruiyet: meşruluk, meşru olma, kanuna uygun bulunma, karşılıkları ile açıklanır.

Türk Dil Kurumu Özleştirme Kılavuzu, meşru'yu; yasal, yasalı, yasaya uygun, törel'in karşılığı olarak belirtir. Türkçesi ile meşru, yasal'ın -kanuni'nin- meşruiyet de yasallık'ın karşılığıdır.

Süreç içinde, toplumsal gelişmelere koşut, kimi sözcüklerin anlamları, sözlük anlamlarının içeriğinden farklı kapsamlar yüklenmişlerdir.

Bugün yasallık, yasaya uygun olma anlamını aşmış, hukuksal olmayı taşımaya ulaşmıştır. Yasallık'ta hukuksallık, yasal olmayı bütünleyen, salt yasal olmayı yeterli bulmayan temel bir öznedir.

Şöyle de söylenebilir: Her yasa belki yasaldır ama, hukuksal olmayabilir. Hukuka uygun olmayan, evrensel değerleri, insani değerleri yadsıyan nice yasa olabilir.

Örneğin; devleti her şeyin önüne ve üstüne koyan, insanın en temel haklarını yok sayan 1982 Anayasası, sendikal hak ve özgürlükler alanındaki en temel ölçütlerden uzak bulunan Sendikalar, Grev ve Lokavt yasaları ve benzerleri yasaldır. Ama bunların yasallık çerçevesinde, hukuksallık kapsamında görülebilmesinin olanağı yoktur.

Bu bağlamda, bugün sıkça kullanılan meşruiyet sözcüğü ile anlatmak gerekirse; TCK'nın 141-142-163. maddeleri yasaldır ama, meşruiyetleri yoktur.

Bu durum tersinden de doğrudur. Bugün Türkiye'de komünist partisinin kurulması yasaktır. Bu yasaldır. Ama bu durumun hukuksal olduğu ve meşruiyetinin bulunduğu kuşkusuz söylenemez.

Aksine meşruiyeti olan, bu yasaklığın kalkması istemleri, bu yasaklığa karşın komünist partisinin varlığının doğal oluşutur.

Özetle; meşruiyette hukuka uygunluk, evrensel insani değerlere uyum, kamuoyunda haklı görülme ve yasal olma ögelerinin tümü yer alır.

Bunun içindir ki, demokrasi, meşruiyet temeline dayanır, bu temel üzerinde gelişir ve yükselir. Demokrasilerde tüm mekanizmalar buna uygunluğu ölçüsünde demokratiktirler, demokratikleşirler.

Parlamento'nun da, onun tüm işlevlerinin de meşruiyetini bu anlayış içinde görmek zorunludur. Bu nedenlerle, seçim yasasını, siyasal partiler yasasını da Parlamento'nun meşruiyetinden ayrı düşünmenin olanağı yoktur.

Parlamento'nun en üst siyasal organ olarak yerini alabilmesi, böyle bir meşruiyet ile olanaklıdır.

"Bugünkü Meclis Cumhurbaşkanını seçsin mi, seçmesin mi"den, "yasaları yapsın mı, yapmasın mı?" ya değin, tüm konuları, bu ana doğrultuda tartışıp, yeniden yapılanmayı sağlamadıkça; rejimi bunalımlardan kurtarıp demokrasiyi kurmanın, Parlamento'yu en üst siyasal organ konumuna getirmenin olanağı yoktur.

Böyle olduğu için de Demirel'in "Meclis'in meşruiyetini tartışan yok ki..." sözüyle, SHP Meclis Grup Yönetim Kuruluyla Merkez Yönetim Kurulu'nun 6 Temmuz 1989 günlü ortak bildirisinde yer alan, "Parlamento'nun meşruluğunu tartışma konusu yapacak değerlendirmeleri SHP olarak anlayışla karşılamamız söz konusu değildir" ifadeleri aynı dar bakış açısının çakışması olmaktadır. Geriye de mizansen farklılıklarından başka bir şey kalmamaktadır.

Genel olarak meşruiyeti, özel olarak Parlamento'nun meşruiyetini belirtmeye çalıştığımız bütünselliğin dışında algılamak; insanları ve kurumları, Meclis'i soyut bir kurum olarak görme yanılgısına götürür. Meclislerin, bu bütünselliğin bulunmadığı meşruiyetçi anlayışlarda da, demokrasinin olmadığı biçimlerde de var olabildiği, var olduğu, asla unutulmaması gereken noktadır.

O zaman, ayıp olmazsa SHP'li yöneticilere soralım. Peki siz neyi tartışıyorsunuz?□

Mehmet Ali Aslan

"MÜLTECİLERE YARDIM İNSANİ BİR SORUNDUR"

Mültecilik sıfatı tanınsa, sınırdışı edilemeyecekler. Gezi ve yerleşme özgürlükleri olacak. Çalışma hakkına kavuşacaklar. Çocukların eğitim ve öğretimi zorunlu olacak. Hem de anadilleriyle. Yani Kürtçe. Herhalde hükümeti endişelendiren de bu durum.

Arkadaşımız Mevlüt İlgin, Saddam rejiminin barbarca saldırılarından kaçarak Türkiye sınırını geçen çoğu kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşan Iraklı Kürtlerin on bir aya yakın bir süredir nasıl yaşadıklarını, neden bu insanlara hâlâ 'mülteci statüsü' tanınmadığını, Fransa Cumhurbaşkanı'nın eşi Daniela Miterand'ın bölgeye yaptığı gezi sonrasındaki gelişmeleri **Mehmet Ali Aslan**'a sordu.

— *Irak'tan Türkiye'ye sığınan Kürt mültecilerin sorunlarıyla başından beri ilgilendiniz. Bununla ilgili bir de kitap yazdınız. Kürt mültecilerin bugünkü durumu nedir?*

Aslan: Irak-İran savaşı 20 Ağustos 1988 tarihinde uygulanan ateşkes kararıyla sona erince, Irak, İran cephesinden çektiği askeri birliklerle Kürtlere karşı büyük bir saldırıya geçti.

1925 tarihli Cenevre protokoluyla yasaklanan kimyasal silahları kullanarak Kürt halkına karşı bir soykırıma girişti. Kimyasal silahların ve napalm bombalarının kullanıldığı saldırıda sivil yerleşim merkezleri hedef alındı. Daha Halepçe katliamının dehşetinden kurtulamayan halk, yerini yurdunu terk ederek sınıra doğru kaçmaya başladı. Çoğunluğunu kadın, çocuk ve yaşlıların teşkil ettiği yüz bine yakın insan Türkiye sınırında birikti.

Türkiye, sınırlarını açarak bunları kabul etti. Hükümetin, mutlak bir soykırımla karşı karşıya bulunan Kürtleri Türkiye'ye kabul etmesi olumlu ve övülecek bir davranıştı. Fakat kabulden sonra takınılan tavır ve izlenen politika hiç de bununla uyumlu olmadı. Gelenler enterne edildi. Tel örgülerle çevrili çadır kamplara yerleştirildiler. Beslenme, barınma ve sağlık ihtiyaçları en alt düzeyde karşılandı. Yerleşme ve gezi hakları tanınmadı.

Bunların önemli bir bölümü İran'a gitti veya gitmek zorunda kaldı. Bugün Diyarbakır, Muş ve Mardin kamplarında toplam 36 bin mülteci var.

Mülteciler işsizdirler. Yerlerinden, yurtlarından koparılan ve tel örgüler arasına kapatılan bu insanlar zaten psikolojik bir bunalımın eşiğindedirler. İşsizlik ise, bu bunalımı çabuklaştıran ve derinleştiren bir etken. Buna bir de geleceklerinin belirsizliğini eklerseniz, hangi durumda oldukları anlaşılır.

Çocukların durumu ise daha da kötü. Tel örgüler arasında yaşıyorlar. Psikolojik bir bunalımın eşiğinde olan anne ve babaları onlara gereken ilgiyi, sevgi ve şefkati gösterecek durumda değiller. Bu çocuklar yeterince beslenemiyor ve eğitim de görmüyorlar.

▶ *Kürt peşmergeler, Türkiye sınırından içeri girmeden önce. Mehmet Ali Aslan, yetkililerin ve basının, "Biz onları barındırıyoruz. Karınlarını doyuruyoruz. Daha ne isterler?" sözlerindeki mantığı, Avrupalı aydınların anlamasının mümkün olmadığını söylüyor.*

Bu bir dram, bir insanlık dramı. Ve biz bir şey yapmıyor veya yapamıyoruz. Çoğu kişi farkında değil ama, bizim yaşadığımız daha büyük bir dram.

— *Türk Hükümeti bunlara ısrarla "Iraklı Vatandaşlar" diyor. Kürtlere "mülteci" sıfatını tanımak istemiyor. Sizce bunun nedeni nedir?*

Aslan: Bunlar Kürt ve Kürtçe konuşuyorlar. Bunlar mülteci. Uluslararası hukukun tanımına göre mülteci. Kısacası bunlar "Kürt mülteci" Bütün dünya böyle tanıyor, böyle biliyor.

Hükümet bu tanımlamayı ister kullansın, ister kullanmasın, bunlar "Kürt mülteci".

Hükümet, "konuklarımız" olduğunu söylüyor. Bu da gerçek amacını ortaya koyuyor. Amaç ilk fırsatta bunları sınırdışı etmek.

Oysa mültecilik sıfatı tanınsa, sınırdışı edilemeyecekler. Gezi ve yerleşme özgürlükleri olacak. Çalışma hakkına kavuşacaklar. Çocukların eğitim ve öğretimi zorunlu olacak. Hem de anadilleriyle. Yani Kürtçe. Herhalde hükümeti endişelendiren de bu durum. Kürtçe eğitim yapma zorunluluğundan kurtulmak için mültecileri sınırdışı etmenin yollarını arıyor ve uluslararası sözleşme hükümlerine aykırı hareket ediyor.

Mültecilik sıfatı tanınırsa, hem Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği fonlarından ve hem de Komiserlik kanalıyla diğer ülkelerin yapacakları yardımlardan yararlanacaklar. Mültecilik sıfatı tanınmamakla bütün bu haklardan yararlanmaları engellenmiş oluyor.

— *Daniel Miterand'ın gezisiyle ilgili izlenim ve görüşleriniz nedir?*

Aslan: Sayın bayan Miterand, üç mülteci kampının durumunu gördü. Mültecilerle ve yetkililerle konuştu. Basın, tercüme hataları yapıldığını, yanlış bilgiler verildiğini iddia etti.

Aslında durumu anlamak için konuşmaya, herhangi bir bilgi almaya gerek yok. Demokrat bir insan gözüyle kamplara bakmak yeterli.

Batılı bir demokrat, tel örgüleri ve kapıdaki polis karakolunu görünce dehşete kapılır. Çünkü tel örgüler ve karakol, onun gözünde bu insanların özgürlüklerinden yoksun bırakıldıklarının çarpıcı kanıtıdır. Başka bir şey sormasına ve araştırmasına gerek yoktur.

İçeri girince de çocukları görmek yeter. O hepsi birbirinden güzel ama, boynu bükük, mahzun ve çaresiz çocuklar. Yeterince beslenemiyen ve hiç eğitim göremeyen çocuklar. Bu çocukları gören Avrupalı aydın dehşete kapılır. Onların tel örgüler arasında eğitimsiz bırakılmalarına insan olarak akıl erdiremez. Bunu haklı gösterecek hiçbir gerekçe bulamazsınız.

Avrupalı bir barınma, beslenme ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanması zaten gerekli ve zorunlu. Onların cezaevlerinde mahkumlar çok daha iyi besleniyorlar. Cezaevleri, bizdeki çocuğu evden daha konforlu. İyi beslenme, barınma ve giyinme mahkumların bile hakkı. Çünkü onlar da insan.

Fakat burada ancak suç işleyenleri ve de mahkeme kararıyla gönderiyorlar. Bunun dışında bir insanı, en lüks otelin bir odasına bile ikamete mecbur etseler, o insan, kanunsuz olarak özgürlüğünden yoksun bırakıldı diye yer yerinden oynar. Bunu yapanlar da cezaevini boylarlar.

Bu nedenle de, yetkililerin ve basının "Biz onları barındırıyoruz doyuruyoruz. Daha ne isterler?" sözlerindeki mantığı Avrupalı aydınların anlaması mümkün değildir.

Sayın bakan Miterand bir aydın Avrupalı olarak, tel örgülerle çevrili kampları ve çocukların durumunu gördü. Gözleri yaşardı. Hangimizin yaşarmadı ki?

Sayın Daniela Miterand zeki, anlayışlı ve zarif bir insan. Fransa'nın, Türkiye ile ilişkilerinde, ekonomik çıkarlara öncelik veren resmi politikasıyla çelişkiye düşmekten çekinmedi. Fransız direniş hareketinden gelen Sayın Daniela Miterand, Fransız devrim geleneğinin bir temsilcisi olarak davrandı. Olaylara insan hakları açısından yaklaştı.

Türkiye'den ayrıldıktan sonra, Sovyetler Birliği'ne, ABD'ye yaptığı gezilerde Kürt mültecilerin durumunu en üst düzeydeki yetkililere anlattı. Cumhurbaşkanı sayın Mitterrand'ın sayın Turgut Özal ile ikili görüşmesinde Kürt mülteciler konusunun da ele alınmasında etkili oldu.

Bugün başta Sayın Daniela Miterand'ın yoğun ve etkili çabaları olmak üzere, birçok önemli kişi ve kurumun yakın ilgisi nedeniyle çok sayıda ülke, Kürt mültecilere yardım etmek istiyor. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği de bu ülkelerin yardımlarını doğrudan doğruya mültecilere ulaştırmak istiyor.

Fakat bunun için bir engel var. Türkiye bu insanlara mültecilik sıfatı tanımıyor. Mültecilik sıfatı tanınmayınca da, mültecilik statüsü uygulanamıyor ve yardımlar yapılamıyor.

Hükümet bu tutumuyla yardımları engelliyor.

Sayın bayan Mitterrand, eğer yardımları doğrudan doğruya mültecilere ulaştıracak güvenilir özel bir yardım komitesi veya kurumu olursa, yine de önemli miktarda yardım yapabileceklerini söyledi.

Yardım Toplama Kanunu'nun getirdiği engel nedeniyle böyle bir yardım komitesi oluşturulamadı. Durumu ANAP ve SHP'den bazı Doğulu milletvekillerine ilettim. Milletvekili olarak böyle bir girişime öncülük yaparlarsa izin sorununun çözümlenebileceğini anlattım. Ne yazık ki bugüne kadar herhangi bir girişim olmadı.

Afganistan'dan ve Bulgaristan'dan gelen Türk soylu mültecilerle, Irak'tan gelen Kürt soylu mültecilere karşı hükümetin, siyasal partilerin ve basının farklı tutumu herkesin dikkatini çekiyor ve büyük tepkilere yol açıyor. Bu tepkilerin şimdi sessiz kalması ilerisi için hiç de hayra alamet değil.

Mültecilere yardım insani bir sorundur. Din, dil, ırk, soy, renk ayrımı yapmak, hem uluslararası sözleşmelere, hem hukukun genel ilkelerine hem de insani değerlere aykırıdır. İster Kürt olsun ister Türk, ister Fars olsun ister Arap, sadece insan olduğu için ve ancak bu niteliği ile kendisine yardım yapılması gerekiyor. Kuşkusuz eşit olarak.□

2932 sayılı yasa kaldırılmalıdır

ANADİL İNSANLAR İÇİN DEĞİL, DEVLET İÇİNDİR

■ Av.M. Sezgin Tanrıkulu

Türkçeden başka dillerde yapılacak yayınlar 2932 sayılı yasayla yasaklanmaktadır.

Yasanın 1. maddesinin amaç ve kapsam başlığı altında, bu yasanın, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egemenliğin, cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin korunması amacıyla **düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında** yasaklanan dillere ilişkin esasların düzenlendiği belirtilmektedir.

Yasanın 3. maddesi de, "Türk Vatandaşlarının Anadili" başlığı altında Türk vatandaşlarının ana dili Türkçedir düzenlemesine yer vermiş ve ayrıca Türkçeden başka dillerin ana dil olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulmasını da yasaklamıştır.

Yasa bu düzenleme biçimiyle Kürt dilini de yasak kapsamına almıştır. Yasanın bu düzenleniş biçimi en temel insan haklarına ve 1982 Anayasası'na aykırıdır. Şöyle ki:

Öncelikle, dil düşüncelerin sözcük haline getirilmiş sesler aracılığı ile anlatılmasıdır. Toplumsal yaşamın hem ifadesi, hem de varlık koşuludur. Ve bir toplumun kültürü, değerleri bireylere dil yoluyla aktarılır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 18. maddesi herkesin düşünce özgürlüğüne hakkı olduğunu, 19. maddesi de herkesin fikir ve anlatım özgürlüğüne, bunları her yoldan aramak, elde etmek ve yaymak hakkına sahip olduğunu düzenlemiştir. İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin korunmasına ilişkin Roma Sözleşmesi'nin 10. maddesi de, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ndeki hakları teyid eder şekilde, bu hakları güvence altına almıştır. Türkiye her iki sözleşmeye de taraftır.

Kürt dili bu yasa ile yasaklandığına göre, insanlar düşüncelerini nasıl açıklayacaklar, nasıl yayacaklar, kültürlerini nasıl geliştireceklerdir. Yasa bu nedenle İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ile İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Roma Sözleşmesi ile güvence altına alınan en temel insan haklarına aykırıdır.

2932 sayılı yasa **Türk vatandaşlarının ana dilinin Türkçe olduğunu belirlemiştir.** İnsanlar biyolojik ve fizyolojik olarak belirli bir dili öğrenme ve konuşma yeteneği ile doğmazlar. İnsanların hangi dili öğrenecekleri yetiştikleri aile veya çevreye bağlıdır. Bu çevrenin dili de insanın ana dilidir. Ancak 2932 sayılı yasa bu olguyu gözardı ederek, yasa ile insanların anadilini belirlemiştir. **Yasa ile insanların ana dili belirlenemez.**

Yasa bu biçimi ile 1982 Anayasası'na da aykırıdır. Anayasa'nın 3. maddesi **devletin** dilinin Türkçe olduğunu belirlemiş, vatandaşların ana diline karışmamıştır. Bu nedenle yasa Anayasa'ya aykırıdır. Ancak 2932 sayılı yasa, Milli Güvenlik Konseyi'nin yasama görevini yerine getirdiği 19 Ekim 1983 tarihinde yayımladığı için, Anayasa'nın geçici 15. maddesine göre, Anayasa'ya aykırılığını ileri sürmek olanağı bulunmamaktadır. Anayasa'ya uygun yorum yolu ile antidemokratik olan bu yasanın yargı organlarınca uygulanmaması mümkündür. Mevcut yargısal yapı içinde bu yorumu kabul ettirmek güçtür.

Bölgemizde Türkçe bilmeyen yüzlerce insan yargı organları önüne getirilmekte ve yargılanmaktadır.

İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Roma Sözleşmesi'nin 6. maddesi sanığın duruşmada kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde kendisine bir tercüman tayin edilmesi gerektiğini güvence altına almıştır. Bölgemizde yargılanan bu insanlara tercüman tayin edildiği bir gerçektir. Ancak bu hak yargı organlarınca gereği gibi yerine getirilmemektedir.

Ceza Muhakemeleri Usulu Yasası'na göre yargılama sırasında yapılan her işlemin, iddianamenin, tanık anlatımlarının, bilirkişi raporlarının, resmi dairelerden gelen belge ve tutanakların sanığa okunması gerekmektedir. Yargılamalarda Ceza Muhakemeleri Usulu Yasasındaki bu zorunlulukların yerine getirilmediğini, tercüman vasıtasıyla iddianamenin, belge ve tutanakların sanığa okunmadığını gözlemlemekteyiz. Bu nedenle yapılan tüm yargılamalar eksiktir, güvence altına alınan temel haklara aykırıdır.

2932 sayılı Yasa İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi'nin 6. maddesinin uygulanmasına da engel olmaktadır.

Yapılacak iş, en kısa zamanda insan hak ve özgürlüklerine aykırı, antidemokratik 2932 sayılı yasanın kaldırılmasıdır.□

Anadili yasaklanan insan kendini nasıl savunabilir?

İNSANIM DİYEN DESTEK OLMALI

Çağdaş hukuk insan haklarına dayanır. Tutuklu bir insan için savunma hakkından daha önemli ne olabilir?

■ Ömer Ağın

Adımlar'ın 13. sayısında Dr. **Mustafa Dağcı**'nın Kürt dili üzerindeki yasağın, insan yaşamını tehdit ettiğini dile getiren yazısını okurken, Diyarbakır Cezaevi'ni anımsadım. Görüş kabinlerinin üzerine asılmış, **"Türkçe konuş, çok konuş"** tabelaları gözümün önünden geçti bir an.

Bilindiği gibi Diyarbakır Cezaevi'nde Kürtçe konuşmak yasaktı. Oysa hem tutuklular, hem de binbir güçlüğü aşıp onları görmeye gelebilenlerin birçoğu Türkçe bilmiyordu. Peki hiç Türkçe bilmeyen bir insan, "Türkçe konuş, çok konuş" komutuna ne kadar uyabilirdi? Bu "komuta" uymayanların başına neler gelebileceğini varın siz düşünün. Sırf Kürtçe konuştukları için sayısız insan ölesiye dövülüyor, sakat bırakılıyordu.

Halkımızın onuru **Necmettin Büyükkaya** ise, baskılara, dönemin iç güvenlik amirlerinin "ölümle tehditlerine" rağmen, tutuklularla koğuşlar arasında ısrarla Kürkçe konuştuğu için işkencede katledildi.

Mehmet Emin Çayır'la aynı koğuşta kaldım. Mardin'in bir köyündendi. Anadili Kürtçeden başka dil bilmiyordu, sayısız Kürt gibi. Tutuklandığında 16 yaşındaymış. Suçu, "devleti bölmek, milli duyguları zayıflatmak, adam öldürmek, gizli örgüte üye olmak..." İdamla yargılanıyordu. İdama mahkum oldu. Sonra yaşı küçük diye cezası müebbede çevrildi. Dünyada benzerinin olduğunu sanmıyorum böyle bir yargılamanın. Anadilinden başka dil bilmeyen ve anadili yasaklı olduğu için savunma bile yapamadan idama mahkum M.Emin Çayır'ın davası, dünya yargı tarihine geçecektir.

Diyarbakır eski belediye başkanı **Mehdi Zana**'yı tanımayan yoktur. **Demokratik bir şekilde, halkının oy**ları ile seçilmiş Mehdi Zana, 30 yılın üzerinde ceza aldı. Ama yanılmıyorsam yargılandığı "ana dava"dan 15 yıl ceza almıştı. Peki öteki 15 yıl nereden geliyor diyebilirsiniz? **Bu** cezalar insanlığa, insanlık onuruna, değerlerinedir. Mehdi Zana, Kürt kimliğine onurlu bir şekilde sahip çıktığı, kendi anadili Kürtçeyle savunma yapmada ısrarlı olduğu için bu cezaları oldu. Mehdi Zana, Türkçe biliyordu. Bir dil olarak seviyordu. Türk halkının dostuydu. Ama kendi diliyle konuşmanın her şeyden önce insani bir görev, ulusal onur olduğunu da biliyordu. Bu nedenle yıllarca hapis cezasını göze alarak kendi dilinde savunma yapmakta direniyordu.

Son bir örnek. Türkiye'ye turist olarak gelmiş bir Alman, Diyarbakır'a da uğruyor. Tarihi Diyarbakır surlarının fotoğrafını çekerken "suçüstü" yakalanıyor. "Kürtlerin ajanı" suçlamasıyla sorgudan geçtikten sonra tutuklanıp cezaevine getirilmişti. Ona da İstiklal Marşı ve And'ı ezberleme "emri" verilmişti. O da Kürtler gibi, Türkçe bilmiyordu. Onun başına gelenler de Kürtlerin başına gelenlerden farklı olmamıştı. Başına dikilen gardiyan, Alman'ı "bir marşı bile ezberliyemiyorsun, ne kadar cahilsin" diye dövüyordu. Sonunda bir kolu kırılmıştı garibin.

Örnekleri çoğaltmak mümkün. Adil yargıdan, bağımsız mahkemelerden söz etmek ise, büyük bir yalan. 12 Eylülcüler sık sık "Biz kimseye haksızlık yapmadık. Özel mahkemeler kurmadık. Yargı bağımsızdır", diye yineleseler de, bir atasözümüzle buna yanıt vermek isterim: Deruw sewi ye (Yalan oksüzdür).

Çağdaş hukuk insan haklarına dayanır. Tutuklu bir insan için savunma hakkından daha önemli ne olabilir? Eğer çağdaş adalet, **iddianame, savunma ve yargı** gibi üç temel etmenden oluşuyorsa ve eğer savunma hakkı, insanların anadiline konan yasak yüzünden kullanılamıyorsa, adalet ne ölçüde adildir?

İnsanı hayvanlardan ayıran en temel özellik, konuşabilir olmasıdır. Peki, insanın konuşması yasaklanıyorsa, bu insanlar hangi canlı kategorisine girerler? Daha doğrusu konuşamayan insan, hangi toplumsal ve ulusal özelliklerini koruyabilir.?

Bugün Kürtler, en temel insani haklarından yoksundurlar. Dillerini konuşamadıkları için dertlerini; ne doktora, ne hakime, ne de başka bir yere anlatabilmektedirler. Bu haksızlık giderilmelidir. Bunun ilk adımı, kuşkusuz 2932 sayılı yasanın kalkmasıdır. İnsanım diye herkesin görevi de, Kürtlerin Kürtçe konuşma talebine destek vermek olmalıdır. İkinci olarak "adil" olmayan yargılamaların sonuçlarını ortadan kaldırmak için bir genel af çıkarılması zorunludur.□

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATINDA KÜRTLER

Stockholm-Türk Edebiyatı'nın etnik renkliliği üzerine yapılmış incelemelerden birisi **Çağdaş Türk Edebiyatında Kürtler** adıyla Stockholm'de yayınlandı **Vejin** adlı bir yayınevi tarafından basılan kitapta, Türk Edebiyatı'nın Kürtlere ilişkin özgün boyutları üzerinde duruluyor. Roman, öykü, şiir ve gezi notları gibi değişik dört ana yazınsal türde Kürtler temasının nasıl biçimlendiğini tarihsel ve sosyolojik bazı verilere göre inceleyen yazar, incelemesinde değişik örneklemelere de girişerek bu konudaki yapıtları okuyucuya tanıtıyor. Kitabın yazarı **Rohat**, bu incelemesinde Kürt Sorunu'nun Türk edebiyatı açısından taşıdığı önemin edebi ve sanatsal boyutlarını tartışıyor. Bu konuda farklı yaklaşımları ele alan kitap, son yıllarda Kürtler üzerine çalışmalarıyla tanınan Hollanda'lı Kürdolog **Martin van Bruinessen**'in uzun bir önsözüyle birlikte yayınlandı. Türk Edebiyatı'nın etnik boyutları veya Türk Edebiyatı'nda azınlıklar sorunu üzerine yapılan bu inceleme, kendi türünde yapılan ilk çalışmalardan birisini oluşturmaktadır. **Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Kemal Tahir, Kemal Bilbaşar, Dursun Akçam, Ümit Kaftancıoğlu, Fikret Otyam, Aziz Nesin, İlhan Selçuk, Nazım Hikmet** gibi birçok Türk yazarının ürünleri tek tek bu incelemede ele alınmaktadır.□

Mihail Gorbaçov

"ORTAK AVRUPA EVİ'NİN TEMELİ GÜVENLİKTİR"

Gorbaçov Avrupa parlamenterleri karşısında yaptığı konuşmada Ortak Avrupa Evi'nin oluşturulabilmesi için başta güvenlik olmak üzere ekonomi, politika, kültür, çevrenin korunması ve insan hakları konularında işbirliğinin gerekliliğini vurguladı.

SSCB Yüksek Sovyeti Başkanı ve SBKP Genel Sekreteri **Mihail Gorbaçov,** 6 Temmuz 1989 tarihinde Strasbourg'da Avrupa parlamenterleri karşısında yaptığı konuşmasında **"Ortak Avrupa Evi"** kavramı üzerinde durdu. Gorbaçov böyle bir sürecin gerekliliğini şu şekilde açıkladı:

"Yaşamın maddi temellerinin yanı sıra manevi değerler de önemli ölçüde değişiyor. Olumlu gelişmelerin yanı sıra aynı süreçten kaynaklanan tehlikeler de söz konusu. İnsanoğlunun mevcut ve gelecek kuşakların varlıklarını sürdürmelerini savaşını kazanabilmesi için herşeyi çağdaş düşüncenin gücünü kullanarak gerçekleştirmesi zorunludur. Bu, tüm insanlık için geçerlidir ama Avrupalılar için üç katı geçerlidir."

Gorbaçov, dünyadaki değişimde uluslararası sürecinin önemini vurguladıktan sonra şunları ekledi: **"Avrupa, önce ekonomide ve ardından da toplumsal yaşamda uluslararasılaşmayı herkesten önce yaşadı. Uluslararasılaşma sürecinin bir doruğu yaşaması olan ülkeler arasında karşılıklı bağımlılık dünyanın diğer bölgelerinden önce kendisini burada hissettirdi."** Bu durumun, dünyanın yenilenmesinde Avrupa'ya öncelikli bir rol verdiğini belirten Gorbaçov Avrupa'nın sorumluluğunu şu sözlerle açıkladı:

"Avrupa yüzyıllar boyu dünya politikasına, ekonomisine, kültürüne ve tüm uygarlığın gelişimine çok önemli, belirleyici katkılarda bulundu. Ancak sömürgeciliğin, faşizmin ve en yıkıcı savaşların da bu kıtada başladığını unutmamak gerek... Avrupa başarılarıyla haklı bir gurur duymakla birlikte insanlığa olan borçlarını henüz tamamlamamıştır. Bu borçlar, uluslararası ilişkilerde hümanizm, estetik ve adalet ruhunda bir değişim gerçekleştirmek ve Avrupa ülkelerinde birer demokrasi ve toplumsal gelişme örnekleri oluşturmak gözetilerek tamamlanabilir."

"Ortak Avrupa Evi" önerisinin de bu amaca hizmet ettiğini belirten Gorbaçov bu önerinin SSCB'den gelmesinin nedenlerini şöyle açıkladı: **"Bu öneriyi getirmemiz, yüzyıllar boyu sımsıkı bağlı olduğumuz bir bölgeyle yeni ilişkiler geliştirmemizi gerektiren toplumsal, ekonomik ve politik perestroikamız ile ilgilidir. Ayrıca, dev silah yükü ve gerginlik ortamı yalnızca Avrupa'nın normal gelişimini değil, ülkemizin ekonomik, politik ve psikolojik olarak bu sürece katılmasını da engelledi ve gelişimimiz üzerinde yıkıcı bir etkisi oldu. Bizi, Avrupa'ya yönelik çok daha canlı ve yapıcı bir politika izlemeye iten etkenler bunlardır."**

Konuşmasında, Avrupa'nın çeşitli liderleriyle yaptığı görüşmelerde kendisine sık sık söz konusu "Ortak Ev"in mimarisi ve hattâ içinin nasıl "döşeneceği" konusunda sorular sorulduğunu belirtti. Gorbaçov bu konudaki görüşlerini şöyle dile getirdi:

"Bu konuda Başkan François Mitterand ile yaptığımız görüşmeler çok verimli geçti. Ancak henüz elimde bu "Ev"in haline ilişkin bir plan bulunmuyor. Burada önemli olduğunu düşündüğüm bazı noktalara değinmek istiyorum."

"Düşüncemiz, Avrupa'daki mevcut uluslararası düzeni, kıtadaki ortak değerleri öne çıkarıp geleneksel güçler dengesi yerine bir çıkarlar dengesi yerleştirmeyi olanaklı kılacak biçimde yeniden yapılandırmaktadır. Bu bağlamda en başta gelen konu güvenlik sorunudur."

Yeni düşüncenin bir parçası olarak Avrupa'daki askersel ilişkileri ve güvenliğin güçlendirilmesinde güç kullanımının rolünü eleştirel bir gözle yeniden değerlendirdiklerini belirten Gorbaçov bu yenilenmenin zor olduğunu ancak sonuçta Doğu-Batı ilişkilerinde "etki-tepki" kısır döngüsünü kırmanın olanaklı olabildiğini belirtti.

Bu süreçte nükleer silahsızlanma konusunda Sovyet-ABD ortak çabalarının önemli bir rol oynadığını ve INF anlaşmasının Avrupalılar tarafından onaylanmanın da ötesinde onların katkılarını kazandığını vurguladı. Gorbaçov, "Ortak Avrupa Evi" sürecinde güvenliğin önemini şu sözlerle ifade etti:

"Avrupa'da barışın kurulmasına kimse seyirci kalamaz. Burada herkes eşittir ve tarafsız ülkelerle bağlantısızlar da dahil herkes kendi halkına ve Avrupa'ya karşı sorumluluğunu yüklenmelidir.

"Ortak Avrupa Evi kavramının felsefesi bir bağlaşıklığın diğer bağlaşıklığa karşı, bağlaşıklıkların kendi içlerinde ya da her nerede olursa olsun silahlı çatışma olasılığını, güce başvurma, güçle tehdit etme ve hepsinin ötesinde de askersel güç kullanma olasılıklarını tümüyle dışlıyor. Caydırıcılık doktrininin yerine bir kısıtlama doktrininin getirilmesi önerisini içeriyor."

Bu noktada SSCB'nin nükleer silahların tümüyle yok edilmesi ülküsüne, Batı'nın da "asgari caydırıcılık" kavramına sadık kalmalarının önemini vurgulayan Gorbaçov yine de, "asgari caydırıcılık" gibi kavramların kimi belirsizlikler taşıdığını ve belirsizliklerinde güvensizliği beslediğini belirtti. Bu bağlamda Sovyetler Birliği'nin getirdiği somut önerilere değinen Gorbaçov, tüm nükleer silahların ve kimyasal silahların kaldırılmasına, konvansiyonel silahların köklü biçimde azaldılarak savunma amacına yeter düzeye indirilmesine, tüm yabancı birliklerin bulundukları ülkelerden çekilmelerine, askersel blokların kaldırılmasına ilişkin önerileri dile getirdi.

Ortak Avrupa Evi'nin temelinin güvenlik olduğunu bir kez daha vurgulayan Gorbaçov "Ev"in iskeletini ise çok yönlü işbirliğinin oluşturduğunu belirtti. Gorbaçov bu bağlamda önemli gelişmeler kaydedildiğini, ikili ve çok yönlü görüşmelerin yaygınlaştığını ve anlaşmaların kapsamının genişlediğini dile getirdi.

Bu süreç içinde ekonomik boyuta da değinen Gorbaçov Sovyetler Birliği'nin dışa açılmasının yalnızca kendileri için değil, genel olarak ekonominin gelişimi ve tüketici taleplerinin karşılanması açısından taşıdığı önemi vurguladı.

Ortak Avrupa Evi'ne yönelik ortak çaba ve işbirliklerinde çevre temizliğinin önemini ele alan Gorbaçov bu konuda ülkesinde başlattıkları çalışmalardan da söz etti. Daha sonra, kültür, insan hakları ve Ortak Ev'in hukuksal temelleri konusundaki görüşlerini özetleyen Gorbaçov sözlerini tamamlarkene şunları söyledi:

"Avrupalıların tek bir Avrupa istediklerinden eminiz. Barışçıl, demokratik bir Avrupa.. tüm çeşitliliği ve ortak insancıl düşüncelerini koruyan bir Avrupa..elini dünyanın diğer yerlerine uzatan mutlu bir Avrupa..Kendine güvenli biçimde geleceğe doğru ilerleyen bir Avrupa..

"Biz, kendi geleceğimizi de böyle bir Avrupa içinde görüyoruz." □

Çözüm için anlaşma

Zeki Erkut (Lefkoşa)-Kıbrıs sorununa barışçı bir çözüm bulmak amacıyla BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar** gözetiminde iki toplum lideri **Denktaş** ve **Vasiliu** görüşmelerini sürdürüyorlar. Bu konudaki gelişmelerin Eylül ayında New York'ta yapılacak 4. Doruk Toplantısı'na nasıl yansıyacağı henüz açıklık kazanmadı. Ancak başından beri **"dikenli konular"** olarak bilinen **"garantörlük", "dolaşım-yerleşim-mülk edinme özgürlüğü", "yerleşikler sorunu"** ve **"yabancı askerlerin geri çekilmesi"** gibi konularda Ankara ve Denktaş'ın uzlaşmazlıklarının sürdüğü anlaşılıyor.

Mitingi düzenleyen örgüt başkanları ile Prof. Aren ve Doç. Gerger, halkı selamlıyor.

Kıbrıs'da ise Denktaş'ın federal çözüm istemini etkisizleştirmek ve "İyi Kıbrıs"ı alternatif olarak dayatma çabaları Kıbrıs Türk barış güçleri tarafından tepkiyle karşılanıyor.

Barışçı güçler geçtiğimiz günlerde "Federal Çözüm İçin Anlaşmaya Destek Mitingi" adı altında düzenledikleri yığınsal bir mitingte ANAP-Denktaş ikilisinin Kıbrıs politikasını eleştirdiler ve federal çözüm istemlerini bir kez daha dile getirdiler.

11 örgütün düzenlediği ve çok sayıda kuruluşun desteklediği mitinge binlerce barışsever katılırken Türkiye'den gelen Prof. **Sadun Aren** ve Doç. **Haluk Gerger** de birer konuşma yaptılar.

Demokrasi İzleme Kurulu Başkanı ve eski TİP Milletvekili **Sadun Aren** mitingin açılış konuşmasını yaparken Kıbrıs sorununun hakkaniyet esaslarına dayanan, iki toplumun çıkarlarını gözeten ve taraflarca benimsenebilecek bir çözüm bulunması gerektiğini ve böyle bir çözümün Türkiye'nin de yararına olacağını vurguladı.

Prof. Aren'den sonra konuşan Demokrasi İzleme Kurulu Başkan Yardımcısı Doç. Haluk Gerger de Kıbrıs sorununa barışçıl bir çözüm bulunmasının bölge ve dünya barışı için ifade ettiği önemi vurguladı. Doç. Gerger, konuşmasını tamamlarken Kıbrıs'a, **"kurtarıcılara bir kez daha ihtiyaç duyulmayacak bir çözüm"** bulunması gerektiğini belirtti.

Mitingin son konuşmasını yapan CTP Genel Başkanı **Özker Özgür** ise konuşmasına şu sözlerle başladı: **"Enosis veya ikili enosis yoluyla Kıbrıs'ın bağımsızlığını sona erdirmek için 15 Temmuz, 1974'de Yunanistan'daki faşist cuntanın Kıbrıs'daki uzantılarını harekete geçiren mihraklar bugün ÖZal, Kipriyanu, Denktaş ve Lissarides ve benzerlerini harekete geçirerek toplumlararası diyalogu sona erdirmek ve taksimi kalıcı kılmak istemektedirler."**

Özgür daha sonra taksime karşı olduklarını, iki eşit topluma dayalı, iki kesimli Federal bir çözüm istediklerini vurgularken, **"Kıbrıs'da iki toplumun çalıştırıldıkları artık yeter"** demiştir.

CTP lideri konuşmasının sonunda Kıbrıs Türklerinin federal çözüm istemini kırmak için Türkiye'den Kıbrıs'a sürekli nüfus aktaran, onlara ayrı parti kurduran, böylece Kıbrıslı Türklerle kaynaşmalarına engel olan, kıbrıslı Türk emekçilerle Türkiyeli emekçileri karşı karşıya getirerek bölücülük yapanları da eleştirdi, **"Denktaş ve DBP, bugün, halkımızın sesine değil, uluslararası tekellerin ve gerici mihrakların sesine kulak vermekte, barışa giden yolları tıkamaya çalışmaktadır"** dedi. □

Barıştan ve demokratik yöntemlerden yanayken

KASSEMLU NİÇİN ÖLDÜRÜLDÜ?

Onun için silah, insanların kinlerini ve intikam duygularını değil, sadece savunmanın aracıydı. Zorunlu kalmadıkça, hiçbir zaman silaha başvurmadı. Savaşmak zorunda kaldığı dönemlerde bile diğer elinde tuttuğu çiçeği düşmanına uzatmaktan geri kalmadı.

■ **Ahmet Zeki Okçuoğlu**

Kassemlu Kürtlerin Olof Palme'siydi. O da tıpkı Palme gibi sorunların barışçı yollarla çözümlenmesinden yanaydı. Faşist İran yönetimi Kassemlu'yu öldürmekle sadece Kürt halkını büyük bir önderinden yoksun bırakmakla kalmadı, uluslararası güçlerin ve bölgedeki faşist yönetimlerin birbirine düşman haline getirdiği bölge halkları arasındaki sorunların barışçı ve demokratik yöntemlerle çözülmesi yolundaki çabalara da büyük bir darbe indirmiştir.

Kassemlu, kişiliğinde pek az sayıda insanın sahip olduğu üstün nitelikleri birleştiren bir insandı. Üstün bir bilim adamı, usta bir siyasetçi ve insanlığın günümüzdeki temel sorunları konusunda çağdaş bir kavrayış yeteneğine sahip, seçkin bir entelektüeldi. Çağdaş anlamda gerçek bir demokrat kişiliğe sahipti. Hiçbir şey onu bu temel çizgisinden ayıramadı. Onun için silah, insanların kinlerinin ve intikam duygularının değil, sadece savunmanın aracıydı. Zorunlu kalmadıkça, hiçbir zaman silaha başvurmadı. Savaşmak zorunda kaldığı dönemlerde bile diğer elinde tuttuğu çiçeği düşmanına uzatmaktan geri kalmadı.

Kürt sorununun bölge jeopolitikasında ve uluslararası planda gündeme getirilmesinde onun katkıları görmezden gelinemez.

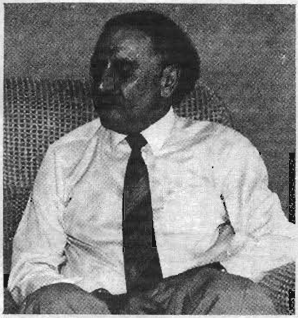
Kürtler Ortadoğu'da uzun bir mücadele geleneğine sahiptirler. Ancak buna rağmen bugüne kadar Kürt ulusal güçleri arasında ciddi ve kalıcı birliğin oluştuğu söylenemez. Kürt ulusal güçleri arasında geçmişten sürüp gelen uzlaşmazlıklar ve çatışmalar Kassemlu'yla birlikte bir ölçüde de olsa giderildi. Büyük bir saygınlığının bulunduğu İran'da ulusal güçler onunla birlikte çağdaş bir uyum sağladı. İran'da yaşanan bu gelişmenin özellikle Irak Kürdistanı'nda Barzani ile Talabani arasındaki çatışmanın da büyük ölçüde giderilmesinde payı büyüktür.

Yüzyıla yaklaşan bir tarihsel gelişim sürecini kapsayan Kürt milliyetçi hareketi bu dönem içinde pekçok örgütlenme gerçekleştirmiştir. Kürt ulusal hareketinin tarihsel özelliklerine uygun, bugüne kadar gerçekleştirilen en önemli örgütlenme Mahabat Kürt Cumhuriyeti'yle birlikte kurulan Kürdistan Demokrat Partisi olmuştur.

Ancak daha sonra Irak'da geleneksel Barzani Hareketi'nin etkinliğinin artması ve Kürt aydınları arasında sol eğilimin gelişmesiyle, KDP hareketi zamanla ya etkinliğini yitirdi ya da bazı bölgelerde tamamıyla çöktü. KDP hareketi Kassemlu ile birlikte İran'da yeniden canlandı.

Şah rejiminin devrilmesinden sonra KDP'nin lideri olarak İran'da etkin bir konum kazanan Kassemlu uluslararası planda da etkin görevler yerine getirdi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası planda Kürtlerle ilgili sürdürülen sessizliğin bir ölçüde de olsa kırılmasında Kassemlu'nun çağdaş ölçülere sahip kişiliğinin özellikle Batılı siyasi çevrelerde yarattığı etkinliğin büyük bir payı vardır.

Bütün bu saydığımız özellikleri Kassemlu'nun faşist İran yönetimi tarafından öldürülmesinin nedenlerini oluşturmaktadır.☐

▶ *KDP hareketi Kassemlu ile birlikte İran'da yeniden canlandı.*

BALDIRI ÇIPLAKLAR DEVRİMİ BÖYLE KUTLAR

Geçen yıl yapılan devlet başkanlığı seçimlerinde Mitterand'ı destekleyen Renaud'un yanı sıra, pekçok ilerici, aydın, sanatçı ve yazar iki yüzüncü yıl kutlamalarını eleştiriyordu.

▶ *Şarkıcı Renaud; Sosyalistlerin alanda olduğundan kuşkulu!*

■ **Ünal Doğan-Paris**

Fransız Devrimi'nden 200. yıl sonra, iki yüz bin "**baldırı çıplak**", yağmurlu bir Temmuz akşamı Bastille meydanını bir kez daha zaptetti. Üç renkli cumhuriyet bayrağı, kırmızı-siyah ve gökkuşağı bayraklarıyla rengarenk bir insan denizini andıran çağdaş "**sans-culotte**"lar, "**alınacak yeni Bastille'ler var!**", "**silah satışı, ırk ayrımı, borçlar, sömürgecilik, hayır, hayır!**", "**borçları giyotine gönderelim**" belgileriyle 1789 Devrimi'ni bugün unutturulmak istenen gerçek özüyle kutladı.

* * *

Fransız Devrimi 200 yılı anısına düzenlenen resmi kutlama programı açıklandığında ünlü Fransız rock-protest şarkıcısı **Renaud** gibi birçok kimse aynı şeyi düşünmüştü: "**F.Mitterand hata yapıyor!**" Geçen yıl yapılan devlet başkanlığı seçimlerinde Mitterand'ı destekleyen Renaud'un yanısıra pekçok ilerici aydın, sanatçı ve yazar ikiyüzüncü yıl kutlamalarını eleştiriyordu.

Krallığa ve tiranlığa başkaldırının, özgürlük ve eşitliğin sembolü olan 1789 Devrimi kutlamaları sırasında, tam da devrim tarihi sayılan 14 Temmuz günü Paris'te, dünyanın en zengin 7 ülkesinin devlet ve hükümet başkanlarının zirvesinin yapılacağı ilan edilmişti. 200. yıl kutlamasının özgürlükçü özünün programa yansımaması, askeri geçit töreni gibi tepki toplayan törenlerin yanı sıra, "**zenginler zirvesi**"nin yapılıyor olması, bir ölçüde kutlamanın "**çağın yeni efendilerine rezerve edilmesi**" Parislilerin tepkisine yolaçtı.

Şarkıcı **Renaud**, yazar **Gilles Perrault**, karikatürist-desinatör **Wolinski, Siné** ve **Loup**, sahip **Gaillot**, İsviçreli profesör **Jean Ziegler**, Komünist Partisi üyesi ve eski bakan **Jack Ralité**, Portekiz Devrimi önderlerinden **Othello de Carvalo** gibi çeşitli çevrelerden isimler

Bastille meydanına doğru yürüyüşe geçen 40 bin "baldırı çıplak", meydanda 200 bin kişiye ulaşırken, yağan yağmura aldırmadan verilen konseri zevkle dinliyordu.

"**Arkadaşlara selam! Devrimcilere selam! Komünistlere, anarşistlere, Troçkistlere selam! Sosyalistlere selam.. muhakkak ki aramızda birkaç tane vardır**" diyerek çıkan Renaud'un sözleri, devrimin 200. yılında komünistler ve diğer sol güçlerin tarihsel buluşması diye değerlendiriliyordu.

Yazar Gilles Perrault, "**burada toplanan bizler üçüncü dünyada hergün açlıktan ölen 40 bin çocuğun gölgelerinin de bugün aramızda olduğunu biliyoruz... Bizler, modern zamanların kölesi, borç zincirinin esirleri 3. dünya halklarıyız. Sadaka ile borç silinmez. Kanser hastası urun bir bölümü kesilerek kurtulmaz. Kurtuluş, kanserin tümünü, borçların tümünü derhal toptan iptal etmektir**", diyordu. Rahip Gaillot, "**ülkemiz gezegenimizdir. Devrimi kutlamak yetmez, onu devam ettirmeliyiz**", diyerek çağdaş din adamı örneğini veriyordu.

20. yüzyıldan 21. yüzyıla girerken, Paris'de Frank Baronu'nun davetine katılan, dolar kralı, sterlin kraliçesi, mark kayzeri ve yen imparatoruna, Bastille meydanını dolduran yüzbinlerce çağdaş "baldırı çıplak" şöyle yanıt veriyordu: "**Zenginler zirvesi sizin olsun**", "**Yıkacağız paranın monarşisini!**", "**Borçları giyotine göndereceğiz.**"

Konserin en çok beklenen grubu, Güney Afrikalı Beyaz Zulu diye adlandırılan **Johnny Clegg ve Grubu Savoka**; "**Fransız Devrimi, bizimdir de. Çünkü o tüm insanlığın evrensel değeridir. Bütün dünyanındır**" diyerek konsere başlıyor ve şöyle devam ediyordu: "**Gelecek bize gelmediğine göre, biz onu yakalamalıyız**". Johnny Clegg son şarkısını Mandela için söylerken Bastille meydanında 200 bin "baldırı çıplak" yumrukları sıkılı, çakmakların titrek ışığında gür sesle haykırıyorlardı: "**Yaşasın bizim bayramımız! Baldırı çıplakların, lanetlilerin bayramı!**" Bugün Paris'te, yarın İstanbul'da, Ankara'da, Diyarbakır'da, kim bilir...!☐

Militarist çevreleri ürküten bir girişim

"ORDUSUZ BİR İSVİÇRE" İÇİN HALKOYLAMASI

Kamuoyu araştırmalarına göre "ordusuz bir Avrupa ve global barış politikası" adlı inisiyatif yüzde 25 taraftar topluyor. Karşı olanların oranı ise yüzde 60 civarında. Yüzde 15 henüz kararsız. İnisiyatif taraftarı yüzde 25 oranı militarist çevreleri ürkütüyor.

"Bu alınyazısı değildir."

"Ordusuz bir İsviçre" taraftarlarının çıkardığı yapıştırma pul. (Kutsal Öküz'e Dur)-Ordu'ya Dur!

"Orduları kaldırın, savaşları da ortadan kaldırırsınız."
Victor Hugo

"Sadece dünya savaşı riskini ortadan tam olarak kaldırabilirsek, dünyamıza yaşamını sürdürme şansı ve yönünü sağlayabiliriz."
Albert Einstein

■ **Ünal Doğan-Zürih**

İsviçre denince, bol sütlü çukulatalar, kara parayı anında beyazlatan bankalar, yamaçlarında besili ineklerin otladığı karlı tepelerinde kayak yapılan Alp'ler akla gelir. İsveçre, kişi başına düşen gelir açısından dünyanın en zengin ülkelerinin başında yer alır. Elbette bu zenginliğin kaynağı tartışmalıdır. Kimileri bunu, dünyaca tanınan banka sırlarının olmasına bağlar. Gerçektende pekçok ülkenin eski ve yeni diktatörleri, Helvetya bankalarının baş müşterileri arasındadır, Daha ileri gidenler ise Zürih'in en meşhur caddesi olan Bahnhofstrasse'nin tüm alt kısmının bankaların gizli depolarıyla dolu olduğunu söyler. Bu söylentileri başka bir yazıda ele almak üzere şimdilik bırakalım ve İsviçre'nin diğer bir övünç kaynağı olan, ordusuna dönelim.

Gerçekten de milis sistemine göre kurulmuş olan İsviçre ordusu, yıllarca çeşitli çevrelerce örnek olarak gösterildi. Profesyonel bir ordu yerine, subayların askeri görev yanında sivil görev yapabildiği, askerlerin halkın içinde savunma durumuna geçebileceği bir milis ordusu.

Tarafsızlığıyla övünen ve iki dünya savaşının dışında, daha doğrusu ortasında kalan İsviçre'de böyle bir ordu var. Ne var ki, bu model pek öyle örnek gösterilecek durumda değil.

Düşünün ki, yüksek rütbeli ordu komutanlarının çoğu, aynı zamanda büyük bankaların yönetim kurulu üyeleri veya başkanları. (Bizdekiler emekli olunca buralara giriyor) Sivil giyimleriyle parlamentoda, özellikle Hıristiyan Demokrat Partisi ve Liberal Parti gibi sağcı partilerin koltuklarında görev yapıyorlar. Buradan çıkıp şirket veya bankalarında yönetim kurulu oturumunu yönetiyorlar. Yılda otuz günde "paşa dedemin" askeri üniformasını kuşanıp, milyarlık leopard tanklarının veya F-18 savaş uçaklarının alımını onaylayıp savaşçılık oynuyorlar. Aynı zamanda kendi şirketlerine de pay çıkarmaya çalışıyorlar.

20-50 yaşları arasındaki her İsviçre vatandaşı yılda 3 haftasını askerlikle geçiriyor. Bu üç haftalık sürenin bitiminde işine dönüyor, silahını ve tüm malzemesini evine götürüyor. Arada kafayı üşütenler "demirbaş eşya" makinalıyı kapıp sokağa fırlıyor. Uyuşturucu salgınının İsviçreli gençleri sardığını herkes bildiğinden bu durum tedirginlik yaratıyor.

Tarafsızlığı, küçük ülkeleri, bankaları, Giyom Tell'i, çukulataları, milis orduları, ordu bıçakları, kısaca pekçok şeyiyle (göstermelik demokrasileriyle) de övünen sokaktaki, daha doğrusu villalarındaki ortalama İsviçreliyi son iki yıldır rahatsız eden "serseriler" çoğaldı.

Önceleri hiç kimsenin önemsemediği, sol parti taraftarı gençlerden kurulu "Ordusuz Bir İsviçre Hareketi", 111 bin 300 imzalı bir insiyatifi, yani "İsviçre halkı ordusuz bir İsviçre istiyor" insiyatifini parlamentoya sundu. Geleneğe göre, parlamentonun insiyatifi tartışıp kabul veya reddetmesi ve bir yıl sonra da halk oylaması yapılması gerekiyor. Parlamento, elektrikli bir oturumdan sonra, sağ partilerin İsviçre toplumunda görülmedik hırçınlık gösterileri ile öneriyi 13'e karşı 124 oyla reddetti. 20-30 civarında parlamenter ise çekimser kaldı. Çekimser oyların çokluğu, sağ partilerin histerik demagojilerine, "komünistler orduyu kaldırarak küçük İsviçre'mizi savunmasız bırakmak istiyor" gibi söylentilere bağlamak mümkün. Oylamadan sonra konu kapanmadı. Haziran ayı başlarında hükümet ortağı İsviçre Sosyal Demokrat Partisi "ordusuz bir İsviçre için" SDP'nin tutumunu saptayacak kongresini yaptı. Saatler süren ateşli tartışmalar sonunda SDP, 259'a karşı 641 oyla insiyatifin kabul edilmesi için oy kullanırken salondaki gözlemciler küçük dillerini yutuyordu. Hükümet ortağı, 7 kişilik İsviçre Federal Yönetimi'nde dışişleri ve ekonomi gibi iki bakanlığa sahip İsviçre Sosyal Demokrat Partisi, ordunun kaldırılmasını kabul ediyordu!.. Eski kurtlar hemen harekete geçtiler. Partinin birliği için 26 Kasım referandumunda, İsviçre Sosyal Demokrat Partisi'nin üye ve sempatizanlarını oylamada diledikleri gibi oy kullanma yönünde serbest bırakma. SDP, bununla "Ordusuz bir İsviçre" için tavır alırken, partinin birliğini sağlama kaygusu, daha da çok hükümet ortağı öteki partilerin tepkisini hafifletmek amacı güdüyordu.

Radikal Demokrat Parti, Hıristiyan Demokrat Parti, Merkez Demokrat Birliği gibi koalisyon ortağı partiler SDP'yi köşeye sıkıştırmaya, hükümet sorumluluğu almaya çağırırken, aşırı sağcı Milli Hareket Partisi kongresinde 11'e karşı 87 oyla insiyatif reddedildi. İsviçre Emek Partisi ile, Sosyalist İşçi Partisi ise insiyatifi kabul ediyorlar. 26 Kasım'da İsviçre'de sol ve sağ kamplaşması bir kez daha yaşanacak.

Gazetelerde yayınlanan kamuoyu araştırmalarına göre, "ordusuz bir Avrupa ve global barış politikası" adlı insiyatif yüzde 25 taraftar topluyor. Karşı olanların oranı ise yüzde 60 civarında. Yüzde 15 henüz kararsız. İnisiyatif taraftarı yüzde 25 oran, militarist çevreleri ürkütüyor. Referandumu kazanamasalar bile, bu kadar yüksek bir oran tutturmaları halinde ordu karşıtlığı meşru hale gelecek.

Komünistler, gazetelerinde her hafta silahlanmaya kaç para harcandığını hatırlatıyor ve bu paranın sağlık, eğitim, yaşlılık sigortasına aktarılmasını önerirken, inisiyatifin halkı etkilemesinden korkan Savunma Bakanı Caspar Villiger, orduyu modernleştirme, daha doğrusu "yağlarından arındırma" projesini kabul ettirdi. Yıllık eğitim, 3 haftadan 2 haftaya indirildi. Askerlik yaşı da 20-45 yaşları arasına düşürüldü.

Ordusuz bir İsviçre hareketini belki hayalcilikle, naiflikle suçlayabilirsiniz, gerçekçi bulmayabilirsiniz. Ama bir şey var ki tartışılmaz. İsviçre'de ordu "kutsal inek" (Hinduların), tabu olmaktan çıktı. Harcamaları denetleniyor. Ordu gözden geçiriliyor. Daha fazla şeffaflık isteniyor. Darısı bizim başımıza, demekten başka elden ne gelir? □

Yenilenme politikasında

SORUNLAR, KAZANIMLAR...

Sylwester Szafarz, Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) yayın organı Dünya Sendikal Hareketi dergisi şef editörü. Derginin Mayıs ayı sayısında, Sovyet Sendika dergisi editörlerinin çağrılısı olarak gittiği Sovyetler Birliği'ndeki izlenimlerini yazdı. Sovyetler Birliği'nde yaptığı bir dizi inceleme ve görüşmenin sonucu olan izlenimlerinin bir bölümünü yayımlıyoruz.

Geçen Şubat ayında Sovyet Sendika dergisi editörlerinin davetlisi olarak Sovyetler Birliği'ni ziyaret ettim. Bu oldukça ilginç bir ziyaret oldu.

Bu ziyaret sırasında 'perestroyka ve glasnost'un boş sözcükler veya yeni bir slogan olmayıp bir gerçeklik ve SSCB'deki politik, sosyal ve ekonomik yaşamın, onun dış siyasetinin ve uluslararası alandaki etkinliklerinin kararlı bir uygulaması olduğunu görebildim.

Benim ziyaretim, iletişim araçları aracılığıyla elde edilen enformasyona dayanarak, Sovyetler Birliği'nde yaşanan görkemli değişiklikler hakkında bir fikir edinilemeyeceğini gösterdi.

Bu sorunları ve olguları daha iyi anlayabilmek için bir kimse işçilerle, köylülerle, aydınlarla konuşmalı, sovyet ailelerini ziyaret etmeli diğer bir deyişle halkla gerçek bağlantılar kurmalıdır. Ayrıca, perestroykanın hızla atan kalbini ve özünü, bir bütün olarak sovyet devletinin, sendikaları da kapsayan değişen yükünü anlamak için ülkenin zengin kültürel yaşamını, devlet ile Rus Ortodoks Kilisesi arasındaki bugünkü ilişkileri ve pekçok diğer şeyi şahsen bilmelidir.

Ziyaretim sırasında iki ilkeye bağlı kaldım: "anlamak için öğrenmeli" ve "kendi gözlerinle görmek yüz kere dinlemekten daha iyidir."

Sosyal ve ekonomik yaşamın çeşitli yönleri

Bir bütün olarak sendikaların ve sovyet işçisinin bakış açısından ülkenin sosyal ve ekonomik yaşamının ana unsuru nedir? Perestroykanın kapsamlı görevlerinin üstesinden gelindiğinde hangi acil sorunlar çözülmüş olacaktır.

Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi ile başlayalım: Sekreter K.Turyssov sosyal ve ekonomik temel sorunlardan sorumlu. Bakanlıklar ve SSCB departmanlarıyla ilişkileri var. Çok iyi bilgilenmiş. Onunla konuşmam bana sendikaların en acil güncel ödevlerinin açık bir tablosunu verdi: Bugün içinde bulunulan durum pek parlak değil.

Merkez Konseyi'ne göre, özlü niteliksel değişimlerin boy vermesi, iki ya da üç yıldan önce beklenmemelidir. Böyle bir durum gerçekte sendikaların "çalışanların çıkarlarını koruma işlevinin sağlamlaştırılmasını zorunlu kılıyor: Onların temel kaygıları nelerdir? Ekonomideki denge eksikliği, 35 milyar rublelik bütçe açığı, belirli malların eksikliğiyle istikrarsızlaşan piyasalar, üst yapının yeniden yapılanması ve "tabandaki perestroyka", ücret artışlarının oranı ve üretkenlik arasındaki uçurum ve benzerleri.

K.Turyssov, tabandaki perestroykanın, zaman zaman üretimi artırmanın demokratik araçlarını kullanmakta liderlerin yetersizliği ve diğer olumsuz fenomenlerce engellendiğini, fiyat politikalarının ve fiyat reformunun yeni bir ekonomik işleyiş koşullarında özellikle zor bir sorun olduğunu anlattı.

Sendikalar Merkez Konseyi, yüzde 50'sini eski emeklilerin ve emek kahramanlarının (savaş kahramanı, gazi) oluşturduğu en düşük sosyal ödeme kategorilerinin sorun ve ihtiyaçlarına artan bir dikkatle eğiliyor. SSCB'de en az sosyal yardım ödenmesi 75 rubledir (ortalama maaş 200 ruble civarındadır). Sendikalar, devlet bütçesinden tüketim fonlarının payının artırılması için Planlama Komitesi'ne karşı inatçı ve her yönüyle başarılı bir mücadele sürdürüyorlar. Zaman zaman sendika komitesiyle işçi konseyleri arasında ihtilaflar patlak veriyor.

Merkez Konseyi'nde sovyet sendikalarının bugünkü etkinlikleri, onların ödevleri ve uğraşları konusunda edindiğim bütün bilgiler Moldavya Cumhuriyeti'nde ziyaret ettiğim işletmeler, kolhozlar, araştırma enstitüleri ve yayın bürolarında uygulanıyor.

Cumhuriyetteki sendikal yaşamın önemli bir özelliği, işyerlerinde, işçiler arasında sendika komitelerinin etkinliğinin giderek daha büyük bir rol oynaması. Bu onlara cesaret veriyor. Moldavyalı arkadaşlar bana sendikal etkinliklerin giderek geçmişin karakteristik tantanasından ve biçimselliğinden kurtulduğunu anlattılar.

Moldavya sendikaları konut yapımı, halk sağlığı ve çevre koruma gibi faaliyetlerin yanında, bütün cumhuriyet ölçeğiyle ilgili kapsamlı programlarının yürütülmesine aktif olarak katılıyorlar. Konuştuğum herkes hemen tam bir ittifakla sendikaların cumhuriyetin her yerinde idarenin tamamiyle yetkin bir partneri olduğunu ve onların işletme yöneticilerinin vesayetini ortadan kaldırdığını ifade ediyordu. Apaçık ki bu, Moldavya'nın sosyal ve ekonomik yaşımında sendika üyelerinin ve görevlilerinin rolünü artırmaktadır.

Konuşmalarımız sırasında Moldavyalı arkadaşlar önceleri "netameli" sayılan sendikal yaşamla ilgili bir dizi sorun ortaya attılar. Örneğin grev sorununu ele alalım: Ülkelerinde grevlerin yapılmakta olduğu gerçeğini saklamıyorlar.

Haklı taleplere karşın, gerekli önlemleri zamanında almadıkları için belirli anlaşmazlıklardan, askıdaki sorunlardan ve duyulan hoşnutsuzluktan bazan sendikaların sorumlu olduğu anlaşılıyor.

▶ *Perestroyka sovyet işçilerinin yaşamında iyileşmelere yol açarken, grevlerin nedenlerini de büsbütün ortadan kaldırabilmiş değil.*

Zıl otomobil fabrikasında perestroyka

Ünlü Zıl otomobil fabrikasının sendikacıları arasında kendimizi geçmişin, şimdinin ve geleceğin kesişme noktasında hissettik. Yoldaşlar Zıl işçilerinin faşizme ve militarizme karşı kazanılan zafere katkıları, fabrikanın şimdiki gelişimi, sendikanın çalışmaları ve beklentileri hakkında ayrıntılı bilgi verdiler. Zıl'ın bir "sovyet saati" gibi işleyen güçlü bir fabrika olduğu anlaşılıyor. (Eskiden bir "İsveç saati gibi" sözü kullanılırdı.)

Sonuç olarak, Zıl işçileri arasında sendikal faaliyetlerde büyük sorunlar yok. Dördü Moskova'da kurulu olan, Sovyetler Birliği'ndeki 15 fabrikada, 120 bin Zıl işçisinin olduğu vurgulanmalıdır. İşgücünün yüzde 54'ü kadın, çalışanların yüzde 99.8'i sendikalı, yaş ortalaması 34. Yıllık üretim değeri 2 milyar ruble dolayında.

Zıl, aralarında mali özerklik ve öz-finansmanın da bulunduğu perestroyka ilkelerinin uygulanmasının özgün bir örneği. Emek verimliliği artışı yüzde 6, ücret artışı yüzde 4.6'yı buluyorlar. (Ortalama ücret 234 ruble.)

Zıl sendika komitesi, robot kullanımı, sözleşmeli çalışma, işçi konseyleri, konut yapımı gibi konular üzerinde epeyce çaba harcıyor.

Tiraspol'un işçileri arasında

Şimdi de **Tiraspol** pamuklu kombinesindeki durumu anlatmak istiyorum. Fabrika, 1980'de düşük üretim yüzünden hemen hemen iflas etmişti. Beş yıl da 7 milyon ruble zarar edilmişti. Çalışmadaki zaman kaybı epeyce fazlaydı. Son beş yıl içinde iyileştirme yolunda önemli niteliksel değişiklikler gerçekleşiyor.

Beş yılda emek üretkenliği yüzde 130 kadar arttı! Ortalama ücret 265 ruble, fakat bir ustabaşı yardımcısı 500 rubleye kadar alabiliyor. Pamuklu fabrikalarının yıllık üretimi 145 milyon metre kare. Kalitenin yükseltilmesi, sosyal programın yürütülmesi, 16 milyon rublelik dışsatım kombinedeki temel hedefler arasında.

Kombinedeki sendikal birim, seri konut yapımını, bürokrasiye karşı mücadeleyi, kalitenin artırılmasını yönlendirmenin yanında işçi konseylerinin etkinliklerine yardımda bulunuyor. Tiraspol'de sendikal çalışma "girişkenlik artık ayıp değil" sloganıyla başarılı oldu.

Sendikal hareketin teorik yönleri

Sovyetler Birliği'nde yayınlanan bilimsel ve politik makaleler sendikal hareketin bazı "kritik fenomenlerine" ışık tutmayı her zaman beceremiyor. Pekçoğu perestroykada sendikaların artan rolünden, sendikal hareketin kendi içinde perestroykayı uygulama ihtiyacından, bazı "geleneksel işlevlerin" ortadan kaldırılmasından, sendika görevlilerinin değiştirilmesinden söz ediyorlar.

Sonuç olarak Sovyetler Birliği'nde sendikal faaliyetlerin en canlı ve hareketli durumda olduğunu ve sendikaların rollerinin ve toplumsal işlevlerinin yükseldiğini söylemek istiyorum. Bu çok olumlu ve cesaret veren bir olgudur. Ayrıca Sovyet sendikaları, işçilerin çıkarları, perestroykanın zaferi, uluslararası dayanışma ve 21. yüzyılın eşiğinde bütün dünyadaki sendikaların birliği uğruna daha verimli bir savaşım yürütmek için perestroyka ve açıklığın sağladığı yeni olanaklar ve tarihsel fırsatlardan gereğince yararlanmak için üstesinden gelmeleri gereken zorlukların çok iyi farkındadırlar. □

''Kitap Yakma'' eyleminden Başbakanlığı mahkûm ettiren Süleyman Ege

"DAVA AÇMA HAKKINI KULLANMAK, NEYSE Kİ SIKIYÖNETİMİN İZNİNE BAĞLI DEĞİL"

Bu davanın esastan kazanılmış olması, Türkiye'de demokrasinin ve hukuk devletinin yol alabilmesine önemli bir katkı sağlayacaktır. Gelecek kuşaklara uzanacak tarihsel değeri olan bir karardır bu.

■ **Atilâ Aşut**

Bilim ve Sosyalizm Yayınları'nın bütün kitaplarına 1982 Ağustos'unda, Ankara Sıkıyönetim Komutanı'nın emriyle el kondu. Kamyonlarla Mamak'a taşınan kitaplar, orada üç yıl kilit altında tutuldu. 28 Mayıs 1985'te, yani Ankara'dan sıkıyönetimin kaldırılacağı tarihin belirlenmesinden hemen iki gün sonra, Ankara Sıkıyönetim Komutanı, bu kitapların ''imha edilmesini'' emretti. Bilim ve Sosyalizm Yayınları'nın 7 kamyon dolusu 133 bin 607 kitabı, 3 Haziran 1985'te Mamak'taki Sıkıyönetim Askeri Karargahı'nda yakılarak yok edildi.

Bilim ve Sosyalizm Yayınları sahibi **Süleyman Ege**, sıkıyönetimin eylemlerinden sorumlu Başbakanlık aleyhine, idare mahkemesinde tazminat davası açtı. Dört yıla yakın süren dava, 27 Haziran 1989'da sonuçlandı. Ankara 5. İdare Mahkemesi, oybirliğiyle aldığı kararla, Başbakanlığı 35 milyon lira tazminat ödemeye mahkûm etti.

Büyük bir hukuk savaşımı veren Süleyman Ege ile konuştuk.

— 12 Eylül sonrası yaratılan kitap düşmanlığı biliniyor. Birçok yurttaşımızın kitap yüzünden başı derde girdi. Ne var ki, sizin başınıza gelenler, nicelik ve nitelik yönünden çok farklı. Satışı serbest 133 bin 607 kitabınıza sıkıyönetimce el konulması hangi gerekçeye dayanıyordu?

Ege: Türkiye'de kitap düşmanlığı, yalnızca 12 Eylül sonrası karşılaştığımız bir olgu değil. Bu hep vardı. Az-çok demokratik açılımların yaşandığı kısa zaman dilimlerinde görece hafifler gibi olmuşsa da bu düşmanlık, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen soğuk savaş döneminden günümüze, Amerikan emperyalizminin ihraç malı antikomünizmin şiddetli bir eylemi olarak hep süregelmiştir. Ceza Yasası'nın 141 ve 142. maddeleri, bu düşmanlığın başlıca silahıdır. Her demokrat, yurtsever, bu düşmanlığın hedefidir. Yıllar yılı ülkeyi kasıp kavuran bu düşmanlıktan ben de nasibime düşeni aldım: 12 Mart rejiminde 4 kitaptan 30 yıl hapis ve 16 yıl sürgün mahkûmiyeti, 12 Eylül rejiminde 133 bin kitabımın yakılması...

Kitaplarıma el konulmasının yazıya dökülmüş bir gerekçesi yok. Zaten olamazdı da. ''Sıkıyönetim Yasası'nın 3/c maddesi gereğince'' deyip noktayı koymuşlar. Sen artık, mahkemelerce aklanmış kitapların bu madde ile ilgisi olmadığını anlat!

▶ *Süleyman Ege: ''Kitap düşmanlığının tek bir gerekçesi vardır: Kitap!''*

Yargı kararının üstüne, yasanın ya da idari kararın konulamayacağı anlat! Kitap düşmanlığının tek bir gerekçesi vardır: **Kitap!** Yani, insanlığın evrensel ürünü bilim ve kültür...

— Kitaplarınıza el konuş biçimini biraz anlatır mısınız?

Ege: Emniyet Siyasi Şube görevlileri, Komutanlığın emriyle 28 Ağustos 1982 günü yayınevimi boşaltma eylemine giriştiler. Daha önce Sıkıyönetim Komutanlığına başvurarak, yasakladığı kitaplarımın hepsinin yargı organlarınca aklanmış kitaplar olduğunu belgeleriyle açıklamış, yasaklamanın kaldırılmasını istemiştim. Bu başvuru, aynı zamanda basında tam metin yer almıştı. Görevli ekibi uyarmaya çalıştım: **''Giderilmesi güç bir yanlışlık yapılmasın. Komutanlığa başvurumun incelenmesini, sonucuna göre hareket edilmesini bekleyemez misiniz?''**

Komutan **''önce kitaplar gelsin, dilekçesini sonra inceleriz''** buyurmuş.

Günaşırı geldiler. 28 Ağustos'tan 9 Eylül'e kadar 13 gün boyunca yayınevimin bütün kitaplarını kamyonlara yükleyip götürdüler. 7 kamyon dolusu, 133 bin 607 kitap...

Kitaplarımı önce tutanaksız götürmek istiyorlardı. Sonra tutanakla teslim almayı kabul ettiler. Niye böyle oldu? Bu, tüm davayı belirleyen önemli bir noktadır. Ayrıntısını anlatmak şimdi gereksiz.

— Siz bu davayı açmadan Cumhurbaşkanlığı'na, ''Türkiye'de mahkemeler gerçekten var mıdır, yok mudur? Mahkemeler varsa, bunların kararları geçerli midir, değil midir?'' sorusunu içeren bir başvuruda bulundunuz. O başvuruya yanıt alabildiniz mi?

Ege: Hayır. Bir yanıt geleceğini beklemiyordum zaten.

— Sanırım sonra da Başbakanlığa başvurdunuz...

Ege: Sıkıyönetimin eylemlerinden sorumlu idare olarak Başbakanlığa -imha edilen kitaplarımın bedelini ödemesi için- başvurdum. O da sustu.

— Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan kitapların imhasına ilişkin belgeleri birkaç kez istediniz, ancak ''dava açma hakkınız bulunmadığı'' gerekçesiyle bu istemleriniz karşılanmadı. Peki, dava yolu sonra nasıl açılabildi?

Ege: Dava açma hakkını kullanmak neyse ki, sıkıyönetimin iznine bağlı değil. Sıkıyönetimin bu tutumu, 133 bin kitabı yakarken nasıl bir hukuk anlayışıyla hareket ettiğini göstermesi açısından ilginçtir. **''Ne yaparsak yanımıza kalır''** diyen bir tutum. Ama gene de kitapların sahibine haber vermeden gizlice yapılan bir iş... Demek ki, bu haksız eylemde pek de o kadar rahat oldukları söylenemez.

— İdare mahkemesi, sizin 115 milyon liralık maddî ödence isteminizi 35 milyon lira olarak karara bağladı. 25 milyon liralık manevî ödence isteminizi ise ''Fiziksel kıymet ve yeteneklerinde bir eksilme ve manevi bir elem ve ızdırap söz konusu olmadığı'' gerekçesiyle reddetti. Hükmedilen ve ödenmeyen ödence konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ege: Hükmedilen 35 milyon liralık maddi tazminat, kitapların 1982 Ağustos'undaki fiyatları üzerinden hesaplanmış. O zaman kitapların forma fiyatı 20 liraydı. Şimdi 500 lira, yani 25 katı. 1982'deki 35 milyon lira değerindeki kitap, 25 katıyla şimdi 875 milyon liradır. Öte yandan, manevi tazminat istemini reddederken, Sayın Mahkeme'nin ileri sürdüğü gerekçeyi bir **iltifat** kabul ediyorum. Ama hemen belirteyim: Bu savaşımı sürdürürken temel amacım davayı esastan kazanmaktı. Bu amaca ulaşılmıştır.

— Davanın bundan sonraki gelişimi nasıl bir yol izleyecek?

Ege: Sanırım, Başbakanlık temyiz hakkını kullanacaktır. Biz de zararın saptanması ve hükmedilen tazminat miktarının arttırılması açısından temyiz yoluna gideceğiz.

— 7 yıldan beri sürdürdüğünüz hukuk savaşımını esasta kazanmış olmanızın tarihsel-toplumsal açıdan önemi nedir? Bu davanın sonucu, 12 Eylül döneminde çeşitli biçimlerde zarar görmüş başka kişiler için de ''emsal'' oluşturacak nitelikte midir?

Ege: Bu davanın esastan kazanılmış olması, kuşkusuz önemli bir olaydır. İdare mahkemesinin kararı, Türkiye'de demokrasinin ve hukuk devletinin yol alabilmesinde önemli bir katkı sağlamış, haksızlığa uğramış nice insanımız için kurtarıcı bir örnek oluşturmuştur. Kişinin uğradığı zararı gidermenin çok ötesinde, gelecek kuşaklara uzanacak tarihsel değeri olan bir karardır bu. Avukatlarım Sayın **Halit Çelenk** ve **Üstün Günsan**'la birlikte, biz bu sonucun alınmasında emeği geçmiş insanlar olarak mutluluk duyuyoruz. □

---

9 Temmuz 1989 gününden beri

GRUP YORUM'UN ELEMANLARI GÖZALTINDA

İskenderun, Adana ve Mersin'de konserler vermek üzere güneye giden **Grup Yorum** elemanları 9 Temmuz tarihinden bu yana gözaltında tutuluyor.

8 Temmuz günü Adana'daki konserlerini tamamladıktan sonra, **Likat-İş Sendikası** tarafından düzenlenen ''Grup Yorum Konseri''ne katılmak üzere Mersin'e geçen Grup Yorum konserin başlamasına üç saat kala 20 izleyiciyle birlikte gözaltına alındı. Gecenin yasal işlemlerinin tamamlanmadığını öne sürerek konseri iptal ettiklerini söyleyen Mersin Emniyet Yetkilileri, Grup Yorum'un yasaklama kararını protesto etmek için, izleyicilerin toplandığı konser salonu önünde bazı parçalarını seslendirmesi üzerine, izleyicilere saldırdı. Yirmiyi aşkın izleyici ile birlikte, Grup Yorum'un dokuz elemanı zorla polis otolarına bindirilerek Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüler.

Daha önce de çeşitli kereler gözaltına alınan ve konserlerini gerçekleştirmek için keyfi yasaklamalarla karşı karşıya kalan Grup Yorum elemanlarının serbest bırakılması için demokratik kitle örgütleri ve siyasal parti yöneticileri kampanya başlattılar. □

Dikili Kültür ve Sanat Festivali 24-30 Temmuz

DEMOKRASİ YOLUNDA DÖRDÜNCÜ YIL

Yok edilmeye çalışılan temel hak ve özgürlüklerimize sahip çıkılmalıdır. Baldır bacak festivalleri yerine, ülke sorunlarına yönelerek, festivallere demokratik bir anlayış getirilmelidir.

Bu yıl dördüncüsü yapılan Dikili Kültür ve Sanat Festivali (24-30 Temmuz 1989), yalnızca Dikili ve çevresi ile sınırlı kalmayıp, ülkemiz için önemli bir kültür etkinliği haline geldi. Festivali düzenleyen Dikili Belediyesi adına, Belediye Başkanı **Osman Özgüven**'le arkadaşımız **Sinan Şanlıer** konuştu.

— Festivalin tarihçesinden kısaca söz eder misiniz?

Özgüven: Dikili Festivali ilk kez 1985 yılında, o yılın Gençlik Yılı olması nedeniyle "Gençlik Festivali" adıyla yapıldı. Olağanüstü koşulların devam ettiği bir dönemde Kaymakamlığın üstlendiği Gençlik Yılı'nda çeşitli baskılar nedeniyle gençlik sorunlarına yönelik bir şeyler yapılamadı. Ama Dikili festivallerinin başlangıç yılı olması nedeniyle önem taşıyor.

Daha sonraki yıllarda, Belediyemizin öncülüğündeki Kültür ve Sanat Festivalleri demokrasi yolunda ülke aydınlarına önemli bir platform oluşturdu.

Bu yıl demokrasi yolunda dördüncü yılımızı tamamlarken, festivallerin başka yörelere taşınarak ülke düzeyinde demokrasimize önemli katkıları olmuştur.

— Dikili Kültür ve Sanat Festivali'nin amaçlarından söz eder misiniz?

Özgüven: 12 Eylül sonrası yozlaştırılmaya çalışılan öz kültürümüze yönelik baskılara karşı çıkılması gerekliliğine inanıyorum. Bu bağlamda yok edilmeye çalışılan temel hak ve özgürlüklerimize sahip çıkılmalıdır. Baldır bacak festivalleri yerine, ülke sorunlarına yönelerek, festivallere demokratik bir anlayış getirilmelidir.

Bu anlayışla son zamanlarda oldukça gelişen ve büyüyen kültür ve sanat etkinliklerini görüyoruz.

— Bu yıl festival programınızda neler var?

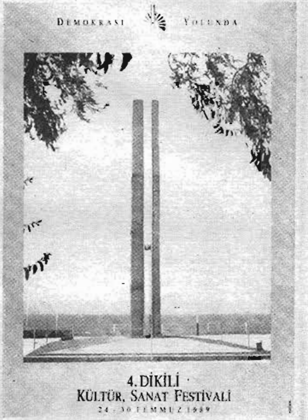
Özgüven: 1989 yılı demokrasi açısından oldukça önemli bir yıl oldu. İşçi hareketleri, Demokrasi Kurultayı önemli olaylardı. Festival programımız da "Demokrasi Yolunda 4.Yıl" olarak belirlendi. Paneller, söyleşiler, açık oturumlar, siyasi parti liderlerinin konferansları, Kıbrıs sorunu, Türk-Yunan dostluğu ve halk geceleri ile oldukça güçlü bir Barış Şenliği yaşayacağız.

— Yurt içinde ve dışında festivalin yankılarını gözleyebildiniz mi?

Özgüven: Festivalimizin yurt içinde ve dışında oldukça büyük yankıları oluyor. Yurt içinden ve dışından büyük oranda festivale katılım istekleri var. Herkese yer vermeye özen gösteriyoruz. Ancak altyapımızın elverdiği ölçülerde sınırlı kalıyoruz tabii.

— Bu yılki festival için "Demokrasi Yolunda 4.Yıl" diyorsunuz. Yerel yönetimlerin demokrasiye katkısı festivaller dışında nasıl olabilir?

Özgüven: Yerel yönetimler yerel birer hükümettir. Demokrasinin mihenk taşıdır. Olmazsa olmaz koşuldur. Halk demokrasiyi ancak belediyelerde yudum yudum tadıyor, yaşıyor. Demokrasi belediyelerde başlıyor. Belediyelerin demokratik olgusu geliştiği ölçüde ülkemizde demokrasi de yerleşecek ve gelişecek.□

Dikili Festivali'nin Programı

DEMOKRASİ, BARIŞ VE DOSTLUK GÜNLERİ

Festival'da siyasi parti liderlerinin konuşmaları, sergiler, müzik dinletileri, söyleşi ve panellerin yanı sıra bir de Çocuk Şenliği var.

Zülfü Livaneli 25 Temmuz'da Dayanışma Konseri veriyor.

24-30 Temmuz 1989 tarihleri arasında gerçekleşecek 4. Dikili Kültür ve Sanat Festivali'nin programı bu yıl da diğer yıllarda olduğu gibi oldukça yüklü.

24 Temmuz Pazartesi günü festivalde bulunan konukların katılımıyla gerçekleşecek **Barış Yürüyüşü** ile başlayacak olan festivalde, Açılış konuşmalarını Dikili Belediye Başkanı **Osman Özgüven**, Dikili Kaymakamı **Hayati Soylu** ve İzmir Valisi **Nevzat Ayaz** yapacaklar.

Bu yıl Dikili Festivali'nde siyasi parti başkanları da konuşmalar yapacaklar. 24 Temmuz pazartesi günü SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, 25 Temmuz salı günü SP Genel Başkanı **Ferit İlsever**, 27 Temmuz perşembe günü DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel** ve 27 Temmuz cuma günü de RP Genel Başkanı **Necmettin Erbakan** Çamlaraltı'nda Dikililere seslenecekler.

"Demokrasi Yolunda 4.Yıl" sloganıyla düzenlenen festivalin ağırlıklı konularından biri de çocuklar.

27 Temmuz'de düzenlenecek gecede Sadı Gürbüz de bir dinleti sunacak.

Festival programı içinde ayrıca bir de "Çocuk Şenliği Programı" var. Bu program çerçevesinde "Çocuk Hakları Bildirgesi" konulu panelin yanı sıra, çocuk oyunları, şarkıları, gösterileri, "çocuk yazını" konulu sohbet toplantısı düzenlenecek.

Dikili Festivali, aynı zamanda bir dostluk ve barış festivali de. Festivalin bu mesajı her yıl dalga dalga yayılarak karşı kıyıya ulaşıyor. Bu yıl da yunanlı konukları var Dikili'nin. Ekonomis **Panos Trigaziz** ve milletvekili **Stratiz Karakas** 30 Temmuz pazar günü düzenlenecek "Ege'de Barış İçin Halklarla Elele" konulu panelde konuşacaklar. "Türk-Yunan Dostluk Sergisi" de festival süresince izlenebilecek ve sergiye yunanlı bir fotoğraf sanatçısı da katılacak.

Festival süresince düzenlenecek panellerin konuları ise şunlar: **Demokratikleşme Sürecinde Tarımın Önemi ve Yeri** (25 Temmuz), **Kadın Örgütlenmesi Perspektifi ve Gündemi** (25 Temmuz), **Öğretmen Örgütlenmesi ve Eğitim Sorunları** (26 Temmuz), **Kıbrıs Politikası** (26 Temmuz), **Çalışma Yaşamının Demokratikleştirilmesi, Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü** (27 Temmuz), **Politik Göçmenler ve Göçmen İşçiler** (28 Temmuz), **İnsan Hakları Demokrasi ve Yerel Yönetimler** (29 Temmuz), **Akdeniz'de Barış Politikası ve Kıbrıs** (29 Temmuz), **Meslek Örgütleri Yerel Yönetimler ve Demokrasi** (30 Temmuz).

Veli Aksoy, Yakup Kepenek, Demet Işık, Sevgi Özel, Erdal Atabek, Oktay Ekinci, Oğuz Soydan ise, kendi alanlarında tek kişilik konuşmalar yapacak, izleyicilerin sorularını yanıtlayacaklar.

Resim, karikatür, fotoğraf, el sanatları sergi etkinliklerinin, pekçok sanatçının katılacağı konser, müzik dinletisinin yanı sıra, Festival'de iki de film söyleşisi var. Yönetmen **Ömer Kavur**'un "Gece Yolculuğu" film söyleşisi ve **Atıf Yılmaz**'la, **Mehmet Tali Öngören**'in katılacağı "Yılmaz Güney Sineması" söyleşisi.□

Halk Eğitim Merkezi için

ÜMRANİYE HALKI DAHA NE KADAR BEKLEYECEK?

İlk girişimlerinden sonuç alamayan Ümraniye'li gençler bu defa 1000 imzalı yeni bir dilekçeyle Valiliğe gitmeye karar verdiler. Valiliğe giderken ailelerini ve basını da yanlarına aldılar.

Ümraniye, İstanbul'un nüfusu 200 bini aşmış ilçelerinden birisidir. Bu 200 bin nüfusun büyük çoğunluğu gecekondularda oturur. İstanbul'un öteki gecekondu bölgelerinde olduğu gibi Ümraniye'de de kültür kurumları yok denecek kadar az. Halk ve özellikle gençler zamanlarını kahvehane, birahane vb. yerlerde geçiriyorlar. Bu durumdan hoşnut olmayan Ümraniye'li gençler; boş zamanlarını yararlı etkinliklere dönüştürmek için 1987 yılında Halk Eğitim Merkezi açmak amacıyla bir araya geldiler.

İlk olarak, Halk Eğitim Merkezi açılmasını isteyen bir dilekçeyi imzaya açtılar. Tek tek evleri, esnafları dolaşarak 500'ü aşkın imza toplayan gençler; bu dilekçeyle Üsküdar Kaymakamlığı'na başvurdular. Üsküdar Kaymakamı'nın gençlere verdiği yanıt ilginçti:

"Toplu halde imza toplamak suçtur. Ayrıca Ümraniye ilçe olmadan Halk Eğitim Merkezi kurulamaz. Ama isterseniz kurslar düzenleyebilirsiniz".

Oysa bir semtte Halk Eğitim Merkezi açılabilmesi için ilçe olması gerekmiyordu. Örneğin Bostancı ve Gültepe semtleri ilçe olmadıkları halde Halk Eğitim Merkezlerine sahip bulunuyorlardı.

Valiliği ziyaret eden Ümraniyeliler, aldıkları sözün yerine gelmediğini gördüler.

Bu engelleme karşısında gençler iyimserliklerini yitirmediler. Halk Eğitim Merkezi açılmasa bile kursların başlamasıda olumluydu. Tıpkı Kaymakam'ın söylediği gibi ayrı ayrı dilekçelerle halkoyunları, halıcılık, yabancı dil, muhasebe, çiçek ve elektronik kursları açılması için başvurularını yaptılar. Aynı günlerde Kaymakam'la görüşen Ümraniye'nin 9 muhtarı Halk Eğitim Merkezi'nin açılması gerektiğini bir kez daha bildiriyorlardı. Sonuçta ne Halk Eğitim Merkezi kuruldu, ne de kurslar başladı.

İlk girişimlerinden sonuç alamayan Ümraniye'li gençler bu defa 1000 imzalı yeni bir dilekçeyle Valiliğe gitmeye karar verdiler. Valiliğe giderken ailelerini ve basını da yanlarına aldılar. O zamanın İstanbul Valisi Nevzat Ayaz Ümraniye'lileri kabul etti. Konuşmanın sonunda Vali, Ümraniye'lilerin taleplerini haklı bularak, 18 Eylül 1987 de Halk Eğitim Merkezi'nin açılacağı sözünü verdi. Valinin bu sözleri 15 Temmuz 1987 Tarihli **Hürriyet, Türkiye, Cumhuriyet** gazetelerinde de yer aldı.

18 Eylül geldiğinde henüz Halk Eğitim Merkezi açılmamıştı. Ümraniye'liler, belki bir takım teknik nedenlerle gecikme olmuştur diyerek beklemeye devam ettiler. Ama aylar geçti ve hiç bir gelişme olmadı. Bunun üzerine İstanbul valiliğine yeni bir dilekçe ile başvurarak taleplerini yinelediler. Aynı günlerde bir basın açıklaması hazırlayarak, kamuoyunu olaydan haberdar ettiler.

Aradan tam iki yıl geçti. Ümraniye ilçe oldu ama Halk Eğitim Merkezi hâlâ açılamadı. Olumlu gelişmeler yok değil. Ümraniye'li gençlerin yeni Belediye Başkanı Şinasi Öktem'den öğrendiklerine göre Halk Eğitim Merkezi için belediyeden yer talebinde bulunulmuş. Ancak Halk Eğitim Merkezi yetkilileri Ümraniye için bir yönetici seçmekte güçlük çekiyorlarmış. Umarız bu yönetici seçme işi de 2 yıl sürmez.

Görüştüğümüz Ümraniye'li gençler, "Bu işin peşini bırakmayacağız, 2 yıl boyunca sürdürdüğümüz çabaların sonuç almasını sağlayacağız" diyorlar. Ve ekliyorlar:

"Kültür Bakanı'na, İstanbul Valisi'ne, Halk Eğitim Merkezi Müdürüne ve ilgili tüm yetkililere sormak istiyoruz; siz gençlerin kahve köşelerinde, birahanelerde kötü alışkanlıklar kazanmasından mı yanasınız? Yoksa gençlerin kültür, beceri sahibi olması, zihinsel, bedensel yeteneklerini geliştirmelerinden yana mı?" □

MSÜ Geleneksel Park Sergisi'nin 7.si açıldı

HEYKEL SEVER MİSİNİZ?

Bu günlerde yolunuz Fındıklı Parkı'na düşerse, ağaçların arasından ansızın karşımıza çıkıveren heykeller sizi şaşırtmasın. Bu heykeller parkın hemen yanındaki **Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi** öğrencilerinin bu yılki ürünleri. 1983'ten bu yana öğrenciler her yıl heykellerini bu parkta sergiliyorlar. 7 Temmuz'da açılan sergi, parka gelen halk tarafından ilgiyle izleniyor.

Ülkemizde sanatın halka taşınmasında olumlu örneklerden olan bu serginin yaratıcılarıyla okullarındaki atölyede söyleştik. İlk sorumuzu MSÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü Yardımcı Doçentlerinden **Ferit Özşen**'e yöneltiyoruz.

— Park sergisi açma düşüncesi nasıl oluştu?

— Park sergisi öğrencilerimizin önerileriyle gerçekleşti. Yurtdışında yaptığımız çalışmalarda, örneğin Almanya, Avusturya, Yugoslavya da benzer sergiler görmüştük. Bunları öğrencilere anlattığımızda, neden biz de düzenlemiyoruz, dediler. Sergi düşüncesi böyle ortaya çıktı. İlk sergimizi 7 yıl önce açmıştık, bu güne kadar hiç ara vermedik. Artık park sergisi gelenekselleşti.

— Bu heykellerden öğrenciler not alıyorlar mı?

Heykeller halkın yanısıra yabancı turistlerin de ilgisini çekiyor.

— Evet, bu heykeller sene sonu sınavları çerçevesinde hazırlanıyor. Öğrenciler yaptıkları ürünlerden not alıyorlar. Bu yılki çalışmalara 26 öğrenci katıldı. Öğrenciler yaptıkları çalışmalarda tümüyle özgürlerdi. İstedikleri konuyu seçtiler, istedikleri gibi çalıştılar. Biz, öğretim üyeleri onlara yalnızca teknik yardımlarda bulunduk.

Bence bu sergilerin asıl büyük önemi, genç bir sanatçı olarak öğrencilerin ürünlerini ilk kez halka sunuyor olmasıdır. Bu onların ileride kendi başlarına uçmalarını kolaylaştıracak.

— Sergiye halkın ilgisi nasıl?

— Halk sergiyi olumlu karşılıyor. Bu semtte serginin açılmasını sabırsızlıkla bekleyen insanlar bile var. Artık halk heykelleri put olarak düşünmüyor. Geçen yıl Hollanda TV'u sergimize yer vermişti, bu yıl TRT'de oldukça geniş bir yer ayırdı.

Serginin bir festival havası içinde açıldığını söyleyen öğrenciler, öğretim üyeleriyle aralarında sıcak bir dayanışmanın doğduğunu belirttiler. Yetkililerin ilgisizliğinden yakınan öğrencilerden **Fethiye Sözalan** şunları söyledi:

"Ne yazık ki yetkililerden gerekli ilgiyi görmüyoruz. Heykellerin malzemeleri bile bir özel firmayla, öğrencilerin cebinden karşılandı. YÖK'ün bu alanla ilgili bir fonu olması gerekmiyor mu? Sergiyi açmadan parkı biz temizledik. Heykellerimizi koruyacak bir bekçi bile vermediler. Küçük çocuklar heykellerin üzerine çıkıyor. Hiç değilse Belediye bize yardımcı olamaz mı? Yetkililerin finans sorunun çözümüne ve ürünlerimizin korunmasında bize yardımcı olmalarını bekliyoruz."

Öğrencilere başarılar diledikten sonra fotoğraf çekmek için parka giriyoruz. Parkta heykellerin çevresinde çocuklar oynuyor, anneleri heykellere bakıp yorumlamaya çalışıyorlar. Dört kişilik bir turist grubu resim çekiyor. O sırada yanımıza genç biri çocuk sokuluyor.

"— Gazeteci misiniz abi?" diye soruyor.

Evet, diyoruz ve biz başlıyoruz soruya:

— Burada mı çalışıyorsun?

— "Çay ocağında çalışıyorum abi -eliyle parkın köşesindeki seyyar çay ocağını gösteriyor- Adım Kultüp Çelik.

— Sergiye ilgi nasıl Kultüp?

— Halk ilgileniyor ama anlamıyorlar abi. Ama turistler öyle bir inceliyorlar ki hayran kalırsın.

— Peki sen beğeniyor musun heykelleri?

— Beğenmem mi abi? Bu heykelleri ben bekliyorum hep. □

Üç ay sonra yeni genel müdür belli oldu

TRT'DE NELER OLUYOR DAHA DA NELER OLACAK

Şimdilerde TRT'ciler acaip bir bekleyiş içinde. Kimileri, hangi kızak makamına savrulup atılacağının tedirginliğini yaşarken, daha önceleri buralara şutlanmış olanlar da yeniden önemli bir yerlere gelebilmenin umudunu büyütüyor içinde.

Adımlar (Ankara)-Önceleri hepsi de aynı şeyi söyler, çalışanlara güvence vermeye çalışırlar. Sonra da bu sözleri unutup başlarlar tırpan atmaya. Ne var ki, artık ülkemizin her kurum ve kuruluşunda insanlar bunlara alışmıştır da, verilen güvencelere inanıp rahatlamazlar. Rahatlamazlar ve sonunda hayal kırıklığına uğramazlar.

TRT'den sözedeceğiz. 25 yılda onuncu Genel Müdür dönemine başlayan TRT'den. Aslında konumuz bu on Genel Müdür içinde en hızlı çıkan **Kerim Aydın Erdem.** Bir buçuk ayı aşkın bekleyiş dönemin sırasında, tüm adayların "olacak olmayacak" diye papatya pardon, baş papatya falına baktığı günlerde, öteki iki adayı, **Danyal Gürdal** ve **Nedlim Tekin**'i beklenmedik bir atakla sollayıp geçen Kerim Aydın Erdem, Genel Müdür atandığı gün verdiği demeçte bu alışılmış güvenceyi veriyordu.

"Kurum çalışanlarının hemen hepsi arkadaşımdır. Benim atanmamdan kimsenin tedirginlik duymasına gerek yoktur."

Doğaldır ki, bu sözlere bazı acemilerle, yeni yetmeler dışında hiç kimse inanmadı. Ama yine de hiç kimse, bu sözlerin çok çok kısa bir sürede unutulacağını aklına getirmedi. Erdem, makamına gelip, oturduğu koltuğa bedeninin sıcaklığını bile geçirmeden dört Haberciyi görevden aldı. Haber Dairesi Başkan Yardımcısı **Ali Kırca, Haber** Müdürü **Baki Şehirlioğlu, TV.II.** Kanal Haber Sorumlusu **Cevat Taylan** ve İstanbul Haber Müdürü **Doğan Yıldız**, Erdem'in hışmına uğrayan ilk kişiler oldu. İlk üçünün yerlerine atamalan hemen yapıldı. Doğan Yıldız'dan boşalan İstanbul Haber Müdürlüğü'ne ise, Haber Merkezi'nin eski elemanlarından (TRT'den ayrıldıktan sonra Odalar Birliği'nde çalışıyordu) **Özden Vardar**'ın atanması için on gün kadar bir sürenin geçmesi gerekti. Ne var ki Özden Vardar, kendisini kutlayanlara "ohhoo, benim atanmam daha ilk günden tamamlanmıştı" diyor. Anlaşılan Kerim Aydın Erdem, bir yerlerden bir koku almış ve Genel Müdürlük makamına hazırlıklı gelmişti. Ve anlaşılan Özden Vardar'ın atanmasındaki gecikme, Vardar'ın kendi özel sorunlarını düzene koymasından kaynaklanıyordu.

Kerim Aydın Erdem'in Türk-İslam sentezinin ideolojik merkezi durumundaki Aydınlar Ocağı'na yakınlığı biliniyordu.

TRT çalışanları, üç ayı aşkın Genel Müdürsüz dönemde kim seçilecek sorusunun yanıtını arıyor ve tedirgin oluyordu. Her gün bir başka haber ortalığı karıştırıyor, çalışanların elini kolunu bağlıyordu.

— Radyo ve TV Yüksek Kurulu'nun belirlediği üç adayın adaylıktan vazgeçmeleri için baskılar yapılıyormuş.

— Baskı değil, yüksek miktarlarda paralar öneriliyormuş.

— Gazeteler, Semra Özal'ın tercihinin Danyal Gürdal olduğunu yazıyor.

Sonunda "kerhen" de olsa bir atama yapıldı. Bu kez de, bu atamanın bir nevi HÜLLE olduğu, Kerim Aydın Erdem'in cebinde istifasıyla koltuğa oturduğu konuşulmaya başlandı. Bu ise, kurum çalışanlarına çifte tedirginlik getirdi. Bugünlerde bir yaprak dökümü yaşanacak, birkaç ay sonra da bir yenisi.

Şimdilerde TRT'ciler acaip bir bekleyiş içinde. Kimileri, hangi kızak makamına savrulup atılacağının tedirginliğini yaşarken, daha önceleri buralara şutlanmış olanlar da yeniden bir yerlere gelebilmenin umudunu büyütüyor içinde. Bir süre önce kurumdan şu ya da bu

nedenle ayrılmış olanlar arasında da bu umuttan kendilerine pay düşmesini bekleyenler var. Bu sonuncular için şu anda kurumda çalışanlar soruyorlar:

"Niçin ayrılmışlardı, ne değişti de yeniden geliyorlar, ya da gelmeye hevesleniyorlar? TRT'de bunca genç insan yetişiyor. Onları elinin tersiyle bir kenara itip, illede eskilere dönmek niçin?"

▶ ***Haber Dairesi Başkan Yardımcısı Ali Kırca yeni genel müdürün ilk hışmına uğrayandan biri oldu. Kerim Aydın Erdem TRT'nin 25 yılda onuncu genel müdürü***

Nedeninden niçininden sual olunmaz. Ama artık TRT'de yadsınmamayacak bazı gerçekler var. Birincisi, bundan böyle hiç kimsenin İDEOLOJİK nedenlerle görevinden alınmayacağı. Çünkü, 12 Eylül'den bu yana kurumda ideolojik yönden sakıncalı insan bırakılmadı, bırakılanlar da bir köşede unutuldu. Şimdiki atamalarda tek ölçü "Kerim Aydın Erdem'in kişilere olan yakınlığının derecesi!" Bu ölçünün getirdiği bir başka gerçek de, kurumdaki en rahat kişinin, Haber Dairesi Başkanı **Ceyhan Baytur** olduğu. TRT'de şimdilerde en çok konuşulan, Haber Merkezi'ndeki operasyonun, Ceyhan Baytur'un istekleri doğrultusunda yürütüldüğü. Baytur'un Erdem'e yakınlığının Radyo'daki çalışmalarından kaynaklanmasının yanısıra, yerini, yeni Genel Müdürü evine kadar gidip olarak (Danyal Gürdal da tabii) makamına getirip oturtmak suretiyle daha da sağlamlaştırdığı herkesin dilinde. Bu da yeni bir uygulama olsa gerek. Çünkü, bugüne kadar hiçbir Genel Müdür böyle bir tantanayla görevine başlamamıştı. İnşallah bu uygulama giderek kurumlaşmaz.

TRT'cilerin yanısıra, TRT'ye dışardan program yapanlar da tedirginlik içinde bekleşiyorlar. Fırtınanın dinmesi bir hayli zaman alacağa benziyor.

Peki ya Kerim Aydın Erdem mi diyorsunuz? Onu en iyi biçimde, ta Denizli'den kendisine mesaj gönderen ağabeyi Kemal Erdem anlattı:

"Kerim dinine bağlı bir insandır. TRT'deki çıplakları atmasını, ekranı bunlardan kurtarmasını bekliyoruz. Kerim bunu başaracaktır. O zaman biz kendisini gururla alkışlayacağız."

Kolay gele TRT çalışanları.□

Her Çarşamba bizimle

KARADERİLİ BİR BEYAZ AİLE, COSBY'LER

■ **Cem Örgen**

İlginç bir Amerikan dizisi konuk oluyor evlerimize her hafta. Akıllı, uslu çalışkanını çalışkan birer anne ve baba. Tatlı tatlı çocuklar. Buraya kadar iyi de, ailenin Amerika'ya uymayan bir tarafı var. Üzerinize afiyet biraz karaderili... Görkemli bir evde, mutlu bir Amerikan ailesi gibi yaşayıp gidiyorlar. Çocuklar beyaz arkadaşlarıyla oynuyor. Herkes onları sevip sayıyor. Ne linç eden var, ne düşmanca bakan. Aman ne âlâ. Sanırsınız ki 1968 yılında Memphis'de bir ırkçının kurşunlarıyla can veren Dr. Martin Luther King'in düşleri gerçek olmuş, "insanların derilerinin renklerine göre değil de kişiliklerine göre değerlendirildikleri gün" gelmiş. Yoksa film Amerika'da değil de cennette ya da uygar bir ülkede mi geçiyor? Hayır, Amerika'da geçiyor film. Hani şu Ku Klux Klan'ın yeniden hortladığı Amerika'da, Alabana, Atlanda ya da Greensboro'da karaderili olmanın hâlâ çok güç olduğu Amerika'da. Turistlerin otobüslere doldurulup, Harlem'de "zenci seyretmeye" götürüldüğü Amerika'da geçiyor film.

Belki de yalnızca bir bilim-kurgudur bu dizi. İlerde oluşabilecek bir toplumun hayali; aya gidip de karaya oy veremeyen bir toplumun hayal perdesinde görünen geleceğidir.

Ya da gerçekçi bir yaklaşımla, televizyonumuzla evimize giren yanılsamaların (ne ilki ne sonu ama yalnızca) bir örneğidir. 21. yüzyıla girerken, "en iyi zenci ölü zencidir" belgisine sıkı sıkı sarılmış bir sistem gözlerden saklansın diye çevrilen, Amerikan sistemini aklama dizilerinden birisidir.

Cosby Ailesi de, çok dikkatle izlenmesi gereken, bütün sevimliliğini biraz kazıyınca altından sırıtan ırkçı Sam Amca'yı hoş gösterme dizilerinden biri. Cosby'nin sevimli yüzü unutturmasın, barış isterken vurulan insan hakları savunucusu karaderililerin acıdan gerilen yüzleri...□

"Kara şiir"in büyük şairi

NİCOLAS GULLİEN ÖLDÜ

Nâzım, Aragon, Char, Neruda ve nihayet Guillen'in ölümüyle şiirin yalnızlığını yenen şairler kuşağı giderek seyrelmeye başlıyor. Kaç kişi kaldı? Ritsos ve Alberti. Evrensel şiirin altın çağı kapanıyor artık.

İspanyol dilinin büyük şairi, Latin Amerika'nın ünlü adı **Nicolas Guillen** 17 Temmuz 1989 günü öldü.

1902 yılında Küba'nın Camagüey bölgesinde doğan Guillen, Küba'da 1917'deki ayaklanma sırasında ölen ilerici bir gazetecinin oğluydu. Mali olanaksızlıklar yüzünden hukuk öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kalan şair, 1920 yılında gazeteciliğe başladı. 1930 yılında yerli burjuvazinin Afro-Küba folklorunda ulusal kimliğin canlandırılmasına ilişkin düşüncelerinin etkisiyle, bu düşünceleri üsluplaştırılmaya yönelerek "zenci şiiri" ile ilgilendi. Aynı yıl yayınlanan **Motivos de Son** (Şarkı Motifleri) ve **Songoro-Cosongo** ile zenci şiirin yetkin örneklerini verdi. Irk ayrımına karşı toplumsal bir söylemi dile getirdiği bu çalışmalarıyla "zenci şiiri"nin en önemli şairi oldu.

Küba'daki devrimci hareketin etkisinde, emperyalizme karşı bir söylem geliştiren Guillen, İspanyol halkının ulusal devrimci savaşından da etkilenmiş, kendisinin de yeraldığı bu savaşa ilişkin izlenimlerini **İspanya** (1937) adlı şiir kitabında dile getirmiştir. 1951 yılında öldürülen Küba'lı işçi lideri **Jesus Menendez** için **Jesus Menendez'e Ağıtlar** kitabını oluşturan şair, Batista Diktatörlüğü yüzünden 1953 yılından 1958 yılına kadar sürgünde yaşamak zorunda kaldı.

Küba Devrimi'nin başarıya ulaşmasından sonra, gazeteci olarak etkinliklerini sürdürdü. Küba Yazarlar ve Sanatçılar Birliği Başkanlığı yaptı.

Nicolas Guillen'in türkçeye iki kitabı çevrildi. **Özdemir İnce**'nin çevirisiyle **Küba Şarkıları** ve **Ali Cengizkan**'ın çevirisiyle **Adam Eden Sözler**.

Guillen'in şiirlerini türkçeye kazandıran şair-çevirmen **Özdemir İnce**'ye büyük sanatçının ölümü üzerine düşüncelerini sorduk. Guillen'in ölümüyle evrensel şiirin altın çağının kapandığını söyleyen İnce, **Adımlar**'a şunları söyledi:

"Nicolas Guillen 1930 yılında yayınlanan Motivos de Son adlı kitabıyla, tematik ve şiirsel ses bakımından Küba ve Latin Amerika şiirine büyük bir özgünlük getirmiştir. Bu ezgi-şiir, Afro-Küba, Afro-Latin Amerika şiirinin çıkış noktasını oluşturur. Nicolas Guillen için şiir ve hayat tek ve aynı şeydir. Şiir varolanı tanımlar, betimler ve dile getirir. Guillen'e göre sanatçının amacı daha iyi bir dünyanın kurulmasına yapıtıyla katkıda bulunmak olmalıdır. Böyle bir amacı olan sanatçı elbette biçimsel arayışlarda da öncü olacaktır. Nitekim bir Afrika ve Latin Amerika kültürel bireşeni olan "kara şiir"in ortaya çıkışında öncülüğü Guillen'in şiiri yapmıştır.

Nâzım, Aragon, Char, Neruda ve nihayet Guillen'in ölümüyle şiirin yalnızlığını yenen şairler kuşağı giderek seyrelmeye başlıyor. Kaç kişi kaldı? Ritsos ve Alberti. Evrensel şiirin altın çağı kapanıyor artık."□

MERCEK

Hazırlayan: Attilâ AŞUT

Dizgi yanlışları üzerine yarenlik

Aziz Nesin,bir döneme damgasını vuran ünlü **"Markopaşa"** dergisini çıkarırken, hem polisin, hem de gerici kalemlerin bitmez tükenmez saldırılarıyla karşı karşıyadır... Bir gün canına tak demiş; oturmuş, bu saldırılara karşı "dehşetengiz" bir makale döşenmiş. **Aziz Nesin**, yazısının başlığını da uzun süre düşündükten sonra şöyle atmış:

"— **Biz, gözümüzü budaktan sakınmayız!**"

Dergi çıktığında ne görsünler? Başlıktaki **"göz"** sözcüğünün **"z"** harfi, yerini **"t"** harfine bırakmış! Artık, gerisini siz düşünün!..

Çok şükür, Adımlar'da böylesi "dramatik" sahneler yaşanmıyor. Ancak, yine de her sayı, dizgi yanlışlarından payımıza düşeni alıyoruz.

Örneğin, geçenlerde **Süleyman Demirel**'in kimi sözlerini aktarmıştık. Ne var ki, **"Biz milletin hukukunu savunuyoruz"** sözü, **"Biz milletin hukukunu seviyoruz"** biçiminde çıktı. Oysa, **Süleyman Bey** milletin hukukunu sevse, ülkemizde yıllardan beri antikomünizmin en kaba uygulamalarına yeşil ışık yakar mıydı?

Mercek'te yer alan ilginç bir yanlışlık da, **Ali Ulvi**'nin **Cumhuriyet**'ten aktarılan karikatürüne düşülen "29 Kasım 1989" tarihi idi. Demek ki, rakiplerimize 6 ay fark atarak, hepsini bir güzel atlatmıştık!

Bu hızla gidersek, yakında **"Markopaşa"**'yı yakalayabiliriz!..□

Doktorlardan özdeyişler

Hem bozulan ekonomik durumlarını biraz olsun düzeltmek, hem halkımıza daha iyi sağlık hizmeti sunabilmek için Ankara ve İstanbul'da **"beyaz eylemler"**e girişen doktorlar, bu arada gülmece sanatımıza da katkıda bulundular. Yukarıdaki özdeyişler, doktorların "toplu nöbetler"de yakalarına taktıkları rozetlerden derlendi. Şu sıralar pek ilgi çeken **"Duvar Yazıları"**nın yanı sıra, **"Doktor Özdeyişleri"**nin de yazınımızda yeni bir hava estirmesi bekleniyor...□

Sargın ve Kutlu'nun avukatı MARX

20 aydan beri Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan TBKP önderleri Dr. **Nihat Sargın** ve **Haydar Kutlu**'nun, Türkiye'ye döndüklerinde işkence gördüklerini Sağır Sultan duydu. Ancak, bu iki komünistin işkence nedeniyle ilgili yerlere yaptığı tüm başvurular sonuçsuz kaldı. Yenimahalle C.Savcılığı'nın verdiği "takipsizlik" kararıyla da yargı yolu kapanmış oldu.

Türkiye'de yasal yollardan sonuç alamayan **Sargın** ve **Kutlu**, bu kez, Strasbourg'taki **Avrupa İnsan Hakları Komisyonu**'na başvurarak, Türkiye Hükümeti'ni şikayet ettiler. Strasbourg'ta 11 Mayıs 1989 günü yapılan duruşmada, Komisyon, başvuruyu "kabul edilebilir" buldu. Böylece, çok önemli bir davanın ilk raundu, üstelik uluslararası hukuk platformunda kazanılmış oldu.

Bu duruşmada **Nihat Sargın** ile **Haydar Kutlu**'yu, Av. **Erşen Sansal** ve Av. **Güney Dinç**'in yanı sıra bir de Fransız avukat savundu. Fransız avukatın adı, bu dava için pek uygun düşmüştü:

"Alain MARX"...

Marx, Fransa'da da iki Türk komünistinin yanındaydı...□

Yeni ÇGD Başkanı'nın demokrasi anlayışı

Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin 8 yıllık Genel Başkanı **Ahmet Abakay**'ın nöbeti devretmesinden sonra, bu göreve, Parlamento Muhabirleri Derneği'nin eski Başkanı **Rafet Genç** seçildi. Gerçi, seçime "tek aday"la girildi ama, yeni başkanın, Yönetim Kurulu yedek üyelerinden bile düşük oy alması, kendisiyle ilgili kimi hoşnutsuzlukları da su yüzüne çıkardı. Çünkü **Rafet Genç**, Yönetim Kurulu listesinin oluşumunda "tek seçici" gibi davranmış ve belirlediği adları, bir çeşit "oldu-bitti" ile Genel Kurul'a dayatmıştı...

Rafet Genç, yeni Yönetim Kurulu oluşturulurken, ÇGD'nin geleneksel çizgisinin ve üye bileşiminin dikkate alınmadığı, demokratik yöntemlerden uzaklaşıldığı yolundaki eleştirileri yanıtlarken, şu "ilginç" benzetmeyi yaptı:

"Bunun demokratik olmayan yanı neresinde? Bir kimse şirket kurarken, yanında çalışacak insanları kendi seçmiyor mu? Ben de birlikte çalışacağım arkadaşları kendim belirledim."□

En değerli varlığımız anadil

Sözlerime 25 Haziran tarihli Adımlar Gazetesi'nde Dr. Mustafa Dağcı dostun yazdığı yazının başlığıyla başlamak istiyorum. "Kürt dili üzerindeki yasak insan yaşamını tehdit ediyor." Ve yine aynı dost yazısının başlangıcını kürtçeyle başlamış. Ben yazıyı okuyunca kendimden utandım? Çünkü bende Kürtüm. Ama ne yazık ki, Kürtçe ne yazabiliyorum ne de okuyabiliyorum. Önce şu anda göçmen işçi olarak kaldığım ülkenin dili, konumu hakkında kısa bilgiler aktarayım. Hepimizin bildiği gibi İsviçre dünyanın nüfusu az olan ülkelerin arasında yer alan bir ülkedir. Yedi milyona yakın bir nüfusu var. Devletin öz dili almancadır. Ama bu ülkede dört dil serbest konuşuluyor (Almanca, fransızca, italyanca, romanca) ve bu dört dilde TV, radyo, gazete, okul vs. mevcuttur. Kimseye sen niye bu dili konuşuyorsun diyemessin. Herkes istediği dilde konuşuyor. Ve özellikle devlet işlerinde, hastahanelerde, önemli yerlerde en az üç dil bilme gereği duyuluyor.

Kendi ülkeme baktığım zaman durum vahimdir. Yapılan araştırmalara göre bu gün Türkiye'de 20 milyon kürt yaşamaktadır. Bu 20 milyon insana hiç bir hak tanınmak istenmiyor. Ana dillerin de konuşmak yasak ana dillerin de yazmak, okumak yasak ve 20 milyon insanın yüzde 80'i türkçe bilmiyor. Doktor dostun da belirttiği gibi, Kürtçe bilmeyen bir doktor Kürt insanların sorunlarından ne anlar. Aynı şekilde, türkçe bilmeyen bir kürt kendi sorununu nasıl anlatır. Bugün bütün dünya, Türkiye'de kürt halkı vardır, bu halkın kaderlerinin tayin hakkı verilsin diyor. Türkiye otoritesini ellerinde tutanlar bu sorunu görmemezlikten geldikleri gibi sanki böyle bir sorun yokmuş gibi dünyanın gözüne baka baka yalan söylüyorlar. Onlar bu sorunu ne kadar inkar ederlerse etsinler bu sorun vardır. Ve günden güne güncelliğini kazanıyor.

Bu sorunun çözümü değerli hocamız Server Tanilli'nin dediği gibi etle tırnak gibi iç içedir. Bu sorunun sorumluluğunu tüm komünistler taşımalıdır. İnsan oğlunun en değerliği varlığı ana dilidir...

Yılmaz FAKİROĞLU-İsviçre

Soğuk savaş çığırtkanlığı

Bir süreden beri, Bulgaristan yönetiminin kendi vatandaşları olan Türkleri sınırdışı etmesi sürüyor. Bulgaristan'dan sınırdışı edilen Türklerin sayısı bu günlerde yüz bini aştı ve sınırdışı etme olayı da sürüyor. Sosyalizmin -azınlık haklarının korunması- ilkesine de ters düşen, Bulgaristan yönetiminin insan haklarına aykırı bu tutumunu onaylamak mümkün değil.

Peki, neden dünya kamuoyu bu duruma sessiz kalıyor? Özellikle de Avrupa ve İslam ülkeleri.

Sınırdışı etme olayları başladığından bu yana iktidar partisi genel başkanı, başbakan Sayın Özal ve bakanları televizyona çıkıp demeç vermeyi "sağolsunlar" ihmal etmiyorlar. Muhalefet partileri de "sağolsunlar" iktidar partisinden aşağı kalmamak için televizyona çıkıp demeç veriyorlar. Özellikle resmi ağızlar "göndersinler, göndersinler, nüfusumuz daha fazla artar ve Bulgarlardan hesap sorarız", "Bulgar domuzu Jivkov" vb. sözler sarfediliyor. Taksim'de "Bulgaristan'ı Tel'in mitingi" düzenleniyor ve mitinge ulusal çapta katılımın (!) olabilmesi için devletin tüm olanaklarının seferber edilmesinin yanı sıra, seferber edilen bir çok günlük gazeteye rağmen bir zamanlar yüz binlerle dolup taşan (devletin olanakları kullanılmadan) Taksim alanına ancak on binler gelebilmişti. Mitinge soğuk savaşı tekrar gündeme getiren konuşmalar yapılması, özellikle de Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in soğuk savaş çığırtkanlığı yapan konuşmasının sonucunda kitlelerin Bulgaristan ve Sovyetler Birliği Elçiliklerini tahrip etmek için harekete geçmeleri, kitlelere "Ordu Sofya'ya", "Bulgarlara ölüm" gibi savaş kışkırtıcılığı yapan sloganların atılması üzücüdür.

Dünyanın her yerinde soğuk savaşın sona erdirilmesi yönündeki çabaların her geçen gün yoğunlaşarak sürdüğü bir dönemde, Türkiye'nin soğuk savaşı başlatma -alevlendirme- çabaları ne İslam ülkelerinde ne de Avrupa ülkelerinde taraftar bulabiliyor. Uluslararası alanda soğuk savaşın sona erdiği, yerini karşılıklı ekonomik ilişkilerin aldığı, Ortak Avrupa Evi'nin kurulmasının düşünüldüğü ve çalışmasının yapıldığı böylesi bir ortamda özellikle Avrupa ülkeleri Sayın Özal'ın yaptığı hataya ortak olmak istememektedir.

Türkiye'nin altına imza attığı tüm uluslararası anlaşmaların nasıl ayaklar altına alındığını da hesaba katarsak, Türkiye'nin neden yalnız kaldığının bir başka yönü de ortaya çıkar.□

Ekrem ERTİK-Ceyhan

Protesto ediyoruz

Uluslararası düzeyde sosyalizm bir darbe daha yedi. Kitlelerin politik insiyatifinin olmadığı, gelişmediği, toplantı-gösteri-basın özgürlüğünün engellendiği, kitlelerin yöneticilerini özgürce seçemediği ve istedikleri anda geri alamadığı bir yerde sosyalizmden ve demokrasiden söz edilemez.

"— Asıl sorun yolsuzluklar. Fabrika müdürleri, fabrikalar hammaddelerini karaborsada satıyorlar ve biz işsiz kalıyoruz.

— Fiyatlar 3 yılda 10 kere arttı. Ücretlerimiz aynı kalırken fiyatlar artıyor.

— Yöneticilerimizi seçmek istiyoruz.

— Her yurttaş kendi siyasal haklarının Başbakanın haklarıyla eşit olduğu konusunda güven duymalıdır.

— Demokratikleşme politikasında herkesin, öncelikle bir yurttaş, bir öğrenci, bir profesör, bir memur veya bir asker olduğunu açığa kavuşturmalıyız..." gibi taleplerle doğrudan demokrasiyi hedefleyen, kitleleri desteklemeyi sosyalist düşüncenin bir gereği olarak görüyoruz.

Çin'de, kitle katliamları, işkence, hapis ve idam cezalarıyla otoritesini pekiştirmek isteyen bürokrat-muhafazakâr yöneticileri şiddetle protesto ediyoruz.

Nazmi ŞAŞMARTİN
Yusuf GÜLAŞLAR-Yüksel ŞAHİN
E tipi Cezaevi/Malatya

Haydin dostlar! Katkımız olsun

Adımlar, demokrasi mücadelesinde yetkin ve saygın bir konum kazanıyor. Umur Coşkun'un 20.000'lik Adımlar dileğinin gerçekleşmesi -birçok etmene rağmen- daha çok şu anki okuyucu tabanın çalışmasına bağlıdır. 13. sayı da okuyucu mektuplarında Güngör Gözde'nin belirttiği gibi "katkım olsun" bilincini kazanıp, güncel hayatta bu bilinci ne kadar gün ışığına çıkarabilirsek adımlarımızın sayısı ve hızı artacaktır. Haydin dostlar! Daha sesli, daha soluklu ve daha "bizim" olan dergi için "katkımız olsun".

Şelami ELBAŞI-Denizli

Deknanos Harabeleri

(Baştarafı 24. sayfada)

ti. Okuma yazması da yoktu. Ama baskı ve zulmün ne olduğunu çok iyi biliyordu. 1925 Diyarbakır isyanında bir oğlu öldürülmüş, bir oğlu da yakalanıp isyanın lideri olan **Şeyh Sait** ile birlikte idam edilmişti.

Harabelere yaklaştığımızda anneannem, harabelerin hemen altından akan buz gibi suda abdestini aldı. Harabeye çıktığımızda "Koma Hemuwan" (Toplantı Salonu) denilen yerde namaz kıldı. Dua etti.

Hiç unutmam, **"Tanrım, bütün Kürtleri Deknanos gibi özgür eyle"** dediğini. Sonra bir müze rehberi gibi beni gezdirdi. Kayanın üzerine kazılmış bir kitabenin yanında durmuştu. Ve o kitabeyi tanıtıyordu bana. **"Bu kitabede nasıl ağlanacağı yazılıdır"**, demişti. O da dedesinden duymuş. Ve dilden dile söylenegelmişti.

İşte köy korucuları ile birlikte özel tim'in, gecenin bir saatinde, gizlice, hınçla tahrip etmeye çalıştığı, halkımızın bu tarihsel değeridir. Dün Bırkleyn mağarasını tahrip edenler, bugün Deknanos'u parçalayanlar ayrı ayrı insanlar olsalar da, aynı zihniyetin taşıyıcısıdırlar. Bu zihniyetin temsilcileri, taşıyıcıları, Deknanos'u, Bırkleyn'i yoketmek, haritadan silmek için ne yapsalar, benim de, dedesinin anneanneme, anneannemin bana anlattıklarını çocuğuma, torunlarıma anlatmamı engelleyebilirler mi?□

adımlar

Temsilcilikler

YURTİÇİ

Koordinatörler İstanbul-Taner Renda, Abidin Sökmen, Emin Turan, M.Ala Uçum, Haydar Yılmaz Piyerloti Cad. Dostluk Yurdu Sok., Selimbey İşhanı No: 8/12 Çemberlitaş Tel: 516 23 27 ✱ **Ankara**-Gürbüz Özaltınlı, Ziya Yavuzeş Sağlık 1 Sok No: 9/9 Sıhhiye ✱ **İzmir**-Birol Aslantürk, Sami Çelik, İsmail Doğaner, Gür Hazer ✱ **Trakya**-İ Can Diril ✱ **Adana**-Ömer Uz-İnönü Cad. Aydın İşhanı Asma Kat: 5 No: 607 □ **Taşova/Amasya**-Ömer Ünal-Ballıca Köyü □ **Antakya**-Ferit Lif-Saray Cad. Gedikoğlu İşhanı No: 17/1 □ **Bandırma/Balıkesir**-Mehmet Aydın-Kaşif Acar Cad. Durnalar Pşj. No: 36/4 **Bursa**-Necdet Filizoğlu-Hacılar Mah. Eceler Sok. Sema Apt. No: 1/1 □ **Gaziantep**-Halci Salvarlı-İnceoğlu İşhanı Kat: 2 No: 62 □ **Bakırköy**-Hamdi Eskioğlu-Vahap Ünsever-No: 58/7 Tel: 542 41 07 □ **Bayrampaşa**-Selahattin Sabırlı-Hayrettin Altuncevahir-Yenidoğan Mah. Numunebağ Cad. No: 36 □ **Beykoz**-Ahmet Özgül-İsmail Yıldız-Kayabaşı Sok. No: 17 Paşabahçe □ **Eminönü**-Salih Karakaymak, Yeşil Tulumba Sok. No: 56 □ **Kadıköy**-Erol Karasoy-Ali Şimşek-Osmanağa Mah. Reşit Efendi Yarı Yol Sok. No: 1/3 □ **Kartal**-Hamit Akıncı-Mehmet Malkaç-Yukarı Mahalle Yankı Sok. No: 11/3 B Blok Tel: 374 32 74 □ **Şişli**-Müslüm Erdal-Mahmut Doğan-İzzetpaşa Mah. Deniz Sok. No: 5/3 □ **Ümraniye**-Ali Şan-Alemdağ Cad. No: 53/C □ **İzmir**-Mustafa Karakuş-Vedat Pekel-859.Sok. Sağoğlu İşhanı Kat: 3 No: 305 Konak Tel: 25 06 67 □ **Denizli**-Atilla Erenler-Doktor Cad. Menteş İşhanı Kat: 3 Tel: 366 20 □ **Diyarbakır**-Mustafa Balcı-İsfendiyer Eyüboğlu-Mehmet Karabulut-Salih Şimşek-İnönü Cad. Kahraman İşhanı Kat: 4 No: 32 Tel: 427 32 □ **Kocaeli**-Nevzat Cıngirt-Ali İnsan Kayalar-Ömerağa Mah. Salkım Sok. Elçiler Han Kat: 2 Tel: 14 42 28 □ **Malatya**-Armağan Barışgül-Cezmi Kartay Cad. Yıldız Han Kat: 3 No: 52 □ **Manisa**-Ramazan Tütüncü-Kuyualan Mah. Erler Cad. No: 113/6 □ **Muğla**-Necati Demirel-Özcan Özgür-Belediye İşhanı No: 215 Kat: 2 Tel: 8387 □ **Sakarya**-Hayri Çiftar-Kavaklar Cad. Sürekçioğlu İşhanı Kat: 1 No: 39-40 □ **Çerkezköy/Tekirdağ**-Hüseyin Öztürk Gazi Mustafa Kemal Mah. Edip Sok. □ **Zonguldak**-Öner Güven-Ahmet Öztürk-Alemdar Cad. Ömeryiğen İşhanı Kat: 5 D: 5

YURTDIŞI

Genel Koordinatör: Veysi Sarısözen □ **F.Almanya**-Aydın Şenesen-Moltke Str. 45 4100 Duisburg Fax: 203 339229 Tel: 203 340395-**Güney Bölgesi**-Nejat Yalçın Sulzbacher Str. 19 8500 Nürnberg Tel: 911 555289 □ **B. Berlin**-Yalçın Taş-Donau Str. 104 1 Berlin 44 □ **Avusturya**-Halit Erdem-Mittelsteig 7/19 A-1040 Wien Tel: 222 5667445 □ **Belçika**-Turgay Çelikörs-Chee d'Alsemberg 455 1180 Bruxelles Tel: 322 345 1076 □ **Danimarka**-Ayşe Coşkun-Dyringparker 122,2 th, 2660 Brondy Str Tel. 452 544262, **Fransa**-Hayri Ala-57, Rue de la mare 75020 Paris Tel: 331 43493639 □ **Hollanda**-Semra Ulusoy-Mexico Dreef 229 3563 Utrecht Tel: 030 623029 □ **İngiltere**-Cahit Baylav-6 Stoke Newington Road N 16 7XN London Fax: 1-9237902 □ **İsveç**-Salih Salman-C.O.Köylüoğlu-Visbringen 42 NB 163/73 Spanga Tel: 36 6311 □ **İsviçre**-Hasan Demircan-Postfach 56 5614 Sormenstrof, Tel: 4157 271971 □ **Kıbrıs**-Zeki Erkut-19 Necmi Avkıran Sok. Lefkoşa Tel: 020 75405 □ **Yunanistan**-Gülenay Öztürkçü-00301 2285148 Rizou Neroulou 11141 Galatsi-Athens Tel: 19 512929 □

Abone Koşulları

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini, **"Su Basın Yayın San. ve Tic. A.Ş, Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi, Hesap No: 1066904"**ya yatırmanız ve banka dekontu fotokopisini, **"Adımlar Gazetesi, Peykhane Sok., No: 44, Kat: 4, Sultanahmet-İstanbul"** adresine bildirmeniz yeterlidir.

Abone Fiyatları
Altı Aylık
Yurtiçi 15 bin TL
Yurtdışı (Avrupa) 50 DM
Yıllık
Yurtiçi 30 bin TL
Yurtdışı (Avrupa) 80 DM
Tek Gazete Fiyatı
Yurtiçi 1500 TL
İngiltere 1 Sterlin
Diğer Avrupa Ülkeleri 3 DM
İlan Koşulları
Siyah Beyaz: 10 bin TL (sütun/cm)

adımlar

Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş. Adına Sahibi: **Şefik Çalık** □ Genel Yayın Yönetmeni: **Umur Coşkun** □ İşletme Müdürü: **Atilla Tanıkan** □ Yazıişleri Müdürü: **Semih Gümüş** □ Yayına Hazırlayanlar: **Füsun Öztürk Baysan, Orhan Demirbag, Semih Gümüş** □ Yönetim Yeri: Peykhane Sok., No: 44, Kat: 4, Sultanahmet-İstanbul Tel: 516 11 79 Fax: 516 11 79 □ Ankara Temsilcisi: **Özcan Kesgeç** □ Ankara Büro: Marmara Sok., No: 16/16, Sıhhiye Tel: 135 36 08 Fax: 135 36 08 □ Ofset Hazırlık: Ekol 522 77 76 □ Baskı: Son Havadis Web Ofset 575 35 60 □ Dağıtım: Gameda □

Deknanos

BİR TARİHİN, KÜLTÜRÜN VE UYGARLIĞIN YOKEDİLİŞİNİN ADI

■ **Salih Şimşek**

1968'den 1972'ye kadar sabah 08'de radyolarını açanlar şöyle bir anonsla karşılaştıklarını hatırlarlar herhalde.**"Yöremizde Deknasos Harabeleri ve Birkleyn Mağaralarını gezebilirsiniz."**

1979'a kadar da Diyarbakır-Lice karayolunun 60. kilometresinde yol kenarında duran ve harabelerin bulunduğu kayalıkları bir okla gösteren Turizm Tabelası'nın yerinde şimdi yeller esiyor.

Bu tabelayı kim söktü? Sorduk çevreden. Bilen yok.

Diyarbakır Turizm Müdürlüğü'nden sorduk. Deknanos harabeleri hakkında bir tek bilgilerinin olmadığını söylediler.

Deknanos'la ilgili ne bir yazı, ne bir belge, ne bir fotoğraf! Hiçbir şey yoktu. Böyle bir yerin varlığından bile haberdar olmadıklarını söylüyorlardı. Sonra eskiden kalma bir turizm haritasını önümüze aldık, hep beraber inceledik. Deknanos harabelerinin yerini beraber saptadık. Şaşırmıştık. Onlar daha çok şaşırmışlardı.

Sonuçta Deknanos Harabelerine gittik. Harabenin kendisini harabedilmiş gördük. Bir talan yeri sanki. Bu harabediliş, sadece doğanın acımasızlığına terkedilişin ürünü değil. Aynı zamanda bilinçli ve bilinçsiz çabalarla da yeryüzünden adeta sökülüp atılmak, tamamen yok edilmek istenmiş...

Dahası ve en önemlisi turizme açık olduğu dönemlerde ve hattâ ondan çok daha önceleri Deknanos harabelerini gezenler çok sayıda kaya yazıtları gördüklerini söylüyorlar. Yörede define arayıcılığıyla ünlenmiş **Mela Zahad**'ın bu yazıtları okuyabildiğine Fis köylülerinin birçoğu tanık.

Peki ne oldu bu yazıtlara? Niçin yok şimdi? Bu yazıtlar yöredeki müzelere mi taşındı? Bu yazıtlar yoksa yöredeki bir köylünün evinin duvarını mı süslüyor? Yoksa tahrip mi edildi? Hangisi? Gelin bunun yanıtını hep beraber arayalım.

İsa'dan önceye çıkan bu uygarlık, bütün bir insanlığın malı durumundayken, nasıl olur da bu tarih, kültür ve uygarlık böylesine acımasızlığa terk edilir. Talan edilir. Yok edilir.

Tekrar ediyorum: gelin bunun yanıtını hep beraber arayalım. Hep beraber arayalım derken, sözüm en başta Diyarbakır Turizm Bölge Müdürlüğü'ne, Turizm Bakanlığı'na. Sözüm tüm tarihçilere ve tüm arkeologlara. Tüm kültür ve bilim adamlarına. Çevre korumacılarına ve Yeşiller hareketine. Hümanistlere, insan hakları savunucularına, barış yanlılarına, ilericilere, yurtseverlere, demokratlara, sosyalistlere ve komünistlere. Sözüm tüm insanlara, tüm insanlığa.

Gelin hep beraber, hepimizin malı olan Deknanos Uygarlığı'nı yok olmaktan, yok edilmekten kurtaralım.□

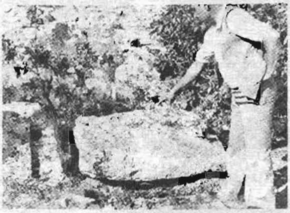
Deknanos harabeleri.
Kırılmış çömlek parçaları.
Yok edilmeye çalışılan kalıntılar...

Milat öncesi bir kürt uygarlığından korku!

HARABELERİ DE PARÇALADILAR

Deknanos uygarlığının Kürtlerin ulusal psikolojisinin oluşumunda da ciddi etkileri vardır. Tıpkı Nemrut'unki gibi. Bugün bile Kürtler, eski tarihleri anımsatırken, "Wehta Deknanos da maye" (deknanos zamanından kalma) derler, tıpkı Türklerin "fi" tarihinden kalma dedikleri.

▶ *Milattan önce yaşam sürmüş bir kürt uygarlığının bugünlere kalmış kalıntılarından kimler, ne isterler?*

■ **Ömer Ağın**

"Sırtlarında G-3'leri ile bir grup köy korucusu ve makineli tüfekleriyle özel polis timi, ellerinde kazma ve kürekler. Merak ettim. Deknanos Harabelerinin orda durdular. Önce kazmalarla kitabeleri parçalamaya, yerlerinden söküp atmaya başladılar. Bir yandan da hırsla, 'Bunları yok edin. Yok edinki, kimse Kürt kültüründen sözetmesin. Taa Avrupalardan buralara bunları görmeye kimse gelmesin' diye söyleniyorlardı."

Zerê köyünden bir çoban bunları anlatıyordu. Mayıs ayı sonlarında tanık olduğu bu olay üzerine harabelere giden arkadaşlarımız, gördüklerinden dehşete kapıldılar. Köy korucuları ve özel timler geceleri sadece "bölücü" avına çıkmıyor. Kürtlerin tarihsel, kültürel değerlerini yok etmeye de çabalıyorlar.

Birçok kişi belki duymamıştır **Deknanos**'u. Duyanların da ilgisini çekmemiş olabilir. Ama insanlık tarihinde, ulusların yaşamında duyulması, unutulmuş, unutturulmuş çok şey vardır. Ulusların yaşamında kimi değerler vardır ki, halkların gelişiminin temel taşı, ulusal kimliğin oluşumunun temel etmeni olmuştur.

Deknanos, Kürtlerin, milattan önce yarattıkları bir uygarlıktır. Adım kralının adından alan bu uygarlığın Kürtlere ulusal kimlik kazandırmada önemli bir etkisi olduğunu söylemek abartma olmayacaktır. Deknanos uygarlığının Kürtlerin ulusal psikolojisinin oluşumunda da ciddi etkisi vardır. Tıpkı Nemrut'unki gibi. Bugün bile Kürtler, eski tarihleri anımsatırken, "Wehta Deknanos da maye" (Deknasos zamanından kalma) derler, tıpkı Türklerin "fi" tarihinden kalma dedikleri gibi.

Deknanos, Kürtlerin tarihinde ilk ve tek "tanrı kral" olarak bilinmektedir. Deknanos, kurak geçen bir yaz mevsiminde ekinleri sulamak amacıyla yaklaşık 5 kilometre kareyi kapsayan bir alana ağaçlar diker. Bu ağaçlara ipler gerdirir ve belirli aralıklarla tuluklar asar. Tulukların içini suyla doldurup, bugünkü yağmurlama sistemine benzer şekilde ekinleri sulatır. Bu olay, hem Kürtlerin yaşamında yeni bir tekniğin kullanılmasının başlangıcı olmuş, hem de Deknasos'un halkının gözünde "yağmur yağdırdığı" için tanrı kral olarak anılmasına yol açmıştır.

Avrupa'dan pekçok turist, Diyarbakır'ın Lice ilçesine 15 kilometre uzaklıktaki **Fis Ovası**'nın (Deşta Fisê) hemen karşısında, kayalıklara oyulmuş "nawus" kaya evlerini, toplantı odasını ve kayalara oyulmuş kitabeleri görmeye gelir. Tıpkı **Birkleyn** Mağarası'nı görmeye geldikleri gibi. Ne ki, Birkleyn Mağarası da 1962'de Lice'de Erol Yavuz'un kaymakamlık döneminde kazma küreklerle tahrip edilmişti. Ve bu olaydan sonra, Erol Yavuz, Tunceli Valiliği'ne terfi ettirilmişti. Tunceli'de "Pir Sultan Abdal" oyununun oynandığı günlerde ölümle sonuçlanan olaylar çıktığında da valilik makamında oturuyordu.

Ben ilk kez 12 yaşındayken anneannemle birlikte gittim harabelere. O günlerde anneannem yaklaşık 70 yaşlarındaydı. Bana Deknanos'u o anlatmıştı. O da annesinden, dedesinden duyduğunu söylerdi. Anneannem mektep-medrese görmemiş-

(23. sayfada sürüyor)